

150
PSĪCHOANALIZES BIBLIOTĒKA Nr. 2

L $\frac{3}{151}$

Dr. VILHELMS ŠTĒKELS

MODERNĀ LAULĪBA

AR AUTORA ATĻAUJU TULKOJIS
ARTŪRS ĢĒRMANIS

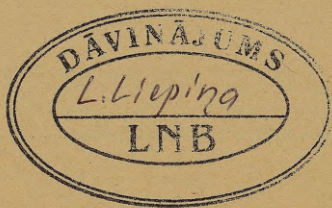
IZDEVNIECĪBA „ĒRA“ RĪGĀ 1932

GENERĀLKOMISIJĀ PIE A./S. VALTERS UN RAPA

J. Liepiņš..
19. 31. j.

MODERNĀ LAULĪBA

296960

110 2007

15.9

3
L 151

L
1

Dr. VILHELMS ŠTĒKELS

MODERNĀ LAULĪBA

AR AUTORA ATĻAUJU TULKOJIS

ARTŪRS ĢĒRMANIS

RĪGĀ, 1932 IZDEVNIECĪBAS „ĒRA“ APGĀDĪBĀ

Ģenerālkommissijā ple VALTERA un RAPAS, akc. sab.

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

0306020547

WILHELM STEKEL
DIE MODERNE EHE

PSĪCHOANALIZES BIBLIOTĒKA Nr. 2

S A T U R S

Lpp. 7

Priekšvārdi 7

1. nodaļa:

Laulība laika maiņās. Dvēseles dzīves pārveidošanās. Iekšējā brīvība. Monogamija (vienlaulība) ir problēmas vienīgais atrisinājums. Bailes no laulības. Sievietes atbrīvošana. . 9

2. nodaļa:

Zaudētā brīvība. Brīvību laulībā, bet ne brīvā mīla. Ikdienas grūtais pārbaudījums. Vai ir laimīgas laulības. Atšķirības vīrieša un sievietes dzimumsajūtā. Laulības attīstības vēsture 17

3 nodaļa:

Valdošā dzimuma divkosīgā morāle. Sieviešu valstis un vīriešu valstis. Mazģimene ir briesmas. Mājības sajūta ir laimīgas laulības stūrakmenis. Bēgšana no mājām. Pārveidotā sieviešu valsts 26

4. nodaļa:

Dvēselīgā mīla. Mīlas saskaldīšana tās komponentos (sastāvdaļās). Pilnvērtīgas laulības priekšnoteikumi. Normālā dzimumdzīve. Mīlas ideāls Vienāds dzīves ritms 33

5. nodaļa:

Parapatiskā (nervozā) cilvēka attīstības gaita. Mīlas spējas zaudēšana ir kultūras slimība. Vaginisms (maksts krampji) un perversijas (anormālības). Vai ir aseksuāli (neitrāli dzimumjūtu ziņā) cilvēki? Platoniskā (draudzības) mīla. Baltās laulības 41

6. nodaļa:

Sarkanās laulības. Spēja mīlas objekta izvēlē. Variāciju (pārmaiņu) likums. Jā vārda izspiešana. Mīlas izkristalizēšanās 49

7. nodaļa:

„Vecie labie laiki“. Kas ir morāle? Konvenciju laulības. Vai materiālais aprēķins iet mazumā? Mīlā vilušos laulība. Laulības aiz prāta aprēķina. Laimīgās mīlas trejsavienība: logoss, ētoss un eross. Sagatavošanās psihosintezei . . . 56

8. nodaļa:

Ģenerālbikts pirms laulības. Pilnīga savstarpēja atklātība. Ir gadījumi, kad arī atklātībā jāievēro robeža. Noslēpums sagrauj laulību 64

9. nodaļa:	Lpp.
Laulība nav seksuālo nenormālību dziedinātava, „Analitiskā laulība“. Analitiskās atziņas nav ikdienas barība. Cilvēka iekšējais noslēpums. Domu brīvība. Dvēseles svētku stundas	73
10. nodaļa:	
Normalā un slimīgā greisirdība. Paša trūkumu projecēšana partnerī. Homoseksuālitāte (viendzimuma mīla) un greisirdība. Mājas draugs. Cīņa dēļ mīlas	81
11. nodaļa:	
Laulība ar savstarpēju brīvības klauzulu. Laulība „četratā“ ir absurds. Brīvība pirms un pēc laulības ir abpusēji griezīgs zobens	89
12. nodaļa:	
Žorža Anketiļa laulība trijātā un tās aplamie priekšnoteikumi. Bērnu jautājums. Ir tikai viena laulība: laulība divatā	97
13. nodaļa:	
Monogamija ir kultūras cilvēka ideāls. Uzticība laulībā un tās divi komponenti (sastāvdaļas). Flirts. Briesmas, kas draud laulātiem, kas jau nodzīvojuši sava mūža lielāko pusi. Laulība bez uzticības?	105
14. nodaļa:	
Van de Velde un viņa darbs	112
15. nodaļa:	
Brīvība vieno, spajds grauļ laulību. Vienādas tiesības abiem dzimumiem! Cienību pret partnera personību	119
16. nodaļa:	
Dzimumu cīņa. Neīstais lepnums. Vīra pasivitātes pārvarēšana. Mākslinieku laulību grūtības. Lindseja „draudzības laulības“	126
17. nodaļa:	
Mēģinājumu laulības neiespējamība. Dzīvokļu trūkuma jaunais iespajds. Sievas un vīra mātes problēma. Dzimumstības kontrole	133
18. nodaļa:	
Laulības sociālā nozīme. Modernās laulības neatrisināmā problēma. Audzināšanas reforma kā labākā sagatavotāja laulībai. Nākotnes laulības vienīgā norma: mīla, kas visu aptver, saprot un piedod	139
Svešvārdu paskaidrojumi	145
Minēto personu saraksts	147

Priekšvārdi

Ikvienai grāmatai, zinātniskajā vai arī mākslinieciskajā veidā ir jāveic kāda nebūt misija, jāmēģina rast atbildi degošajiem jautājumiem.

Varētu iebilst, ka vajadzība nav nemaz tik liela, lai pie tūkstots grāmatām par laulību pievienotu vēl vienu.

Bet mani šo grāmatu sarakstīt pamudināja tas apstākļi, ka psihoanalizē skolotajam dvēseļu ārstam vairāk kā ikvienam citam ir iespēja ielūkoties modernās laulības mudžeklī. Viņam atklājas daudz kas tāds, kas pārējiem paliek pilnīgi apslēpts.

Šī grāmata ir manu daudzgadējo pieredzējumu, novērojumu rezultāts. Lai arī tā nebūtu kaut kas pilnīgi nobeigts, vesels, lai arī tajā varētu uzrādīt vienu otru trūkumu, lai arī tā dažkārt svarīgo skaņā tikai garāmejojot un šķietami nenozīmīgajam sīkumam piegriež pārāk daudz vērības, — tad tomēr tā ir uzklusāma, jo tā ir bezpartejiska, objektīva novērotāja balss, novērotāja, kas apzinās ikviena cilvēka darba mīcīgumu, bet kas līdz ar tūkstots citiem meklē ceļus, kā no mūsu laika chaosa nokļūt nākotnes pilnībā.

Vīnē, 1930. gada novembrī.

A u t o r s.

1. nodaļa

Laulība laika maiņās. Dvēseles dzīves pārveidošanās. Iekšējā brīvība. Monogamija (vienlaulība) ir problēmas vienīgais atrisinājums. Bailes no laulības. Sievietes atbrīvošana.

Paviršs novērotājs varētu jautāt, vai mums vispārīgi ir tiesība runāt par modernu, t. i. laikmetīgu laulību. Mēs dzirdam bieži: cilvēki nav mainījušies un modernā laulība ne ar ko neatšķiras no mūsu priekšteču laulības. Vienmēr ir bijušas laimīgas un nelaimīgas laulības, uzticīgas sievas un neuzticīgi vīri, uzticīgi vīri un neuzticīgas sievas. Konflikti ir mūžīgi vieni un tie paši.

Skats laulības attīstības vēsturē rāda mums šī iebilduma nepamatotību. Laulība, līdzīgi pārējiem sociāliem iestādījumiem, nemitīgi mainās. Laiks nojauc vecos aizsargdambjus un izlauž jaunus ceļus. Vai ir noliedzams, ka mēs pārdzīvojam dzimumdzīves pārveidošanu, ko drīzāk varētu apzīmēt par revolūciju (strauju pārveidošanos), bet ne evolūciju (lēnu, pakāpenisku pārveidošanos)? Līdz šim noliegtai, nonievātai, pazemotai, apslēptai dzimumdzīvei ir atkal ierādīta vispāratzīta, cilvēciska vieta. Vairs nekaunas atzīties par dzimumbūtni (zoon erotikon); atklāti runā par savu dzimumdzīvi. Sievietes, kas uz ārsta vai analītiķa jautājumu parasti izturējās noliedzoši, izlikās vēsas, it kā dzimumdzīve tās neinteresētu, tagad pie pirmās izdevības atzīstas savā kaislē vai arī skumst par nespēju to atbrīvot augstākās mīlas baudas sasniegšanai.

Vēsā, frigidā sieviete nebūt vairs nav tikumības paraugs, viņa jūtas kā nelaimīga slimniece.

Mūsu dzimumdzīves līdzšinējā liekulība tagad lielā mērā atsegta. Noraidošā kautrība vairs nav tikums, tā ir smieklīga. Un kuŗa sieviete gan grib kļūt smieklīga? Gan vairāk tagad liekuļo kaislību. Frigīdās sievietes izliekas kaislīgas, impotenti vīrieši spēlē donžuāna lomas. Dzimumdzīves revolūcija radījusi pseudodonžuāna tipu un pseudomesalīnas tipu, aiz kuŗa slēpjas labā laika ģimenes sieviete ar visiem konvencionālās morāles tikumiem. Dvēseļu ārsts atmasko šos kaisles simulantus: vīrieti — erētisko renomistu, kas jūtas spiests spēlēt „velna puikas“ lomu un sievieti, kas aiz kokotes sminķa un bakchantes maskas slēpj tikumības filistres seju.

Katram sociālam progresam ir līdzskrejošas, šo progresu kariķējošas, parādības!

Bet progresam vajadzēja nākt. Kultūras cilvēku vislielākā mērā apdraudēja seksuālitātes nomākšana. Spiedienu rada pretspiedienu. Nomākto dzīvības avotu atbrīvošana kļuva nepieciešama.

Ir vecs likums, kas saka, ka nevis vadoņi veido dzīvi, bet gan dzīves nepieciešamība rada vadoņus. Tas nebūt nemazina vadošo personu nozīmi, šo personu, kam ir bijusi drosme uzklaut laika prasības un nostāties pretī vispārpieņemtam uzskatam. Zīmīgi, ka seksuālitātes atbrīvošana nenāk no romāņu, bet no ģermāņu tautām. Krafts - Ebings, Freuds, Haveloks - Ellis, Blochs, Forels un daudz citu, kas ir pirmie uzstājušies par cilvēka iekšējo atbrīvošanu no novecojušiem aizspriedumiem. Viņi ir atzinuši, ka ārējā, personīgo brīvību ierobežojošā brīvība nav un nebūs pilnīga bez iekšējās brīvības.

Šī brīvība pastāv novecojušo konvenciju, aizspriedumu, smieklīgu ierašu pārvarēšanā.

Rodās jautājums, kā cilvēki ir nonākuši līdz seksuālītātes pielīdzināšanai neķītrībai. Kā radusēs šis spēcīgās dziņas apkarošana? Nīče uzveļ atbildību kristietībai. Acīmredzot tas ir nepareizi, jo jau vecā testamentā ir paradīzes zaudēšanas notāsts, ko jūdi novietojusi pasaules radīšanas stāsta pašā sākumā. Un ne tikai jūdi vien. Raugoties vēl tālāk atpakaļ, pētot vissenākos avotus, mēs vienmēr redzēsim, ka svētie saplūst ar dievību, pārvarot dabiskās dziņas.

Atsacīšanās visdažādākos veidos noved pie svētuma.

Šis apstākļis mums ļauj dzimumdziņas nomāšanā saskatīt mūžīgo cīņu cilvēkā starp materiju un garu. Mēģināja cilvēks līdzināties, tuvojies dievībai, dziņas, tieksmes tam atgādināja saistību ar zemi, atgādināja tā verdzisko atkarību no materijas. Miesas dziņu pārvarēšana atbrīvoja tiekšanos augšup. Kas grib atstāt zemi, tam jāpārvar vai jāmēģina pārvarēt zemes pievilksanas spēks. Ja dzimumdziņa mums atgādina, ka mēs esam cilvēki un turklāt mirstīgi, tad, lai līdzinātos dievam, mums jāmēģina šo dziņu pārvarēt. Tāpēc reliģijai, kā dievišķīgā iemiesotājai, vajadzēja seksuālās dziņas savaldīt. Pilnīgi nomākt tās viņai neizdevās. Bet tās ierobežoja, saistīja sastingušos likumos un nodeva cilvēku lietāšanā svētvinīgu ceremoniju veidā, un tā radās tas, ko mēs tagad saucam par „laulību“.

Visam pastāvošajam ir savs attaisnojums. Arī laulībai, lai cik sliktā tā būtu pašreizējā veidā, ir savs attaisnojums. Pēc daudz un ilgiem meklējumiem mēs esam apstājušies pie pašreizējā laulības veida, kas ir kā kompromiss starp iedomāto grēku un nevaldāmo dziņu, kā ģimenes sargs, kā nepieciešamība, kuŗas

vietā mums nebūtu ko likt, ja mēs šodien to iznīcinātu.

Ja arī mēs konstatēsīm, ka pašreizējā laulības forma neatbilst laika prasībām, tad tomēr nevar būt runa par laulības atmešanu, bet gan vienīgi par tās reformu.

Mūsu reliģiozā izjūta cieš no tā, ka mēs joprojam esam uzticīgi pagātnes reliģijai; nākotnes reliģijas ideāls ir vēl kā miglā tīts. Līdzīgi tam mums laulības jautājumā darīšana ar vecajām formām, kuras iepriekš sagraujamas, lai varētu jaunas rasties. Es gribētu uzsvērt jau pašā sākumā: monogamija (vienlaulība) būs vienmēr ideāls un vienīgais problēmas atrisinājums!

Bet ka revolūcija laulības dzīvē jau sagatavota, jā, ka tā jau sākusēs, nevarēs noliegt neviens, kas rēķināsies ar lietas īstiem apstākļiem, kas ņems vērā datus, ko mums sniedz statistika. Laulības šķiršanu skaits augtin aug. Līdz šis un īvens savā grāmatā „Modernās jaunatnes revolūcija“ to rēķina uz 30—40 procentu. Uz 1000 laulībām Amerikā gada laikā 300—500 šķiršanās. Šie skaitļi ir pareizi ne tikai Amerikai. Arī Eiropā šie skaitļi aug no gada uz gada, neskatoties uz to, ka mūsu likums, izņemot Krieviju, šķiršanu ļoti lielā mērā apgrūtina.

Jāņem vērā arī otrā sociālā problēma. Ļoti izplatītas, pat epidēmiskas, ir „bailes no laulības“. Tas zīmējas ne tikai uz vīriešiem, bet arī uz sievietēm. Cik paradoksāli tas arī neizklausās, bet tagad ir daudz jaunavu, kas priekšroku dod brīvās mīlas sakariem, ne laulībai. Bailes no laulības ir daudzo nelaimīgo laulību sekas. Diemžēl personas, kas nav atradušas laimi laulībā, meklē to pie saviem bērniem, kaut gan tikai laimīgājiem

vecākiem ir tiesība uz bērnu mīlu, kā to esmu aprādījis savās „Vēstulēs mātēm“. Nervōzi bērni nāk tikai no nelaimīgajām laulībām! Tā ir neapgāžama patiesība, pie kuŗas esmu nonācis trīsdesmit gadu darbodamies kā dvēseļu ārsts. Bērni no nelaimīgajām laulībām vēlāk sirgst ar „bailēm no laulības“. No personīgiem piedzīvojumiem zinu, cik ļoti laimīgas laulības piemērs rada ilgas pēc iespējas ātrāk nodibināt pašam savu ģimeni. Pats esmu no laimīgas ģimenes un nevarēju sagaidīt, kad apprecēšos.

Un lūk, taisni tie, kas visvairāk bīstas laulības, taisni tie parasti kļūst nelaimīgi laulībā. Viņi meklē tik ilgi, pārliet un vilcinās, pārbauda un apsver, līdz beidzot kādu dienu, šaubu noguruši, pa galvu pa kaklu dodas neapdomātā laulībā. Šie cilvēki atraduši uzticēties savam instinktam. Viņus vada prāts, viņi meklē priekšrocības, kuŗas tie šķiet atraduši, bet kuŗas tomēr neatbilst viņu slepenām seksuālām vēlēšanām. Jo mīlā ikvienam ir savas slepenas vēlēšanās. Ja viņš tās ir piepildījis, tad viņš ir laimīgs.

Šīs abu dzimumu atklātās un slepenās vēlēšanās gadu simteņos ir ārkārtīgi sakāpinātas. Citiem vārdiem: no mīlas mākslas un gara spējām mēs tagad prasam daudz vairāk, kā agrāk. Varbūt to varētu formulēt šādi: sievietē prasa no vīrieša lielāku prasmi mīlas lietās, vīrietis uzstāda lielākas prasības sievietes intelektam.

Mūsu dienās reta jaunava dodas laulībā neinformēta. Vairāk: daļa piedzīvojumu tai jau aiz muguras. To varu apliecināt es, to saka arī Lindsejs. Viņas ir pilnīgi informētas. Tās ir lasījušas pat Van de Veldes grāmatu: „Laimīgā laulība“. Viņas pārzin visas mīlas dzīves variācijas un

pakāpes, zin par vīrieša dzimuma nespēku un spējām; viņas nav naivas, nekā nezinātājas meitenes.

Dodoties laulībā tās nāk ar noteiktām prasībām savas dzimumdzīves apmierināšanā. Pirms laulības tās jau iepazinušās ar mīlas misteriju. Ar katru dienu paliek to jaunavu skaits mazāks, kas dodās laulībā nezaudējušas savu jaunavību. Sievietes verdzināšanai ir pienācis gals. Abiem dzimumiem vienādas tiesības! Nevainības augstā vērtēšana bēdīgi izbeigusēs. Pēc manas aptaujas apmēram 30% vīru precējuši nevainīgas jaunavas. Vairums to ir zinājuši, daudzi to nav prasījuši. Bet daudzi uz to noteikti nevarēja atbildēt. Tas rāda, ka uzskati šinī ziņā ir mainījušies.

Sievietes atbrīvošana neatvairami turpinās. Tas ir dabiski. Jaunavas prasa sev tādas pat tiesības, kādas jaunekļiem bijušas jau kopš seniem laikiem. Būtu smieklīgi iet šim apstāklim garām aizvērtām acīm un spriedelēt, vairāk vai mazāk asprātīgi, par „seniem labiem laikiem“.

Jāatzīmē, ka netikai jaunatne, arī vecā paaudze noteikti prasa savas tiesības mīlas laukā.

Atkal mēs redzam, ka laiks rada savus ārstus, savus atklājumus un sasniegumus. Tam nav gadījuma raksturs, ka mūsu starpā ir *Steinach*s, *Voronovs*, *Doplers*. Vīrieši negrib novecoties. Viņi negrib atteikties no savām mīlas tiesībām. Nebūt nav rets izņēmums, ka 60 gadus sirms vīrietis mācas modernās dejas. Tas laiks ir pagājis, kad 50 gadus vecs vīrietis savās sudraba vai savu bērnu kāzās uzdrošinājās izmest kādu dancīti. Mūsu laikos viņi abi griežas džesa skaņās.

Arī sieviete negrib novecoties. Pirms trīsdesmit gadiem Francijā parādījās maza sensacija: rakstnieki bija atklājuši „sievieti četrdesmit gados“ (la femme de quarante ans) un atraduši, ka viņa vēl var būt iekārojama, ka tā vēl spējīga pārdzīvot mī-

las traģismu. Mūsu laikos „sieviete ap četrdesmit“ sāk justies jauna.

Skaistuma kopēji vairojas kā sēnes un viņu klientūra pieaug ar katru dienu. Cīņa ar vecumu notiek uz visas līnijas. Krunkas operē, izmasē, kosmetiķa lietpratīgā roka novērš visdažādākos dēfektus; pārveido degunus, pat krūtīm piešķir jaunavīgas formas. Mātes tualetes ne ar ko neatšķirās no meitas tualetēm, jā, pat vecmātes ievēro visus jauninājumus. Arī vectēvs atjaunojās: krāso matus, skujas, lai mazinātu vecuma pazīmes.

Līdz ar to laulībā rodās pavisam jaunas kombinācijas, kurās jauca jauns ar vecu. Rodās viela laulības traģēdijām. Rodās sacensība starp veco un jauno paaudzi dažādos veidos, kas ir mūslaiku visraksturīgākā parādība..

Kļūdaini būtu domāt, ka tāpēc laulības ir palikušas sliktākas. Vienīgi galējības vairāk duļās acīs. Vienīgi laulības traģēdijas norit atklātāki.

Ja dzejniekus varām uzskatīt par laikmeta izteicējiem, tad Tolstoja laulības traģēdija ir spilgts modernās laulības paraugs. Pēc īsa laimes brīža ilga, satricinoša dzimumu cīņa, cīņa starp ideālām un reālām vērtībām. Beidzot dzejnieks bēg no savām mājām un mirst vientuļš svešumā — kā „vecpūsis“. Mirstot piepildās viņa ilgu sapnis: atbrīvošanās no laulības saitēm. Briesmīgi, satricinoši — visas illūzijas sadragātas. Vienīgi dzejnieks spēj rast modernai laulībai šādu beigu cēlienu. Vienīgi uz nāves gultas Tolstojs spēja saraut savas važas, spēja savus nedzīvos ideālus realizēt.

Cik daudz nav šādu nelaimīgu laulību, kur abas puses bez vainas noplūst asinīm? Vai vadošo un tālredzīgo, gudro un piedzīvojumu bagāto personu un ārstu pienākums nav šeit iejaukties un rādīt jaunus ceļus cilvēces atbrīvošanai?

Filistri raustīs degunus un ar riebumu novērsīs kad es runāšu par šīm „netīrajām lietām“. Bet savā apcerējumā turēšos pie Nīčes vārdiem. Lai tie mani attaisno: Runāju es par netīrajām lietām? Tas nebūt nav ļaunākais. Nevis tāpēc, ka patiesība ir netīra, bet tāpēc, ka tā ir sekla, meklētājs izvairas kāpt viņas ūdeņos.

2. nodaļa

Zaudētā brīvība. Brīvība laulībā, bet ne brīvā mīla. Ikdienas grūtais pārbaudījums. Vai ir laimīgas laulības? Atšķirība vīrieša un sievietes dzimumizjūtā. Laulības attīstības vēsture.

Dēfīnīcija ir mēģinājums neaptveramo ietvert vārdos. Kādreiz dēfīnēju laulību kā stāvokli, kurā vienas puses verdzību mīkstina otras puses nebrīvība. Modernā psiholoģija atradusi bipolaritātes likumu. Visas dvēseles tieksmes izpaužas gan pozitīvi, gan negatīvi. Vēlēšanai saistīties ilgāku laiku stādama pretī vēlēšanās būt neatkarīgam. Šī vēlēšanās būt neatkarīgam ir, varbūt, laulības konfliktu visspēcīgākais impulss, visdziļākais cēlonis.

Tā ir senā cīņa starp „mani“ un „tevi“, „pašu“ un „svešu“, kas novērojama jau bērņā, kad tas sašlien pret saviem audzinātājiem ar īstu „auna spītību“. Šis „auns“ sēž arī pieauguša cilvēka dvēselē, kad tas ar pieri grib izlauzties cauri īstenības mūrim. Visspilgtāk tas izpaužas laulībā. Tas noved pie noslēpumainās „dzimumu cīņas“, kas pašā sākumā diviem, neatkarības alkstošiem, partneriem laimīgo laulību pārvērš moku kambarī.

„Brīvība laulībā“ — tā ir modernās laulības grūtkākā problēma. Gudras sievas saviem vīriem prot radīt brīvības illūziju zaudētās neatkarības vietā. Bet šis brīvības surrogāts gan spējīgs dzimumu cīņu dēļ varas uz laiku mīkstināt, bet ne likvidēt, pilnīgi novērst.

Visi cilvēki, kas devušies laulībā, skumst dēļ zaudētās brīvības.

Nedaudzi zin, ka pat laimīgi mīlētāji savā saderināšanās vai laulības dienā pārdzīvo mazākā vai

lielākā mērā smagu dēpresiju. Bieži vīrietim un sievietei, lai tie varētu savienoties, jāpārvar smagi šķēršļi. Viņi cīnījās, cerēja, šaubījās un beidzot sasniedza savu cēribu piepildīšanos. Un taisni šai laimīgajā dienā, kad pārvarēts viss, iestājas šī neizskaidrojamā nospiestība, melancholiskā noskaņa, kas dažreiz nobeidzas krampjainās raudās. Pavirši to mēdz izskaidrot ar „sasprindzinātām gaidām“. Mani novērojumi rāda, ka te skumst dēļ zaudētās „zelta brīvības“, skumst dēļ šķiršanās no bezgalīgām iespējamībām, no poligamajām tendencēm, no tās fantaziju bagātības, ko nespēj atvietot nekāda, lai cik skaista, īstenība. **V a r b ū t ē j ā i e s p ē j a m ī b a v i e n m ē r s t i p r ā k a p a r e s o š o ī s t e n ī b u.** Balodis uz jumta mums nozīmē vairāk kā zvirbulis rokā. **F l o b ē r a S a l a m b o** varonis saļimst bez spēka, kad viņš beidzot sasniedz karsti ilgoto mīlu. Kāda izjūtu maldīšanās starp šiem diviem poliem: ilgām un piepildīšanos!

Man nāk prātā psiholoģijā skolots vīrs, kas ilgi cīnījās dēļ savas izredzētās. Viņam bij jāizcīna karstas cīņas pašam ar sevi, ar līgavas un savu ģimeni. Beidzot pienāca lielā diena. Saderināšanās notikusi vissvinīgākā veidā.

Tūlīt pēc saderināšanās viņš izskrējis ārā un rūgti raudājis divas stundas ilgi. Vispirms viņš griebējis sevi pārliecināt, ka tās ir prieka asaras. Beidzot tomēr atzinis, ka tās ir asaras par zaudēto brīvību. Citi vīri man ir stāstījuši, ka viņi laulības dienā uz ielas sev teikuši: tagad tu nedrīksti uzlūkot daļas meitenes, tev nav tiesību. Tas viss, viss tagad lai iet tev secen.

Līdzīgā situācijā meitenes izjūt to pašu. Notiek, ka pirms kāzām tās izdara nepiedodamas muļķības, avantūras, lai baudītu beidzamos pilienus no brīvības kausa.

Katrs spaidis neizbēgami atriebjas un mobilizē pretošanās tieksmes. Jau pats likums ir briesmīgs spaidis, kā esība vien jau rada noziedznieku. Un tomēr bez likuma sabiedrība nevar pastāvēt. Mūsu sociālā iekārta balstas uz bailēm un spaidiem. Kāda tā izskatītos bez bailēm no soda, bez likuma spaidiņa? Arī laulības saistības izsauc neuzticību taisnīgos, kas tik pārmērīgi jūtīgi pret katru spaidu. Šādi raksturi atkal un atkal pūlas demonstrēt savu nekšņīgo brīvību. Neuzticība ir tikai uzticības spaidiņa reakcija.

Nemot vērā sacīto, varētu taisīt slēdzienu, ka laulības vietā liekama brīvā mīla. Līdz ar to izbeigtos spaidi un atkristu augstāk minētā pretošanās reakcija. Tas jau viss būtu pareizi, ja tikai pati mīla arī nebūtu zināmā mērā spaidis. Mīla ir daudz stiprāks spaidis kā likumi un zvērsti. Gabriele d'Annunzio apbrīnojami tēlo savā meistardarbā „Nāves uzvara“ kādu, kas nonāvē mīlāmo sievieti, jo citādi nekad viņš no tās netiktu vaļā. Vienīgi nāve varēja uzvarēt šo pārmērīgo mīlu. Tā mēs nonācām līdz paradoksam: pārmērīga mīla jau pate sevī nes indi, kas tai agri vai vēlu darīs galu.

Nevis laulība vai brīvā mīla, nē, noteicošais ir kaislības spēcīgums. Itāļu dzejnieks jau arī tēlo tikai brīvās mīlas sakaru. Šo laimīgo pāri saista vistīrākā mīla. Un tomēr šis tragiskās beigas!

Nē! Laulības problēma nav atrisināma brīvās mīlas virzienā. Ko mēs, seksuālsociologi, pūlamies panākt, nav vis „brīvā mīla“, bet „brīvā laulība“. Monogamija būs vienmēr kultūrcilvēka ideāls.

Ir tiesa, ka ar laulību nobeidzas mīlas romāns. Gan pasakās un lugās, gan romānos mīlas konflikts nobeidzas līdz ar apprecēšanos. Dzīvē laulība tiešām ir romāna beigas. Sākas īstenība un tūlīt mīlestībai ir jāiztur ikdienas pārbaudījums. Ik-

diena sagrauj romantikas pamatus. Ideālus pieveici
nomāc laiks un ieradums. Mīla ir vienmēr problē
matiska. Mīlētājs redz problēmas vienīgo atrisinā
jumu pielūdzamā objekta iegūšanā. Bet viņš aiz
mirst, ka iegūšana mazina iegūtā vērtību. Beigaj
ir sākums, sākums ir beigas. Tikai tā mīla, kas
izturējusi pārvērtēšanas pārbaudījumu, ir „īstā
mīla. Mīlēt nozīmē savu dievu atrast. Brīdis, kad
dievu novelk līdz cilvēkam (vai arī paaugstina), no
zīmē mīlas krīzi un briesmas laulībai. Pēteris Al
t e n b e r g s atzīmē, ka sievietes sapņo par Lohen
grīnu un jūtas vilušās, redzot savu vīru no rītiem
tīram zobus un skalojam rīkli. Īstā mīla panes arī
zobu tīrīšanu un rīkles skalošanu. Bet romānam ir
beigas. Romāna varoņi un bruņinieki neskalo rīkli
Tie netīra savus mūžīgi baltos zobus. Romantika
necieš ikdienības.

Daudzas sievietes sasirgst aiz ilgām pēc „l i e l ā
r o m ā n a“. Ja tās vilas vienā, tad cer uz citu
Sieviešu poligamija (īstenībā poliandrija) bieži
vien ir tikai ilgas pēc piedzīvojuma, prasība pārcel
ties no ikdienas illūziju pasaulē. Mūžīgais bērns,
kas dzīvo sievietē, prasās pasakas. Ai, tās nezina
šīs „romantiskās sievietes“, ka pasakas beigas ir
sākums. Piemēram: cūkgans apprec princesi
un tad stāv rakstīts: viņi dzīvoja laimīgi līdz mūža
galam. Bet, varbūt, patiesībā princese pār
meta savam draugam jau pēc dažām nedēļām tā
zemo kārtu. Pasakas var apmierināt bērnus. Zi
nātājs smīnēs par operešu un kino gabalu beigām,
redzēdams, cik apmierināta publika izklīst pa mā
jām pēc laimīgām beigām, kad mīlētāji viens otru
ieguvuši. Neviens nedomā, ka tikai tagad nāk sva
rīgais jautājums: vai tiem izdosies vienam otru „pa
turēt“?

Retais pārdomā, kā tā laulība izveidosies, vai
operete galu galā neizvērtīsies traģēdijā. Liekas,

icīt kā jautājums par turpmāko laulības dzīvi pēc ērētisko ilgu piepildīšanās atkāptos pēdējā plānā. Nemēdz skārt problēmas, kas ļaužu vairumam varētu sabojāt labo garastāvokli. Pat neuzdrīkstās jautāt: vai ir vispārīgi laimīgas laulības?

Pesimisti iet tik tālu, ka laimīgas laulības vispārīgi noliedz. Nāk prātā kāds norvēģu rakstnieka Arne G a b o r g a romāna varonis, kas bij spraudis sev mērķi atrast kaut vienu laimīgu laulību. Es domāju, ka viņš tādu neatrada nevienu.

Varētu piekrist K e i z e r l i n g a m, kas saka: „Laulību pārprot tie, kas viņā saskata līdzekli kļūt laimīgiem. Laimīgas laulības patmīlīgā nozīmē, kā to iedomājas iemīlējušies, ir ļoti retas. Ar laulību nebūt nav atrisinātas, bet gan tikai sākas dzīves grūtības. Atrāšanās laulībā jau pēc būtības nebūt nav laimīgs, bet traģisks stāvoklis. Par traģiskiem mēs saucam konfliktus, kas nav atrisināmi“.

Man šķiet K e i z e r l i n g s iet noteikti par tālu Jautājums: vai ir laimīgas laulības? prasa pēc jautājuma: vai ir vispārīgi laimīgi cilvēki? Pats par sevi saprotams, ka tikai laimīgiem cilvēkiem sasniedzamas visas tās iespējamības, ko sniedz istā laulība. Bet īstenībā laulībā dodās divi nelaimīgi cilvēki, cerībā kļūt laimīgi. Bieži vientulības izjūta ir tas dzinējs, kas spiež nodibināt laulības kopdzīvi. Bet cilvēki vienkārši ir parapatiski (mans apzīmējums nervozitātei). Cilvēks nebūt nav vientuļš apstākļu spiests; viņš pats sevi padara vientuļu. Divi vientuļi cilvēki dod mums tikai kopdzīves ārējo ainu, kā to rāda Gerhards H a u p t m a n s „Vientuļajos cilvēkos“.

Savstarpējo vilšanos tad pūlās maskēt cerībām pēc bērna. Bērnam jāatjauno jau izirusē kopdzīve. Nabaga bērns, kas nenāk no laimīgiem vecākiem!

Tu nesi savā sirdī un savās smadzenēs šo nožēlojamo duālismu, no kuŗa tu esi cēlies. Tu cieti nes savu radītāju nepiepildītām ilgām! Tu arīdza klūsi vientulis un arīdza nodibināsi nelaimīgu laulības kopsdzīvi . . .

Kapēc vairums cilvēku nelaimīgi? Esmu mēģinājis uz šo jautājumu atbildēt savā grāmatā „Dzīvotgriba“ (Wille zum Leben), kuŗā aizrāda uz kultūras sprostiem (Hemmungen) un pierāda, ka mūsu svarīgākais uzdevums ir izaudzināt savus bērnus par laimīgiem cilvēkiem. (Skati manus trīs sējumiņus: „Vēstules mātēm“ (Briefe an eine Mutter*). Audzināšana eudaimonismā dod izredzes laimīgai laulībai, dod izredzes, ka cilvēks iegūs laulībā tik daudz, cik tas ir zaudējis. Maniem lasītājiem jau zināms, ka ķīla šeit ir individuēla brīvība.

Esmu runājis par brīvības illūziju. Ir vēl cita illūzija, tā ir monogamijas illūzija. Vai brīvība partnera izvēlē modernā laulībā ir tiešām tik ierobežota, kā no ārienes aplūkojot tas izliekas? Vai varbūt laulības ierobežojumiem un pienākumiem būt uzticīgam vēl spilgtāki vajadzēja izcelt poligamiju, nekā mēs to jau redzam? Parasti domā, ka vīrietis ir vairāk poligami noskaņots, nekā sieviete. To aizstāv š o p e n h a u e r s, sacīdams: „Tāpēc vīra uzticība laulībā ir mākslota, sievas — dabiska, un tāpēc laulības pārkāpšana no sievas puses, — objektīvi — seku dēļ, subjektīvi — sava pret dabiskuma dēļ, ir daudz nepiedodamāka, nekā laulības pārkāpšana no vīra puses. Šādos uzskatos ir daudz seksuālpētnieku. Arī Keizerlings domā, ka vīram svarīgāka garīgā, sievai — miesīgā uzticība.

---

*) Iznākusi arī latviskā tulkojumā „Ēras“ izdevumā.

Vai tad sieviete tiešām atšķiras no vīrieša savā seksuālā izjūtā? Vai tur ir atšķirības, kuŗas būtu vedamas sakarā ar svarīgo uzticības problēmu?

Es apšaubu Šopenhauera un Keizerlinga uzskatus. Tverot dziļāk, poligamās tieksmēs nav nekādu atšķirību. Ja Šopenhauers vīra uzticību domā apšaubāmu, bet sievas — dabisku, tad tāpēc ka viņš iziet no aplamiem priekšnoteikumiem, protams, jānāk pie aplamā slēdziena, ka uzticības laušana no sievas puses ir pret dabiska.

Te sava loma arī citiem momentiem, par kuriem būs runa turpmāk. Bet kas gan varēs apstrīdēt to, ka patreizējā monogamija nav pseudomonogamija.

Statistika ir māksla ar skaitļiem melot. Bet šad un tad statistikas dati spēj sniegt vispārēju ainu par apslēptajām lietām. Kāds amerikāņu ārsts izdarījis aptauju. Atbildes bijušas anonīmas, par izpaušanu nav bijis jābaidās. No 100 sievietēm 97 bijušas 677 mīlas piedzīvojumu un 100 vīriešiem 681 tādas pat dabas piedzīvojums. Un tas noticis Vašingtonā, Amerikas serdē. Protams, jāņem vērā, ka prostitūcija Amerikā likvidēta. Bet dzimuma dziņa neļaujas likvidēties. Dzimuma dziņa prasās piedzīvojuma un piedzīvojumi ir vienmēr, ja tos meklē.

Šī statistika skaisti apstiprina domu, ka prostitūcija ir pilsoniskās morāles aizsargvalnis. Kad vīrietim aprūkst viegli pērkamu objektu, tad viņš kļūst agresīvs pret sievietēm un jaunavām. Tā kļūst saprotams prostituēto apzīmējums viduslaikos, kad tās sauca par „labām sievietēm“ (gute Frauen). Tām bij rezervēta viena diena gadā. Šai dienā tās cieta pat pieklājīgās sievietes. Viņām par godu sarīkoja svētkus. Tas pierāda, ka prostituētā ne vienmēr tik zemu vērtēta, kā mūsu kultūras laikmetā. Ja

mēs uzskatām prostituēto par poligamijas reprezentanti, tad varam arī apgalvot, ka katrā sievietē mīt daļa no mūķenes un daļa no ielas meitas. Sievietes bipolaritāte skan: Marija un Magdaļa.

Sociologi pielaiž varbūtību, ka pirms laulības iestādījuma ieviešanas esot pastāvējusi neregulēta dzimumsatiksme, neierobežota brīvā mīla. Patiesībā mums nav ko lepoties ar mūsu kultūras progresu. Es neapšaubu, ka nebūtu uzticīgu sievu un uzticīgu vīru. Bet visi vispārinājumi ir patiesības izvarojumi. Smieklīgais izteiciens: nevienai sievietei nevar uzticēties, runā pats sev pretī. Lieta kļūst citāda, ja to formulē: katra sieviete zināmos apstākļos var kļūt neuzticīga. Tādā veidā tas tik izteic dzimumdzīves spēcīgumu un brīdina sievietes pārāk nepaļauties savām pretošanās spējām. Vislabākais tikums ir un paliek uzmanība.

Bet atgriezīsimies pie laulības vēstures. Promiskvitātes laikā (neregulētas dzimumsatiksmes laikā) valdošajām vajadzēja būt matriarchātam, jo tēvs nebij nosakāms. Dažas primitīvas tautas vēl tagad neredz sakarību starp dzimumaktu un cilvēka ieņemšanu. To acīs bērns ir augstākas varas dāvana. Promiskvitātes laikā visas tiesības piederēja mātei; tēvs bija blakus lieta. *Maļinovskis* aprakstījis kādu Austrālijas mežoņu cilti, kur matriarchāts vēl tagad spēkā. Vīrs nebūt netiek atzīts par sava bērna tēvu. Viņa vietu ieņem mātes brālis, uz kura gulstas rūpes par bērniem, to audzināšanu un kam vienīgam ir tiesība tos sodīt. Tēvs ir tikai savu bērnu rotaļu biedrs, viņu labākais draugs, viņu skolotājs ieroču apmācībā. Pastāvot šādai kārtībai, ir novērsta tā apslēptā sacensība, kāda mūsu kultūras laikmetā pastāv starp vecākiem un bērniem.

Paliek iespāids, itkā šis mežonu ciltis būtu paredzējušas Freuda atklāto Oīdipa kompleksu un tadējādi novērsušas šī kompleksa rašanos.

Pēc šī matriarchāta perioda, kā mums to stāsta Bachofens, notikusi pakāpeniska pārmaiņa patriarchāta virzienā. Ticami, ka atziņa par tēva lomu bērna radīšanā šo pārmaiņu jo lielā mērā sekmējusi. Ikviens tēvs gribēja uzņemties atbildību tikai par savu bērnu. Šo pārmaiņu sekmējis arī vīriešu skaitliskais pārsvars. Sievieti kā retumu vērtējuši augstu, un katrs pūlējies reiz iegūto labumu pēc iespējas ilgāk saistīt pie sevis. Vīriešu skaitlisko pārsvaru tais laikos apstiprina arī leģenda par sabiniešu laupīšanu. (Tagad, sieviešu pārprodukcijas laikā, šāda laupīšana būtu saprotama, ja to izdarītu sievietes).

Soli pa solim sieviete zaudēja savas tiesības. Viņa kļuva par nastu nesēju. Tai bij jā rūpējās par mājas saimniecību, jānododās bērnu dzemdēšanai un audzināšanai. Smagi pienākumi un nekādu tiesību. Jā, vīram pat bij tiesība sodīt savu sievu. Uz vīra neuzticību raudzījās kā uz pašu par sevi saprotamu lietu, vēl vairāk, šāda neuzticība to nostādīja erētiska varoņa lomā, kurpretī neuzticīgo sievu, ja tas kļuva zināms, sagaidīja vispārības nicināšana. Pie dažām tautām (Melnkalnē un Albānijā vēl šo baltu dienu) sieviete darīja visus mājas un lauka darbus, kamēr vīrs nedarīja nekā, nodamies tikai tā devētiem vīra pienākumiem. Sievieti atzina par mazvērtīgu radījumu. Mēbiuss atrada pat par iespējamu sarakstīt daudz lasīto grāmatu: Sievietes fizioloģiskā plānprātība (Der physiologische Schwachsinn des Weibes). Bet tagad sieviete arvien vairāk un vairāk atbrīvojas no gadusimtu ilgajām važām. Vispirms kultūrtautās, bet iesāktais vairs nav apturāms.

3. nodaļa

Valdošā dzimuma divkosīgā morāle. Sieviešu valstis un vīriešu valstis. Mazģimene ir briesmas. Mājības sajūta ir laimīga laulības stūrakmens. Bēgšana no mājām. Pārveidotā sieviešu valsts.

Tautām ir sava apslēpta atmiņa, ko Semons ir nosaucis par kollektīvo mnēmi. Vīriešu absolūtās varas pazīmes laulāto pāru savstarpējās attiecībās uzglabājušās daudzu tautu tikumos un parašās. Vēl joprojam pastāv tautas, kurās vīram laulības dzīvē ir vienīgā noteikšana. Vēl joprojam kultūrtautās ir vīrieši, kas negrib atzīt notikušās pārmaiņas. Tie grib arī turpmāk valdīt! Vēl joprojām pastāv divējādas tiesības: vīriešiem un sievietēm. Bet iesāktā atbrīvošanās vairs nav apturāma. Protams, notikušas arī lielas pārmaiņas tais īpašībās, ko mēs līdz šim bijām paraduši uzskatīt par specifiski sievišķīgiem tikumiem. Neviens arī negrib apstrīdēt, ka pārmaiņas pretējā virzienā daudzkārt pārsniegušas jebkuru robežu.

Viena dzimuma valdīšanas sekas ir „divkosīgā morāle“: visas tiesības valdošais dzimums rezervē sev. Patriarchāts tuvojas beigām. Vai reizē ar to sākās jauns matriarchāta laikmets? Sieviete cīnās pret divkosīgo morāli un tad tā cīnīsies pret pazemojošo verdzenes lomu, kādā tai jāveic visi trešās šķiras darbi. Šī kustība ir pilnās būrās. Jau liela daļa moderno sieviešu atkratījusēs no svarīgākiem pienākumiem mājas saimniecībā. Šis protests atradis visspilgtāko izteiksmi Krievijas izglītības komisāra L u n a č a r s k a runā Pievolgas vācu kolonistiem: „Pilsoniskā ģimene balstas uz

oikonomisko verdzību. Bet arī pie mums sieviete vēl joprojām saistīta pie pavārda, virtuves, veļas baļļas un bērnu šūpuļa, kas traucē atbrīvošanu no kultūrālās atpakaļrāpulības.“

Tas viss melns uz balta! Namamātes tikumi nosaukti par kultūrālu atpakaļrāpulību! Strādniecības pārstāvis Lunačarskis, šķiet, aizmirsis, ka pazemojošu darbu vispārīgi nav. Sievītes mājas darbs ir tik pat svarīgs kā vīra darbs! Arī kultūras ziņā augstu stāvoša sieviete ļoti labi var apvienot saimniecību mājās ar kulturālo darbu ārpus mājas. Mājības sajūta un līdz ar to laulības laime atkarīga taču no šiem nama mātes tikumiem. Dabiski, ka matriarchātam iestājoties visas šīs „zemākās“ funkcijas būtu jāpilda vīrietim, jā, viņam pat būtu jāuzņemas aukles loma.

Ir skaidrs, ka te darīšana ar pārspilējumiem, kas izskaidrojams ar to, ka viens dzimums sagraibis visu varu savās rokās. Arī pie abu dzimumu pilnīgi vienlīdzīgām tiesībām sieviete nevarēs atteikties no saimniecības vadīšanas. Laulības laime ļoti lielā mērā atkarājas no mājības sajūtas. Vai ir iedomājama mājas dzīve, ko ar savu garu nav apdvesusi sieviete un kurai tā nav pielikusi savu roku?

Ļoti daudz cilvēku apprecoties zaudē mājību. Viņi šķiras no savas ģimenes, bet priekšā neatrod jaunu ģimeni. Tā kļūst saprotama sekošā, no dzīves ņemtā, anekdote: „Kāds kungs, neprecējies, bagāts, neatkarīgs, katru vakaru pavada pie savas draudzenes, kur tas jūtas kā mājās. Jautāts, kālab viņš neprec savu draudzeni, tas atbildējis: Kur tad es pavadīšu savus brīvos vakarus...“

Sieviešu valstī vīrietim bij jārūpējas par mājīgumu. Ilgu laiku apšaubīja, uzskatīja par mītu, ka tāda kādreiz būtu pastāvējusi. Bet tagad ir skaidrs, ka kādreiz pastāvējušas valstis, kurās ta-

gadējās vīriešu tiesības piederējušas sievietēm (Spartā, Ģermānijā, Eģiptē, Tibetā, Nndijā u. t. t. senos laikos un vēl tagad vienā, otrā primitīvā tautā). Kas par to interesējas, atradīs izsmelošas ziņas *V ē r t i n g u* (vīra un sievas) grāmatā: *Die weibliche Eigenart im Männerstaat und männliche Eigenart im Frauenstaat*. Interesanti, ka matriarchātā sieviete ir aktīvā puse un līdz ar to tās uzticība ne sevišķi krīt svarā, kurpretī vīram uzticība uz stingrāko jāievēro. Vīrietis greznojās, sievietes tērpjas vienmērīgākos toņos. Specifiski vīrišķīgām īpašībām, kā mēs tās tagad saprotam, matriarchātā ir sievišķīgu īpašību nozīme. Sieviete valda, reprezentē ģimeni uz ārieni; sievietei pieder mantošanas tiesības, tā drīkst palikt neuzticīga. Vīrietim jāklausa, jā rūpējas par mājsaimniecību un bērnu kopšanu, un turklāt no viņa prasa absolūtu uzticību.

Laulības līgums starp vīru un sievu kādā eģiptiešu papīrusā skan šādi: ja es tevi kā vīru atlaižu aiz naida vai arī tāpēc, ka kādu citu vairāk mīlu, tad es tev došu u. t. t. Šādās sieviešu valstīs pastāvēja arī daudzvīrība. Kautrību, kaunīgumu, nevainību prasīja no vīrieša. Kā tagad izsmej vecmeitu, tā senā Spartā izsmieklu objekts bij neprecējies vīrietis. Ja sieviete piedzīvoja ārļaulības bērnu, tad tas to cēla sabiedrības acīs. Sieviešu valstī nebij prostituēto; valdnieki bij sievietes, arī dievības bij vīriņš sieviešu kārtas.

Īsumā: sieviešu valsts ir vīriešu valsts negatīvs. Palielā iespāids, ka sieviešu valdonības periods mainītos ar vīriešu valdonības periodu. Šādas vienpusīgas valdonības sekas, pēc *V ē r t i n g u* domām, ir *d i v k o š i g ā m o r ā l e*, kur pieveiktam dzimumam jācieš pārestības un kur valdošais dzimums visas priekšrocības piešķir sev.

Ja raugāties gadu tūkstošu vēsturē, tad var gūt iespaidu, ka mēs pakāpeniski pārejām sievietes valdonības periodā. Pirmā pazīme būtu sievietes sasliešanās pret valdošo divkosīgo morāli.

No sacītā redzams, ka valdošais dzimums nosaka morāles kodeku. Laulība vienmēr ir bijusi cīņa starp vājāko un stiprāko, gan atsevišķās ģimenēs, gan lielāka apmēra kopībās. Ar tiesību pāriešanu uz vīrieti radās lielā (patriarchālā) ģimene, kur noteikšana pār visiem ģimenes locekļiem bij tēvam. Bērni pat pēc laulībām neattālinājās no agrākās ģimenes. No šīs patriarchālās ģimenes izveidojās lielģimene, t. i., bērnu bagātā ģimene, kurā atsevišķi ģimenes locekļi atradās tēva pado-tībā līdz laulībai.

Mēs pašlaik pārdzīvojam pakāpenisku, bet neatvairāmu ģimenes dzīves pārveidošanās fāzi. Mūsu sabiedrības augstākais slānis nodibinājās mazģimeni ar vienu vai divi bērniem. Pamazām mazģimene iekaŗo arī zemākos slāņus. Lielģimenes kļūst arvien retākas un retākas.

Tā ir modernās laulības illūstrējošākā pazīme. Viņa, galvenām kārtām, ir mazģimene, sastāvoša, lielākais, no trim bērniem.

Es pieskaŗos mūslaiku sociālai vainai.

No vienīgiem un divbērniem mūsu laikos rekrutējas ļoti augsts procents parapatīķu (neurotiķu).

Še nav īstā vieta šī temata iztirzāšanai. Šo jautājumu esmu vispusīgi apskatījis savās „Vēstulēs mātēm“. Vienīgo, pa lielākai daļai izlutināto, bērnu laulības dzīve visumā ir nelaimīga (protams ir izņēmumi).

Tas ir Freuda nopelns, ka mēs esam sākuši piegriezt vērību ģimenes fiksācijai. Vienīgie bērni daudz lielākā mērā padoti incestafiksācijai. Tie aug pieaugušo sabiedrībā. Lielģimenēs ir daudz

māsu, brāļu, bērni aug kopā ar bērniem un pieķēršanās šauram ģimenes aplokam nekad nevar sasniegt to pakāpi, kā mazģimenēs.

Vairums nelaimīgo laulību reducējamās uz to apstākli, ka laulātie cēlušies no mazģimenēm. Vienīgiem, izlutinātiem bērniem ir pastāvīga neapmierināma maiguma prasība, ko laulībā nekad nespēj apmierināt pilnīgi. Mīlestības un uzmanības tiem vienmēr par maz; viņi pārjūtīgi, un gaida no partnera savas neaizmirstamās bērības restaurāciju. Laulība kļūst par divu bērnu savienība, divu, kas mīlas stundā runā bērnu valodu. Bērni, pārnesti pieaugušo pasaulē! Infantili cilvēki, kas gaida brīnuma un nav spējīgi saprast dzīves nopietnības.

Turklāt viņi ir viens otram sveši un baidās viens otram atklāt savas sirdis. Pēc pirmā mīlas mulsma tie baidās vilšanās. Tie jūtas vientuļi savā laulībā un tad stājās spēkā mūsu laikos tik raksturīgā parādība: *b ē g š a n a n o m ā j ā m !*

Modernais cilvēks ir zaudējis kaut ko ļoti vērtīgu, neatsveramu: mājības sajūtu. Mājās nejūtas labi. Ko var viens otram teikt divi sveši cilvēki vai arī cilvēki, kas baidās atzīties savstarpējā svešumā. Tad mēģina pārvarēt šīs vientulības sajūtas. Apmeklē kafejnīcas, bārus, nodrošinas mājas draugiem, draudzenēm, iet dansingos, apmeklē klubus, biedrības, sapulces, lai tik vienmēr būtu cilvēkos.

Katrā laulībā kritiskākais ir tas brīdis, kad sāk viens otra garlaikoties, kad viens otra apnicis un rodas prasība pēc sabiedrības.

Sākas laulības iziršana.

Vientuļie laulības partneri atrod piemērotus papildinājumus: mājas draugs apmierina sievas mīlas prasības, sievas draudzene un vīrs savukārt nodibina erētisku sakaru, kas sākas ar flirtu un bei-

dzas ar laulības pārkāpšanu. Vīram — mīlākā, sievietei — mīlākais.

Vai viņi paliek jau pie reiz izvēlētiem? Nē, tie maina savas mīlas objektus un beidzot nonāk līdz promiskvitātei, kāda pastāvēja cilvēces attīstības sākumā.

Laulības vēsture rāda mums kā spogulī pagātnes ainas tagadnes atspoguļojumā.

Cilvēces attīstība norit spirālveidīgi. Atgriežas vienmēr pie agrākā, tikai pakāpi augstāk. Ja šlīters saka: Laulība nav fakts, ko atrod priekšā, bet tikai darbības veids, kas pastāvīgi mainas, tad tas zīmējās ne tikai uz atsevišķu laulību, bet arī uz sociālo laulības institūtu vispār. Tverot atpakaļ vecās formās, tā atjaunojas.

Tagad zem monogamijas maskas valda promiskvitāte. Vai nākošā fāze būs sieviešu valdonības fāze?

Cīņā par neatkarību un vienlīdzīgām tiesībām, kas visspilgtāki izpaudās sufražistu kustībā Anglijā, abi dzimumi ieņēmuši jaunas pozīcijas. Viņi, tā sakot, ved ierakumu cīņu, katra puse nostiprināja savos aizspriedumos un prasībās.

Modernā laulība līdzinās ieroču pamieram. Pretinieki gatavojas izšķirošai cīņai. Vai tiešām nebūtu iespējams panākt mieru šai dzimumu cīņā? Vai nebūtu iespējama laulība, kurā neatkarības izjūta amalgamētos ar savstarpējām simpatijas jūtām uz savstarpējas respektēšanas pamatiem?

Šo jautājumu iespējams atbildēt tikai pēc tam, kad mēs būsim apskatījuši visus, laulības laimei vērā ņemamos, faktorus. Tad mēs redzēsim, cik komplicēta ir modernās laulības problēma un cik svarīgs atsevišķam individam ir jautājums par laulības partnera izvēli. Ar teicienu: Drum prüfe, wer sich ewig bindet, — ob sich das Herz zum Herzen findet“, (Kur visam mūžam saistījumu

dod, tur sirdij sirds ir jāatrod*). Šillers skar tikai laulības problēmas vienu daļu. Ja lieta grozītos tikai ap sirdi, tad būtu, varbūt, daudz mazāks skaits nelaimīgu laulību.

Protams, smaguma punkts ir sirds. Īstā mīla tiek pāri visām grūtībām un nesaskaņām. Bet tas sākas problēmu uzstādīšana. Vai daudz no tā ir īstas mīlas, ko mēs par tādām saucam? Kā pasargāties no neīstas mīlas?

Kāpēc mums tik sarežģītam jūtu kompleksam ir tik nabadzīgs apzīmējums kā „mīla“. Cilvēkvalodu veidojot itkā mēģinājuši apiet kādu vārīgu punktu. Apzīmējumā „mīla“ ir kaut kas noslēpumains, neizskaidrojams, aiz kā norisinās visādas dzīves komēdijas un traģēdijas. Ir primitīvas tautas, kuŗas „mīlai“ nav vēl atraduŗas apzīmējumu. Kas ir viņu mīla? Lielākā vai mazākā mērā iekāroŗana, ko ierobeŗo daŗādi reliŗiski priekŗraksti, ko regulē totēms un tabū. Bet jau pie atseviŗķānciltīm novērojama brīniŗķīga jūtu savīlņojuma raŗšanās, kas iekāres cilvēku paceļ pāri vienīgi miesīgajam. Tā ir „dvēselīgā mīla“.

---

*) Tulk. A. Grigulis.

4. nodaļa

Dvēselīgā mīla. Mīlas saskaldīšana tās komponentos (sastāvdaļās). Pilnvērtīgās laulības priekšnoteikumi. Normālā dzimumdzīve. Mīlas ideāls. Vienāds dzīves ritms.

Kā pavasarī baltie ziedi ir neapzināti augļu vēstneši, tā dvēselīgās mīlas izcelšanās iezīmē dzimumu attiecību attīstības augstāku pakāpi. Dvēselīgā mīla ievada arī laulības attīstību augstākā posmā. Dziņu dzīve apgarotā, blakus mugurkaula smadzenēm noteicošo vārdu saka arī galvas smadzenes, miesas iekārojumam pievienojas dvēselīgā mīla. Sasniegta dabas un gara sinteze. Miesīgā mīla ieguva augstāko iesvaidījumu ar dvēseles līdzdalību.

Apskatot laulības problēmu, mums jāņem vērā divi svarīgi faktori: erētiskā (dvēselīgā) un seksuālā (miesīgā) mīla. Par cik gadu simteņos pieauga erētiskais, par tik sarāvās seksuālais komponents. Dvēselīgās mīlas mākslu sakāpināja līdz bezgalīgajam smalkumam, kurpretī fiziskā mīla tādā pat mērā samazinājās; jā, tā pat ieguva zināmu blakuspiegaršu.

Kultūrcilvēka formula skan: dvēselīgā elementa pastiprināšana mīlā fiziskajam samazinoties.

Iedomās iekārošana gan ir pieaugusi, bet mīlas garīgais pamatnoskaņojums balstās bieži uz šķobīgiem fiziskās mazvērtības pamatiem. Svarīgā mīlas māksla, kādu mums to rāda indieši savos darbos, ir gājusi zudumā. Tās vietā mēs pievērsušies surrogātam: erētiskā elementa kāpināšanai.

Noslēpumains kļūst mīlas duālisms, ja notiek šķelšanās vai rodas pretešķības starp dvēselīgo un miesīgo mīlu, ja, piemēram, garīgi mīlamais objekts asexuālizēts un miesīgi iekārotais visas garīgātie vērtības zaudējis.

Šī mīlas saskaldīšanās tās dažādos komponentos radījusi to sarežģīto, mīklaino mūslaika tipu, kurš nav spējīgs vienā laikā fiziski un garīgi mīlēt. Uz dzīves skatuves ir nācis dvēselīgais vīrietis un miesas kārā sieviete, dvēselīgā sievietē un miesas kārā vīrietis.

Visasāk laulības traģisms izpaužas, ja dvēselīgais vīrietis miesas kāro sievieti vai miesas kārais vīrietis dvēselīgo sievieti pārved mājās. Šie pretpol nevar nekad saprasties. Tie savos pamatos tik dažādi, ka samierinājuma tiem nerast nekad. No šiem kontrastiem rodas visnelaimīgākās laulības, un tai šīs pretešķības ir tās, kas modernā laulībā atkal un atkal mums duras acīs. Miesa un dvēsele, tie ir antagōni, tie viens otra nesaprot, jo katrs runā savā mīlas valodā.

Visi cilvēki padoti pakāpeniskā pieauguma likumam. Tīksmes, kas nepieaug, zaudē tīksmes raksturu. Nelaimīgo laulību pirmās svētlaimības sajūtas grimst vilšanās bezdibeņos. Pilnvērtīgā laulībā kopības sajūtas pieaug, pieaug kā erētiskās, tā arī seksuālās baudas iespējas, iestājas tas brīnišķīgais divu būtņu saplūšanas process, kurā „mans“ un „tavs“, „es“ un „tu“ saplūst harmoniskā „mēs“, „mēs“, kas dod iespēju atrāsties visām mīlas iespējamībām, kas mīlai ļauj izplaukt krāšņajā ziedā.

Pievērsīsimies tiem faktoriem, no kuriem atkarīga pilnvērtīgās laulības iestāšanās. Vispirms orientējošs skats šai bezgala daudzajai problēmu mūžekli, lai vērā ņemamos komponentus varētu sistematizēt. Jāaizrāda, ka laulības problēmu vienmēr apgaismojuši vienpusīgi. Viens pētnieks lielāku vē-

erību piegriež tīri seksuālajam, otrs dvēselīgajam
u(erētiskam), trešais—oikonomiskajam momentam.
Mēs mēģināsim katram no šiem faktoriem dot savu
ātiesu un pūlēsimies izvairīties no vienpusības.

Lai laulības būtu laimīgas, jāievēro sekošais:

- 1) saskaņa seksuālās mīlas priekšnoteikumos;
- 2) vienāds vai līdzīgs tieksmju spēcīgums bez
parapatiskiem aizsprostojumiem (Hemmungen);
- 3) temperāmentu harmonija;
- 4) atbilstošs sievišķīgo un vīrišķīgo, viens otru
papildinošo, elementu maisījums abos partneros
(V eininger a likums);
- 5) līdzīgs dzīves ritms;
- 6) dvēselīgā mīla kā garīgu tieksmju saskaņas
sekas;
- 7) laulības oikonomiskie priekšnoteikumi;
- 8) eugēniskie faktori (veselība, veselīgu pēc-
nācēju jautājums, individuēlais viedoklis higiainā
u. t. t.);
- 9) pēcnācēji (bērnu kopšana, audzināšanas
problēma, aizsarglīdzekļi dzimumsatiksmē u. t. t.);
- 10) attiecības pret valdīšanas (varas) problēmu
(dzimumu cīņa).

Kā redzam, minētais nebūt neizsmeļ moder-
nās laulības temu. Man jāapmierinās ar aizrādīju-
mu uz vissvarīgākiem momentiem un, jo vairāk tā-
pēc, ka vairums šo jautājumu sīki iztirzāti manos
zinātniskos darbos.

Jau mūsu tabulas 1. punkts aizskar neticami
komplicēto „individuēlās mīlas priekšnoteikumu“
jautājumu. Dzirdam bieži runājam par normālo
seksuālītāti. Šādas normālas seksuāli-
tātes īstenībā nemaz nav. Nav tādu
mērauklu, ar kuŗu varētu noteikt normālo un ne-
normālo mīlā, jo robežas atkarīgas no nācijas un
sociālā stāvokļa.

Katram cilvēkam ir savi īpatnēji mīlas priekšnoteikumi.

Mēs varam mierīgi teikt: tikai tas, kas savā partnerī atradīs sevim adekvātu mīlas apmierinājumu, būs tiešām apmierināts. Individuelā patika gaume un arī individuelās mīlas prasības variācijas ir tik bezgalīgas, ka „reālais objekts“ reti kad atbilst „mīlas ideāla“ prasībām. Šis ideāls katram cilvēkam ir citādāks. Tikai viens, šķiet visiem kopējs: neviens to pilnīgi nerasniedz. Tas jau ir ideāla dabā, ka to kā „iedomātu“ un „sapņotu“ nekad nevar sasniegt, „piedzīvot“. Un ja to tomēr rāsniiedz, tad vēlāk tomēr jāpiedzīvo vilšanās, jo katrs ieguvums, katra reālitate padara iegūto mazāk vērtīgu.

Ideāli ir bērniībā radīti tēli un tāpēc viņu piepildīšana nekad nav pilnīgi iespējama.

Pagātnes ideāli ir vienmēr spēcīgāki par saviem objektiem — vietniekiem. Pagātne ir tagadnes ienaidnieks, „vienreiz bijušais“ vienmēr uzvar „esošo“. Cilvēka traģisms slēpjas tai apstākļi, ka viņš saļimst zem pagātnes nastas; vienīgi nākotnes fāta Morgāna par sagrāuto reālitate sniedz īstenības šķietamās vērtības.

Bez apzinātām „ideālām prasībām“ jāņem vērā dziņas apslēptās prasības. Kāda jēga kaislīgam vīrietim no skaistākās sievietes, ja tā ir frigidā dzimumziņā vēsa?

Cik bēdīga loma ideālam vīram, ja viņš mīlas mākslā nemākulis? Vairums laulību ir lēciens tumsā. Ko mēs viens par otru zinam? Bēdīgi, ka dzimumi nepārziņ viens otra vajadzības, tieksmes, ne arī to, kas viens otram nepatīk. Un ko gan viens par otra iekšējo dzīvi zin cilvēki, kas dodas laulībā?

Ideālais priekšstats parasti ir maldīgs, jo divi cilvēki, kurus savedusi kopā dzimumdzīve, pūlas viens otram sevi rādīt tīri neapzinīgi tikai no labās puses. Vājības, trūkumus, novirzienus no normālā, smieklīgumus un infantilismus nelabprāt ņem vērā. Tie paliek apslēpti. Pirmā mīlas spēle ir parasti spēle segtām kartīm. Un bieži partneri turpina šādu spēli joprojām — laulībā.

Vīrs baidās savu laulāto draudzeni savām seksuālām prasībām pazemot un izdzīvojas savas mīļākās apkampienos; sieva savukārt sniedz mīļākam to, ko tā liedz vīram aiz bailēm, ka tas to sāktu nicināt, vai arī tāpēc, ka tas nekad tā kaut ko no viņas nav prasījis.

Esmu jau aizrādījis, ka mīlas māksla ir gājusi atpakaļ par tik, par cik mēs esam gājuši kultūrā uz priekšu. To mēģina labot Van de Velde ar savu laulības mīlas mācības grāmatu „Laimīgā laulība“ (Volkommene Ehe). Van de Veldes grāmata bij nepieciešama. Bij pēdējais laiks reiz atkal aprādīt fiziskās mīlas svarīgumu un sarakstīt pamācību par mīlu laulībā. Protams, jāņem vērā, ka mīlas māksla nav iemācāma. Cilvēkā tā ir iedzimta un attīstās brīvi laimīgā, pilnvērtīgā laulībā, kur miesa un dvēsele saskaņā. Mīlas mākslas trūkumi ir iekšējo aizsprostojumu sekas, aizsprostojumu, kas iepriekš jāpārvar, lai seksuālītātes vilnis brīvi, bez kavēkļiem varētu izplūst pār partneri. Cilvēkiem, iekšēji aizsprostotiem, kavētiem, nelīdz vislabākās mācības grāmatas.

Mīla nav no grāmatas iemācāma! Īstā skolotāja ir dzīve! Bet Van de Veldes grāmata rādīs daudziem vīriešiem to trūkumus un ierosinās tos griezties pie dvēseļu ārsta dēļ atbrīvošanas no aizsprostojumiem. Arī sievietes, kas dzīvo nelaimīgu laulības dzīvi, lasīs Van de Veldes grāmatu un dabūs zināt, ka tās savā mīlā tiek maldinātas. Bet

ikvienai grāmatai piemīt īpašība gan iegūt draugus nomierināt, atbalstīt vienus, gan iegūt naidniekus un grūst izmisumā citus. Kuŗa grāmata gan ir viēsiem pa prātam?

Savā otrā grāmatā „Novirzieni laulībā“ (Abneigung in der Ehe) piedzīvojušais autors mēģina noskaidrot laulības laimi traucējošos apstākļus. Vīriešiem ir domāts šis viņa teikums: sievietei vēl nav, viņa par tādu jāizveido. Bet kālab šī vienpusība? Arī labu vīru bieži vien nav, tie jāizveido... Dvēsele ir ļoti komplicēts mehānisms, kas prasa sevišķu kopšanu. Bet vīram jābūt savas sievas piedzīvojušam skolotājam... Kur lai viņš mācās mīlas mākslu? Kā lai viņš to savai sievai pasniedz? Kad es savā laikā mācījos vadīt auto, man vienmēr uzmācās vēlēšanās salīdzināt to ar sievieti. Tur ir bezgala daudz numuru un triku, kas jāiemācās. Un cik grūts ir sākums!

Mans skolotājs regulēja ātrumu, bremzēja, ja es to nedarīju laikā. Bet mīlā nav skolotāju. Katram laulātam vīram jātiek pašam galā ar savu auto. Viens samaitā visu lietu jau startējot, otrs nezina, kad bremzēt, trešais brauc pārāk straujā. Tad nav ko brīnīties, ja auto pēkšņi metas sāpus un vadītājs atrodas grāvī.

Bet turēsimies pie pamatnoteikuma: istiem mīlas pāriem nav vajadzīgi nekādi skolotāji un mācības grāmatas. Mīla ir atjautīga. Viens partners nojauš, ko otrs vēlas, katra puse meklē savu laimi otra aplaimošanā, un daba, lielākā no visām mīlas māksliniecēm, pretēj visiem kultūras nogūlumiem, tomēr beidzot izlaužas un dara savu. Katrā ziņā istā mīlas māksla paredz veselīgus partnerus, ko nav skārusi mūsu laikā tik izplatītā parapatija, kas nav apkārtnes un audzināšanas samaitāti.

Šai apcerējumā mēs vēl sīkāki apskatīsim mīlas mākslas traucējumus kā slimību un kavēkli laulības dzīvē. Cik neticami, ka ir vēl cilvēki, kas dodas laulībā nekā nezinot! Un tomēr, katru mēnesi manās runas stundās man ir darīšana ar laulātiem pāriem, kas nav zinājuši laulības kopdzīves nozīmi. Cilvēks tik ļoti attālinājies no savām dabiskajām funkcijām, ka instinkts, kas vada katru dzīvnieku, viņam gājis zudumā. Atzīmējams, ka bērnam vēl ir šis instinkts un viņš tam seko, kālab mēs šo nezināšanu ar pilnu tiesību varam uzskatīt par audzināšanas mākslīgām sekām. Cik zīmīgi saka Ģēte: Man darf das nicht vor keuschen Ohren nennen, was keusche Herzen nicht entbehren können. (Kas svešs tām asinīm, kas cauri nevainīgai sirdij vird, to nevainīgām ausīm nava jāsadzird*). Līdzīgi īstai un neīstai mīlai ir arī īstā un neīstā šķīstība. Mūsu tā saucamā šķīstība ir pa lielākai daļai liekulības un neīstā kauna maisījums. (Skatī manu rakstiņu: šķīstība un veselība (Keuschheit und Gesundheit)).

Tāpēc gadās, ka pēc pirmās nakts jaunās sievas aizbēg no saviem vīriem, jo tās pārsteigtas par „laulības pienākumiem“. Kādreiz jau rakstīju: laulības naktī izšķiras laulības liktenis! Šim teicienam ir sava patiesība, ja apsver, ka pa lielākai daļai vīram sieva jāievada mīlas mistērijā. No viņa smalkjūtības atkarājas vai šis pirmais piedzīvojums, kas tik dziļi iespiežas dvēselē, pieder pie tīksmes pilnām atmiņām, vai arī pie nepatīkamiem pārdzīvojumiem, ko mēs nospiežam dvēseles dziļākā kaktā. Pa lielākai daļai bailes no priekšā stāvošā, kas cēlušās no aplamiem nostāstiem un kas vēl sakāpināta ar patoloģisko gaidīšanu, šīs bailes, pa lielākai daļai, nomāc jebkuras tīksmes jūtas.

*) Tulk. A. Grigulis.

Cik svarīga ir saskaņa seksuālā prasībā un tā piepildījumā tik pat svarīga ir saskaņa vispārīgā dzīves ritmā. Katram cilvēkam ir savs apslēpts dzīves ritms. Flīss un Svoboda ir izpētījuši un noteikuši periodiskos notikumus cilvēka dzīvē. Periodisko notikumu harmonija cilvēka ķermenī, maģiskiet, katrā ziņā nepieciešama. Zināms, ka īstienmīlas pāriem vienā laikā parādās nogurums, vienlaikā rodas izsalkums, atslābums vai satrauktība, rodas vienā laikā dzīves un mīlas alka. Viss dvēselīgais balstās uz sasprindzinātības un atslābuma. Sasprindzinātības atraisīšanās nozīmē tiksmi un laimi. Ja šīs sasprindzinātības atslābums notiek reizē, tad partneriem ir vienāds dzīves ritms.

Vienkāršs piemērs. Vīrs vakaros vienmēr noguris un cita nekā nevēlās kā mieru un miegu. (Votērs saka ļoti zīmīgi: Divas lietas sievietei nepieņem: miegu un darbu). Sieva vakarā ir sakairināta un tā vislabāk gulētu pēc baudītiem glāstiem. Rītostā iegrimusi savos sapņos, kas to vada tālu prom no laulības ikdienas. Viņa vairs nedomā par vīru. Taisni otrādi! Aiz rūgtuma par vīra šķietamo vēsumu viņa grimst sapņos, kuŗos tā nekad neatzīsies, jo skaidrai apziņai tie naidīgi noskaņoti. No šīs sapņu pasaules to grib izraut vīrs, jo viņa kaisles mostas uz rīta pusi. Sekas: neharmoniska laulība. Viņi nekad nevar sanākt kopā; tie attālinās viens no otra vairāk un vairāk. . .

Ilgstošās mīlas noslēpums nebūt vēl nav atrisināts. Varbūt liela loma ilgstošā mīlā ir vienādam dzīves ritmam un dzīves gaitas noskaņojumam, ko mēs arī pilnīgi neesam aptvēruši, izpratuši. Kas tic astroloģijai, var laimīgiem mīlētājiem uzstādīt hōroskopu un tur saskatīt „zvaigžņu likumu“. „Zem vienas zvaigznes dzimuši“, par tādiem tauta saka. Bet viens ir skaidrs: šī mīlas zvaigzne panes jebkuŗu negaisu un vētru.

5. nodaļa

Parapatiskā (nervozā) cilvēka attīstības gaitas. Mīlas spējas zaudēšana ir kultūras slimība. Vaginisms un perversijas. Vai ir aseksuāli cilvēki? Platoniskā mīla. Baltās laulības.

Kad pēc bargās ziemas pirmie spēcīgie saules stari izvilina augļu kokiem baltos ziedus, piedzīvojušam saimniekam ir bažas, ka tik tos nenokniebj salna. Niecīga temperatūras krišana — un visam beigas. Jūs nojautu pārpilnie pavasara bērni! Cik reti jūs sasniedzat iespēju kļūt par augli! Par agru jūs atvēruši savas izbrīnu pilnās acis pretī saules stariem!

Arī bērni, kas agri attīstās, ir lielā mērā apdraudēti. Tiem lemts dzīvēt kā parapatīkiem (nervoziem) cīnīties ar saviem dvēseles konfliktiem. Netikai prāts tiem ātri attīstās, arī viņu dziņu dzīve neatbilst to vecumam. Viņu smadzenes un jūtas attīstības ziņā aizsteigušās ķermenim priekšā. Brīnumbērns reti kad attīstās normāli. Ļoti agri parādās visādi afekti un tieksmes.

Nelaimīgajās laulībās tie ir vērīgi liecinieki uztraukto vecāku ķildām; trūkst mierīgās mājas dzīves vienmērīgā siltuma. Mīlestībā vilusēs māte visu savu uzkrāto maigumu veltī bērniem. Vecāki savā neprātībā dažreiz pieļauj bērniem būt par lieciniekiem savās mīlas scēnās. Bet savukārt, bērna jebkuŗu seksuālo izpausmi (pa lielākai daļai apkārtnes provocēto) uz stingrāko apkaŗo un nostāda to kā smagu apgrēcību pret miesu un garu.

Pārāk agri pamodusēs dzimumdzīņa reti kad izveidojas normāli. Pret to iesākas cīņa. Noniecinā-

tās tieksmes netiek pārvarētas, bet gan tikai nobīdītas zemapziņā, no kuņģienes tās laužas ārā nevēlamos veidos.

Iekārošana pārvēršas riebumā, dabiskums — kaunā, aktivitāte — pasivitātē, vēlēšanās — bailēs, ticība — šaubās. Piedzīvojumi bērībā it kā piemirsti, bet tie ir tie apakšzemes avoti, no kuņģiem smeļas spēkus nervozie simptomi. Nonāk parasti pie šķietamā „es nezinu“, kas īstenībā nozīme „es negribu redzēt“.

Tāds būtu īsumā parapatiskā individa attīstības ceļš. Tas mums noskaidro arī to apstākli, ka meitene dodas laulībā nekā nezinot par dzimumdzīvi, un kuņģam šādos gadījumos paskaidrošana maz ko līdz. Katra zināšana paredz zināmu gatavību šīs zināšanas uzņemšanai, kas šādos gadījumos pilnīgi trūkst. Dabiskā seksuālitate, nepareizi audzinot, kļuvusi nedabiska; katram cilvēkam piemītošā mīlas spēja ir traucēta, instinkta dzīvi nomāc intelekts, mīla kā pozitīva vērtība pārvērtusēs negatīvā vērtībā.

Agri pamodusēs seksuālitate meklē mīlas objektus savā ģimenē, kam sekas incestuozā pieķeršanās dažādiem ģimenes locekļiem. Atbrīvošanās no ģimenes notiek pēc dziļām dvēseles cīņām, ja tas vispārīgi izdodas. Kas par agru noliek bērnu drēbes, valā no tām netiek nekad. Viņš paliek „mūžīgs bērns“.

Šie ievada vārdi bij nepieciešami turpmākā izpratnei.

Vairums sieviešu, kas dodas laulībā, ir zaudējušas spēju mīlēt. Es vērtēju viņu skaitu Eiropā uz 50%, Amerikā vēl augstāk. Tās ir vēsās, anestētiskās sievietes, kuņas alkst baudas, un tomēr nekad līdz baudai nenonāk.

Bet arī vīrietis nav gājis secen šai nenormālai attīstībai. Nevainīgo pašapmierināšanu, kas parā-

dās pie katra bērna, uz nesaudzīgāko apkaŗoja kā ļaunu netikumu. Seksuālitāti pielīdzināja neķītrībai. Uzticības vietā starp bērniem un vecākiem valdīja liekulība un neuzticība. (Tuvāk par to manās Vēstulēs mātēm (Briefe an eine Mutter). Šīs aŗgār-nās audzināšanas sekas bija vīrieŗa traucētā mīlas spēja. Arī ŗi kaite mūsu laikos ārkārtīgi pieņēmu-sēs un uzrāda pārsteidzoŗi augstu procentu. Frigī-ditāte un impotence ir modernā cilvķekā visbieŗāk sastopamā pavadone.

Tagad varam jau apjaust modernās laulības ainu. Visas kombinācijas mums pie rokas. Vai nu abi partneri mīlas nespējīgi un tad viens otru vaino nelaimīgajā kopdzīvē. Vai arī viena puse ir normāla un cieŗ no otrās puses nespējas. Apmēram 50% lau-lību ir kļūmīgas, raugoties no problēmas seksuālās puses.

Bēdīga patiesība: cilvķes kultūrāla augŗslāņa lielākā daļa zaudējusi spēju mīlēt. ŗi mīlēt nespēja, tā tad, ir kul-tūras slimība un pierāda modernā cilvķa sadrum-stalotību. Tā nodod pēc baudas alkstoŗā partnera iekŗejo askētisko pretestību. ŗi iekŗējā pretestība pie sievietēm var nonākt tik tālu, ka viņas pasīvi-tāte it kā pārvērŗas organiskā aktivitāte. Ar muskuļu krampjiem (vaginisms) tā noslēdzas pil-nīgi. Tāpēc gadās, ka daŗas sievietes pat ilgākā laulības kopdzīvē uzglabājuŗas savu jaunavību, jo pat seksuālais atlēts nav spējis to pārvarēt. Vīrie-ŗiem agresivitāte atslābusi tik lielā mērā, ka tie ne-var iegūt pat normālu sievieti.

Mīlas traucējumu jautājums ir pārāk sareŗģīts, lai mēs to ŗe ŗiki apskatītu. Ja pievērŗamies vēl daudziem mīlas novirzieniem (kuŗus aplami sauc par p e r v e r s i j ā m, un kuŗas es pēc K r a u s a saucu par p a r a f i l i j ā m), tad tik kļūst sapro-

tams, cik sarežģīts ir jautājums par saskaņošanas seksuālā ziņā.

Nekad neaizmirsīšu sekojošo, dziļi satricēošo, gadījumu. Kāda smalkjūtīga sieviete iziet pie vīra, kas ir viņas ilgu piepildījums gan garīgā, gan fiziskā ziņā. Pēc dažām laimē pavadītām nedēļām, kuņģis jau tai uzkrita vīra zināma atturība, pēdējais beidzot atzīstas, ka viņam esot prasība, lai ar to apejoties, kā ar suni. Viņa seksuālideāls ir mesties rāpus, nēsāt kakla saiti, tikt vadātam aiz saites un sistam ar pātagu. Var iedomāties mīlošās sievietes pārsteigumu. Viņas ideāls pazemots līdz sunim, rāpo, luncinās, rej, ņurd, griež zobus — un tikai pēc šīs pretīgās scēnas laulības glāsti.

Psichoanalīze ir mūs iemācījusi izdibināt šādas nenormālītes cēloņus. Un lūk! Pataloģiskajam vīram ir bijis stingrs tēvs, kuņģis viņš par visu vairāk mīlējis un cienījis. Bet tēvam nekad nav atlicis laika dēlam. Visu savu uzmanību un laipnību tas dāvājis sunim un bērna dvēselē agri radusēs vēlēšanās: „Kaut es būtu suns! Tad gan tēvs mani mīlētu!“ Bērnu vēlēšanās ir mūžīgas un reti kad padodas laika zobam.

No šī vienkāršā piemēra mēs mācāmies pazīt infantīlo pārdzīvojumu lielo nozīmi. Daudz vēso sieviešu un mīlas vājo vīriešu izsīstī no normālām slīdēm ar tamlīdzīgiem satricinošiem gadījumiem (mēs to saucam „trauma“ — grieķiski vaina, rēta). Nervozie slimo ar dvēseles vainām. Freud a ģenijs ir parādījis mums ceļu šo nenormālību izpratnei, es savukārt esmu šo jautājumu praktisko pusi izveidojis ārstiem. Šīs kaites ir dziedināmas! Tās nespēj pretoties piedzīvojuša dvēseļu ārsta uzbrukumam. Un tāpēc šīs laulības vēl ir glābjamas. Partneri ierodas pie dvēseļu ārsta, kuņģis tad infantīlas fiksācijas atšifrē, nomāktības izceļ dienas gaismā

un ārstē dvēseles rētas. Freuds salīdzina analīzi ar operāciju. Es gribētu to salīdzināt ar dvēseles ortopaidiju.

Seksuālītāte pielīdzināma avotam, kas vai nu iznirst virs zemes, vai arī tek apakšzemē. Līdzīgi tam, kā brīnumu rīkste atklāj apslēpto ūdeni, līdzīgi tam analīzei dvēselē jāatrod tā vieta, kur seksuālais avots sarucis un pazudis dvēseles dziļajā apakšzemē.

Daudz autoru aprakstījuši „aseksuālo“ cilvēku, cilvēku, kam trūkst jebkura seksuālā kairinājuma, saviļņojuma. Tādu cilvēku nav. Pie tādas atziņas var nonākt vienīgi tad, ja ļaujās pārliecināties no pacienta apzinātiem stāstījumiem.

Analīzē atklājas patiesība. Izrādās, ka te darīšana ar cilvēku, kas kādu iemeslu dēļ galīgi nomācis, no apziņas izslēdzis savu seksuālītāti. Nav aseksuālu cilvēku un tāpēc nav arī absolūti vēsu sieviešu un absolūti mīlas nespējīgu vīriešu, izņemot gadījumus, kad cēloņi ir organiskas dabas, kas nāk priekšā ļoti reti.

Es domāju pat, ka, atskaitot sīkās atšķirības, visi cilvēki vienādā mērā dabū līdz mīlas spēju. Viens spēj tās brīvi atraisīt, citiem tās ir nomāktas, maskētas, pārvērstas surrogatsimptomos vai arī šķietāmi pārvietotas dvēselīgajā plāksnē.

Ar šo esmu pieskāries delikātai platoniskās mīlas tēmai. Ir „baltas laulības“, kas noslēgtas uz „tīri“ platoniskas mīlas pamatiem; te seksuālītāte pavisam izslēgta. Tas ir noteikums, ko ņem par pamatu šādas laulības slēdzot. Kā no sacītā izriet, te ir darīšana ar divi slimiem cilvēkiem, kas kādu nebūt

motīvu dēļ savu seksuālītāti izstūmuši no apziņas. Tie uzskata seksuālas izjūtas, savijņojumus par pūlim piemītošām, dzīvnieciskām; viņi iedomājās sevi stāvošus pāri visam zemiskam. Kādu laiku viņi pat var nospēlēt sev īstu laimi, viņi tēlo „brāļa — māsas“ mīlestību, līdz beidzot vienu nebaltu dienu viņu spēļu būdiņa sagraust. Baltā laulība pārvēršās pelēkā un rūpju māte uz ilgāku laiku apmetas nogāsto dievu mājoklī.

Daba ir nepielūdzama! Viņa neļaujas izvaroties un nežēlīgi atriebjas tiem, kas grib tai pacelties pāri. Līdzīgi tam kā vulkāns piepeši pārvērš mierīgas pilsētiņas drupu kaudzē, līdzīgi tam kaislību lavīnas nebaltā dienā izlaužas iz sirds, kur tās līdz šim snaudušas un tikai pa laikam ierūkušās, iznīcina vecos aizspriedumus un sagrauj, pa lielākai daļai, mājas mieru.

Baltā laulība gandrīz vienmēr beidzas traģiski.

Kāda grieķu teika stāsta, ka reiz kāds jauneklis un jaunava noveduši vērsi templī upurēšanai dieviem, kā pateicību par viņu tīro brāļu mīlestību, ko nav skārusi nekāda kaislība. Vērsis sarāvis savas saites un lielā niknumā sagraāvis kluso dievības svētumu.

Pats esmu pieredzējis sekojošu traģisku gadījumu. Aplamas audzināšanas maldināta, smieklīgos uzskatos par dzimumdzīvi audzināta meitene, sava neatlaidīgā pielūdzēja pārliecināta, tā devusēs laulībā, izslēdzot dzimumsatiksmi. Ko gan nedara vīrietis, kas iemīlējis savā ideālā? Viņš ielaidies uz šiem noteikumiem pārliecībā, ka tas tikai pārējais untums. Bet sieva tiešām atsit visus kaislīgos uzbrukumus un, laulība kļūst par balto laulību. Pēc trīs gadu kopdzīves notiek lūzums. Atgriežoties no kādas balles (dejas, džesa un dejotāju iekairināta)

viņa paziņo ka gana svēto spēlēt; tā atzinusi, ka viņu savstarpējās attiecības esot neīstas. Viņa prasa to, no kā agrāk izvairījusēs. Bet lielais brīdis atrada priekšā vāju dzimumu. Vīrs bij zaudējis spēju mīlēt. Tagad viņa bij karstā un viņš piespiesti aukstais.

Vai šī traģikomēdija neatgādina mums asprātīgo *B a u m b a c h a* pasaku par ēzeli, kas iemīlējies zosī? Laipnās fejas pārvērsts zosstēviņā, tas dodas pie savas karsti iemīlotās zoss, lai beidzot to apkamptu kā līdzīgs līdzīgu. Bet — tavu nelaimi! Zosij ienācis prātā rīkoties tāpat, un nelaimīgais mīlētājs atrod priekšā brīnišķīgi veidotu ēzeļa māti. Kļūdīšanās? Viņiem kopīgi vajadzēja doties pie fejas brīnumdares. Pasaka kļuvusi īstenība. Brīnišķīgās fejas lomu tagad uzņēmieš dvēseļu ārsts, kas izdara pārveidošanu un dara galu baltām laulībām.

Bet ne vienmēr notiek kā pasakā. Bieži novērojams, ka baltās laulības partneri, novēršot uzmanību uz citu pusi, pūlējās uzturēt mieru kopdzīvē. Sieva enerģiski darbojas sabiedrībā, biedrībās, ņem dzīvu dalību visādos pasākumos, sakāpina savu interesi līdz smieklīgumam, pulcina ap sevi interesantus cilvēkus, izklaidē tos, sniedz tiem savu mīlu līdzietības sīkās naudas veidā; līdzīgā kārtā izturas arī vīrs. Dzīve ir mūžīga traukšanās, bez atpūtas, nav laika pārdomāt pašam par sevi.

Jā — bet vai tā ir laulība? Mājas pārvērstas, par savādnieku salonu, satikšanās vietu; dvēseļu kopība iznomāta svešiem interesentiem; guļamistabas šķirtas, ai, cik tāļu šķirtas.

Mīlas dievs — Amors izvairas šķirtas guļamistabas, kas tik izplatīta lieta, ka meitenes jau vidusskolā uzsver: kad mēs precēsimies, tad mums būs šķirtas guļamistabas. . .

Amors ienīst modernās laulības. Viņš lido gar logu, raugās istabās, kur laulātie draugi guļ, šķirti guļ un netērē nevienas bultas nepateicīgajiem, kuri nezina, kas ir mīla. Par nožēlošanu viņš nav nekāds sapņu tulkotājs, kā visiņi psihoanalītiķi. Tad viņš zinātu, ka trauksmīgos sapņos nogurušie sapņotāji klejo pa karstām zemēm, no kuņģiem tie dienu izvai- ras, ko viņi it kā nicinā un pēc kā tie tomēr neat- laidīgi tiecas.

6. nodaļa

Sarkanās laulības. Milas objekta izvēles spēja. Variāciju likums. Jāvārda izspiešana. Milas izkristalizēšanās.

Esam pārrunājuši „platoniskās mīlas problēmu“ un esam atzinuši, ka tās galvenais nolūks ir fizisko nesaderību maskēt un pārklāt tai „ētisku mētelīti“. Īstā mīla prasa dvēselīgo un ķermenisko tendenču piepildīšanos. Bet cilvēka aktiera daba prot lietu nostādīt tā, it kā viņa rīcības vājība būtu atteikšanās spēks un tādējādi attaisno prasību smagumu punktu novirzīšanu dvēselīgajā plāksnē. Bieži viens no askētiskajiem partneriem slēpj kādu savu smagu dzimumtieksmju nenormālību un pūlas otru pārliecināt, ka garīgā mīla bez miesīgās ir cilvēka attīstības augstāka pakāpe. Fiziskā mīlā pieviltā partnera pamošanās var būt šausmīga, ja tā notiek par vēlu un viņš nāk pie atziņas, ka visu mūžu viņa mīlas laime ir bijusi vilšanās.

Katrā cilvēkā, lielākā vai mazākā mērā, slēpjas pilnīga mīlas spēja. Visi cilvēki īstenībā ir dzimuši mīlas mākslinieki. Ja tie par tādiem nekļūst, tad tur ir vainīgi apstākļi. Šī apslēptā mīlas spēja ir cēlonis neizskaidrojamiem, sliktiem garastāvokļiem, jā, pat melancholijai. Cilvēki, kas vīlušies mīlā, parasti jautā: kālab gan vispārīgi jādzīvo? — Tie nevar saprast, tie neizjūt, ka visa dzīves jēga ir pati dzīve. Dzīvot ir mīlēt! Tālab runā par „uzdzīvotāju“, par „izdzīvojušu sievieti“ un saprot šinī gadījumā vienmēr tādu, kas daudz mīlējuši.

Cilvēki, kas pazīst tikai platonisko mīlu, tie cilvēki nav dzīvo-

juši. Bet kā ir ar mīlas varoņiem un varoņēm, kas visu dzīvi, savas domas un jūtas ziedot juši tikai miesīgām kaislībām? Arī šie, kas mūžīgi padzenas tikai pēc baudas, nepazīst mīlas, ja tos nastā apgārojuši dvēselīgā mīla. Tikai šo abu mīlas komponentu apvienībā iespējama visaugstākā dzīves izjūta.

Baltās laulības pretstats ir sarkanā laulība. Tā ir laulība, kuŗas pamatā ir tikai fiziskais moments. Še ierindojama parādība, ko mēdz apzīmēt par „mīklu uz pirmā acu uzmetiena“. Pirmā acumirkli iespējams uztvert tikai ārīgo, ķermenisko, kam tā mēs piedevējam visādus tikumus, kas atbilst mūsu ideālam.

Savos zinātniskajos darbos esmu aprakstījis pirmreakcijas fainomenu. Visbiežāki sastopamā pirmreakcija: ikviens neapzināti izģērbj citu un novērtē tā mīlas spēju. Mīla pirmā acumirkli ir lielā mērā sakāpinātā pirmreakcija. Tā nosaka man jāiegūst tevīs, tu atbilsti manam fiziskajam ideālam. Mīla pirmajā acumirkli nozīmē iemīlēšanos pirmajā acumirkli. Ja reiz iemīlēšanās stāvoklis iestājies, tad rodas tas jūtu kāpinājums, ko esmu apzīmējis par afektu skurbumu. Kas iemīlējies, tas redz savā mīlas objektā visu priekšrocību kopoju. Ar to kļūst saprotams teiciens: mīlēt nozīmē savu dievu atrast.

Sarkanā mīla ir gan labāks laulības pamats, kā baltā laulība, bet tomēr tā ir vēl nedrošs pamats: tā nespēj pretoties laika zobam.

Laimīgās laulības noslēpums dibinājas mīlas objekta izvēlē. Jūtekliski iemīlējies neizvēlās, viņu pašu izvēl, viņu aizrauj kaislības straume.

Ja kaislība ir abpusēja un ja kopdzīves laikā miesīgai mīlai pievienojas dvēselīgā mīla, tad sar-

sarkanā laulība var izveidoties laimīgā, normālā laulībā. Bet vai tiem, kam blakus fiziskai pievilkšanai pastāv dvēselīgo tieksmju pretešķības! Ja iestājas nastāvoklis, ko mēs saucam par „seksuālo atkarību“, bez savstarpējas cieņas, saprašanās, savstarpējas iekļaušanās! Visbēdīgākā no visām tragēdijām: saistīties ar būtni, ko nicini; iekārošana, kur nīst; Tīnāids, kur vēlētos mīlēt!

Iemīlētības afektu skurbumam pastāvot pretešķības vēl neliek sevi just. Sarkano laulību kritiskais moments iestājas līdz ar pamošanos no afektu skurbuma. Tagad iepazīstas ar dievināto objektu kā ar cilvēku ar visām tā vājībām; norit bīstamā pāreja uz īstenību. Ja sarkanā laulība iztur šo pārbaudījuma brīdi, ja cilvēks cilvēkam saprātīgi nostājas pretī, nenožēlo saistību un vienojas par formulu: mīlēt nozīmē sava drauga kļūdas mīlēt! — tad laulība ir glābta. Gan maina tā savu nokrāsu, bet seksuālais instinkts atkal un atkal izlaužas kā uzvarētājs, pretešķības nolīdzinās, asās šķautnes noslīpējas, — no divām atsevišķām dvēselēm rodas viena kopēja dvēsele.

Bet sarkanā laulība paredz abpusēju kaislību. Ar laiku šaudīgā kaislību ugunsjūra pārvēršas kaminā mērenās ugunīs, kas tomēr vēl joprojām pietiekoši spēcīgas, lai uzturētu mājas patīkami siltas; protams, paliek spēkā noteikums, ka savai kaislīgai mātai piedrojas dvēselīgā mīla. Ja šī dvēseļu saskaņa neiestājas, tad sarkano laulību ķer katras pārāk straujas liesmas liktens: tā izplēn pati sevi.

Cilvēks ir padots variācijas likumam. Katrs vienmērīgi ilgstošs kairinājums zaudē kairinājuma raksturu. Ja kaislība ir sasniegusi zināmu pakāpi, tad tā pa slīpo ieradumu plāksni slīd lejā. Katram ir bijusi iespēja par to pārliecināties pašam. Mīlotās rokas spiedienu kādreiz iedarbojās līdzīgi elektriskās strāvas sitenam. (Dažus gadus vēlāk?)

Liegs kājas pieskāriens bij debesu vēstnesis. (U
pieci gadi vēlāk?) Uzmanies, nekāpi uz varžacīn
(Iemilējušamies varžaču nav. . .)

Bet kas reiz baudījis karstās mīlas mulsum
lieglaimi, tas atkal un atkal ilgosies šos apreibino
šos aizmirstības brīžus. Ir bezgala grūti pašam sav
sievā no jauna iemilēties. Tas iespējams tikai tad
kad to zaudējis vai arī ir izredzes to zaudēt. Sird
ilgojas vienmēr jaunas mīlas, jauna skurbuma. Ie
radums un ikdienu gulstas kā rūsa uz spožā tērau
da. Kas neprot pastāvīgi atjaunoties, savu mīlu at
jaunot, ikdienu pārvērst svētku dienā, tas drīzi j
drīzi piedzīvos savas mīlas beigas. Viņš grib ar vis
varu to piepaturēt. Viņš mēģina sevi pārveidot, im
tē senās izjūtas, ar atmiņu palīdzību tas mēģina uz
pūst liesmu vēl kvēlošos pelnos, kas tam kādu brīd
arī izdodas, līdz beidzot tas ierauga, ka pelni se
jau izdzisuši. Fiziskā mīla ilgst noteiktu laiku; ja
tā mainās, ja savstarpējās pievilksanas magnēt
baro dvēselīgās mīlas plūsmu, tad tas nozīmē lai
mīgu vinnētāju maldinošā laulības spēlē. Par no
žēlošanu laimīgie vinnētāji ir izņēmumi, bet izņē
mumi par kuriem cerē kļūt ikviens, kas lozi nopircis

Bet ja pastāv dvēselīgā mīla, tad fiziskā mīla
virzas viļņveidīgā līnijā; arvien un arvien atrod ko
jaunu, jaunus kāpinājumus; atkal un atkal slīgst
liesma, lai atkal no jauna spēcīgi uzliesmotu. Īstā
mīla ir izdomu bagāta, un katrs laimīgs laulāts pā
ris varētu uzrakstīt grāmatu par „mīlas tehniku“.

Var mierīgi apgalvot, ka instinkts ir labākais
vadonis un ka uz lielas kaislības pamatiem daudz
vieglāk radīt dvēselīgo virsslāni, nekā dodoties lau
lībā aiz aprēķina, bez fiziskās saskaņotības.

Gan bieži tas nav instinkts kas izvēlas. Bieži pie
pildīšanās vajadzība ir tā, kas izvēlās, un pirmais
piemērotais objekts kļūst par sapņu piepildījumu,
tiek pacelts nepiepildīto ilgu potencē. Šādu neap-

U
n
m
n
v
a
d
e
v
j
z
n
x
mierinātu gaidu stāvokli mēs saucam par mīlas gatavību. Cilvēki mīlas gatavības brīdī pārnes savu kaisli arī uz tādu objektu, kas pats par sevi nebūt neatbilst viņu prasībām. Trūkstošās īpašības partnerim vienkārši piedēvē.

Cilvēki bieži ļaujas viegli pārliecināties no aktīvās puses, paši itnebūt nesajuzdami mīlu. Nekas nespēj mīlas gatavu dvēseli tik viegli iekustināt kā apziņa, ka tieci milēts. Te sava loda ir arī godkāribai. Dzirkstis pārlec no partnera iekārojamā dvēselē un iekurina kaisles sārtu, kas vairāk iederas pašā „es“ kā svešā objektā.

Gadās, ka vīrieši meitenei izspiež „ja“ vārdu, noraidīšanas gadījumā piedraudot ar pašnāvību. Sievietes bieži padodas šādai kaislei, baidīdamās draudu piepildīšanos vai arī cerēdamas kļūt laimīgas pielūdzēja pārmērīgā mīlā. Rezultātā — nelaimīga laulība.

Esmu vairākkārt darījis uzmanīgus, ka visas laulības, kur pirmais „nē“ nav ņemts vērā, ir izvērtušās nelaimīgajās laulībās. Var būt izņēmumi. Bet nav man gadījies tādu novērot. Sieviete, kas pēc pirmā „nē“ beidzot tomēr devusi neatlaidīgajam pielūdzējam izlīdzinošo „ja“, bieži jo bieži turpmākā laulības dzīvē fiziski noslēdzas vai arī kļūst anestetiska.

Pirmais „nē“ ir spēcīgāks par otro vai trešo „jā“!

Šāda rīcība arī no vīriešu puses ir nevēlama. Galu galā tā taču ir vienkārša izspiešana! Un mīlestībā katrs spaidis rada pretspaidi. Mans padoms vīriešiem: noraidīšanas gadījumā neatjaunot priekšlikumu. Sievietēm ieteicu neļauties iespaidoties no pašnāvības draudiem. Kas draud ar pašnāvību, tas ir arī gatavs to izdarīt un meklē tikai iemeslu šķirties no dzīves. Dzīves nespējīgie cilvēki

liek bieži visu savu dzīvi uz spēli mīlestībā. Savs kārts arī pazemojoši vīrietim mīlēt un lūgt, ja viņš savu pašu nemīl un mierināt sevi smieklīgajām iedomām, ka gan jau pretmīlestība rāsies laulības kopdzīvē.

Mīlestība reti kad ierodas vēlāk. Es zinu, ir izņēmumi. Bet vai var rēķināties ar izņēmumiem? Laulība, kā teicu, ir laimes spēle, un rēķināties ar izņēmumu nozīmē atzīt laimīgā vinnētāja fikciju par kaut ko regulāru.

Tik pat bīstami ir atlikt laulības pastāvot sarkanai mīlai. Ilgas derības ir briesmas. Bet pie reizes tā ir arī glābiņš. Iestājas dievinātā objekta atmaskošana pirms ilgu piepildīšanas. Tas notiek bieži tad, ja mīlamo objektu iegūst pirms laulībām. Šinī gadījumā abi partneri liek savu nākotni uz spēli. Iztaimīla šo piepildīšanās pārbaudījumu, tad iespējama laimīga laulības kopdzīve. Apdziest liesma pirmās saistīšanās laulības saitēm un apprecas aiz pienākuma, tad sarkanai laulībai lemtas tumšas dienas. Biežāk tomēr partneri izšķirās. Pa lielākai daļai tas ir vīrietis, kas dažādu, gan dibinātu, gan nedibinātu iemeslu dēļ aiziet.

Par visām lietām jāatzīst, ka mīlētājiem, kas viens ar otru iepazīnušies un tomēr viens otram pieķeras, ka tādiem mīlētājiem ir vislielākās izredzes uz laimīgu laulību. Ar to mēs būtu nonākuši pie nopietnā jautājuma par „mēģinājumu laulībām“, ko mēs apskatīsim zemāk.

Vēl gribētos atzīmēt, ka dažas sarkanās laulības pārvēršas baltajās laulībās. Ja baltā laulība pārvēršas sarkanajā, tad uzdzied jauns mīlas pavasaris. Bet cik sāpīgi ir noraudzīties atpakaļ izplēnējušās mīlas pelnos un teikt: bija skaisti!

Jo lielāka ir kaisle, jo lielākas ir briesmas, ka varētu būt novirzīšanās uz citu pusi. Ir arī neda-

biska mīla. Afektu skurbums neceļās no dabiskiem avotiem. Šī skurbuma cēloņi meklējami komplicēto parapatisko traucējumu novadā... Pārāk stingri uzvilкта stīga katru brīdi var pārtrūkt.

Īstā mīla nerodas no pirmā acu uzmetiena. Tās attīstība norit lēni, ko *Stendāls*, lielais mīlas pazinējs, nosaucis par „kristalizēšanos“. Jo lēnāk norit kristalizēšanās, jo lielākas izredzes uz mīlas ilgumu.

Kaislību eksplozijas ir pārejošas parādības. Daudziem cilvēkiem šīs epizodes nozīmē jaunas dzīves sākumu. Vēlēšanās nevelkās ilgi. Kaislība izplēn un maldīgā rotaļa sākās no jauna. Kas gan nepazīst šo mīlas meklētāja tipu, kas arvien no jauna iemīlās un katru reizi domā, šī ir tā īstā, lielā mīla. Kas simtreiz mīlējis, tas, droši vien, ne reizi nav mīlējis. Īstai mīlai ir samērā garš mūžs. Vai tā vispārīgi var nomirt?

7. nodaļa

„Vecie labie laiki“. Kas ir morāle? Konvenciju laulība. Vai materiālais aprēķins iet mazumā? Mīlā vīlušos laulības. Aprēķinu³ laulības. Laimīgās mīlas trejsavienība: logoss, ētos un eross. Sagatavošanās psihosintezei.

Cilvēku vairumam ir raksturīgi tas, ka viņi tagādnē morāli salīdzina ar pagādnē morāli un sašūtuši nāk pie slēdziena, ka „labie vecie laiki“ ir bijuši morālāki. Cik zemei gan mūsu morālei vajadzētu būt, ja mēs no paaudzes uz paaudzi tiešām grītu arvien zemāk un zemāk? Cilvēki negrib un negrib redzēt, ka katram laikam ir sava morāle. Vecāki grūti sapratīs bērnu morāli un atkārtoti pūlies tiem uztipt savu morāles izpratni. Morāles ziņā viena paaudze nekad nesapratīs otru paaudzi.

Visvairāk ļaunuma ir nodarīts morāles vārdā. Un turklāt neviens īsti nezina, kas ir morāle. „Simplicisimus“ to asprātīgi apzīmējis: morāle ir bailes, ka kaut kas nenotiek“. Katrā asprātībā ir dziļa patiesība. Mūsu morāle ir dibināta uz bailēm. Jā mēs ņemsim par mēraukļu pastāvošo morāli, tad vairums cilvēku īstenībā izrādīsies nemorāli. Morāle ir tas, ko mēs prasām no citiem, bet kā mums pašiem nav. Varētu arī morāli dēfinēt kā to konvenciju summu, ko izveidojusi sabiedrība indivīda zemāko dziņu izpausmes apslēpšanai. Tāpēc ar pilnu tiesību var runāt par divkāršu morāli: šķietamo un īsto morāli.

Laulība ir vispārpieņemtās morāles atzītā dzimumkopdzīve. Apprecējušies cilvēki nav nemorāli, ja tie no valsts vai baznīcas iestā-

des ir saņēmuši atļauju šādai kopdzīvei un ja tie ievēro savstarpēju fizisku uzticību. Pie tam ir gluži vienalga, vai laulība noslēgta aiz mīlestības vai citiem motīviem.

Bet mēs savā personīgā izjūtā par morālu laulību atzīstam tikai tādu, kas noslēgta uz savstarpējās simpatijas pamatiem.

Ikviena kopdzīve mīlas vārdā ir morāla!

Tā dēvētā konvencionālā laulība īstenībā ir nemorāla, ja tai trūkst ilgstošas kopdzīves priekšnoteikuma — mīlas. Bet sabiedrība tomēr atzīst konvencionālo laulību par morālu. Te mēs atduramies uz vienu no paradoksālajiem, konvencionālās morāles radītiem uzskatiem. Jaunavu, kas pārdodas mīlas aktam, uzskata par pakļīdušu un netikumīgu. Turpretī sieviete, kas aiz patmīlīgiem motīviem, bez mīlas, uz visu mūžu pārdodas bagātam vīram, morālā sabiedrība uzņem ar atplēstām rokām. Laulības fakts pats par sevi attaisno, sedz visus nemorālos motīvus, kuŗu dēļ tā ir tikusi slēgta.

Vai konvencionālai laulībai jau pašā sākumā ir lemts kļūt par nelaimīgu laulību? Piedzīvojumi rāda, ka oikonomiskais moments, materiālu interešu kopība bez ideāla pamata daudzajās laulībās ir ļoti stipra saite. Bet ļoti daudziem cilvēkiem ideāls ir nepieciešamība. Ir ļoti daudz ieradumu cilvēku, kas trūli ieaužas ikdienībā un kuŗu viss dzīves saturs izpaužas savu ikdienas pienākumu un veģetatīvo funkciju piepildīšanā. Ideāli ir dārgi, apgrūtinoši, traucē dzīves parasto gaitu; tie uzstāda prasības, uzliek ierobežojumus, bet tie dod arī savas personības kāpinātu apziņu. Konvencionālā laulība ir ideālo prasību bankrots.

Atšķirībā no baltās un sarkanās laulības es vēlētos aprēķina laulības nosaukt par pelēkām laulībām.

Ieradums piesien divas nevienādas būtnes pie ikdienas rata un rada no tiem vienības illūziju; beidzot tie atrod viens otru rūpēs par dienišķo maizi un mīlā uz saviem bērniem. Un pie reizes notiek brīnums, likteņa rotaļa: pelēkā laulība pārvēršās sarkanā laulībā. Piepildās vārdi: ar laiku ierodās mīla.

Mūsu laikam pārmet materiālismu, tam neesot ideālu. Šis pārmetums ir nevietā. Taisni otrādi. Mierīgi var apgalvot, ka cilvēku augstākā attīstība tuvojas ideālākiem sadzīves veidiem.

Vērā ņemams fakts! Konvencionālās laulības iet mazumā. Aprēķinu laulības kļūst retākas, vairojas laulības aiz mīlas. Ir pienācis gals laulību starpniekam, savedējam. Tā vietu ieņem laikraksti, šis „vairs nemaz tik neparastais ceļš“, pa kuru meklē, atrod un — zaudē.

Modernā dzīve sajaucusi dzimumus citu caur citu, noārdījusi sienu, kas kādreiz bij starp vīrieti un sievieti. Tagad ir pietiekoši izdevības vienam ar otru iepazīties. Birojos, sportā, dejā, jau skolā jautās viens ar otru un mūžīgi sievišķīgais netraucēti atraisa savas pievilksšanas spējas. Mūris starp vīrieti un sievieti ir noārdīts. Izdevība atvieto laulības starpnieku.

Cik liela nozīme vēl pirms dažiem gadiem bij pūram! Ģimenes galvai vajadzēja daļu ienākumu atlikt ar ko nodrošināt meitu. Statistikas aptauja par moderno laulību pierādīs, ka pūru dabūjušas ļoti mazs procents līgavu.

Nav ne mazāko šaubu, ka vīriešu ideālisms šīnī virzienā dien no dienas kļūst lielāks. Kādreiz laulība aiz mīlas bij izņēmums, tagad turpretī tā ir ikdienas parādība. Reakcija pret „naudas kom-

pleksu“ izpaužas pat Amerikā, kur plašākās aprindas pret tīrām naudas laulībām izturās noraidoši. (Tikai bagātās amerikānietes pērk sev skanošus titulus un maksā par savu godkāribu ar nelaimīgu laulību, kas parasti nobeidzās ar skandālu).

No aprēķina laulībām es sevišķi gribētu apstāties pie tām, kuŗas varētu apzīmēt par „mīlā vilušos“ laulībām. Piemērs! Kāda meitene mīl ar visu savu jaunavīgo kaisli vīrieti, par kuŗu vecāki dabū zināt, ka viņš ir kāršu spēlmanis un dzērājs; saderināšanu uzteic un pēc pāris mēnešiem tā dodās laulībā aiz aprēķina. Viņa pat sev iestāsta, ka mīl izvēlēto vīru. (Ļoti labi saka N i ģ e: Beigās mīl savu iekāri, bet ne iekāroto). Tikai laulības kopdzīvē tā nāk pie atziņas, ka savu pirmo mīlu tā nebūt nav aizmirsusi. No sava vīra tā gūst (ja tā vispār gūst) baudu tikai tad, ja savā fantazijā tā iedomājās zaudētās mīlas tēlu. Bieži viņa neļauj šai apziņai atstāt dvēseles dziļumus, bet kā sekas tad parādās sadragātās dvēseles fatālie simptomi: galvas sāpes, nogurums, nervozitāte, neizskaidrojami slikti gara stāvokļi un daudz citu organisku traucējumu, kas maskētā veidā tomēr runā savu noteiktu valodu un ko mēs saucam par „dvēseles organu valodu“. Sāpes sirdī nozīmē: es esmu nelaimīgs; vēdersāpes, vemas, riebuma sajūta nozīmē: viņš man pretīgs; elpošanas traucējumi: es slāpstu šai laulības saspīestā gaisā.

Bet kas gan spēj aprakstīt noslēpumainās valodas bezgalīgās variācijas, ar kuŗām ķermenis pūlas izteikt to, kā dvēselei trūkst? Ilgu laiku medicīna neprata šo valodu atšifrēt. Tagad aust izpratne un arvien vairāk un vairāk mēs nākam pie atziņas, ka daudz slimu cilvēku vienkārši nelaimīgi.

Tik pat bēdīgi iet arī vīriešiem, kas pēc vienas vilšanās mīlā, liktenim spītēdami, apprec pirmo, kas tiem gadās ceļā. Tie grēko pret nepielūdzamo

likumu, kas nosaka, ka ar nelaimīgu mīlu sirdī nedrīkst meklēt laimi jaunā mīlā, pirms vecā nav pilnīgi izdzisusi.

Jau teicu, ka tagad daudz cilvēku dodas laulībā aiz mīlas. Tas jāpildina: arī aiz nelaimīgas mīlas. Jo kur tiek daudz mīlēts, tur tiek arī nelaimīgi mīlēts. Kuŗš gan ātrāk, kā noniecinātais, mīlā atstumtais meklēs apmierinājumu jaunā mīlā? Jā, bieži nāk priekšā, ka laulībā dodas divi nelaimīgi cilvēki vienīgi aiz nepieciešamības viens otru mierināt, viens otram aizpildīt to, kas nav aizpildāms: iekārotā objekta mīlu.

Tās varētu saukt par „mierinājumu laulībām“, kuŗās citam, neīstam jāaizpilda sāpīgais tukšums sirdī. Mierinājumu laulības, kuŗas bieži beidzas nesamierināmi. Starp abiem partneriem izaug raudumūris, pie kuŗa ikviens no viņiem slepenībā iekšķīgi raud cerībā, ka otrs to nepamanīs. Abi nes sevī noslēpumu, ko tie pūlas viens otram neatklāt, bet tomēr to nojauš. Abi izvairas bīstamā jautājuma: vai tu vēl mīli to otru, vai esi to jau aizmirsis? Vai tiešām mīli mani? Mīlzīgos apmēros aug greizsirdība uz pagātnes ēnas rēķina. Bezdibenis starp divām sirdīm plēšas aizvien plašumā. Jo nekas nespēj divus cilvēkus tā attālināt, atsvešināt, kā neizteiktais un tomēr nojaustais!

Noslēpums ir dvēseles dinamīts, kas spēj sadragāt vislielāko viengabalainību. Bet nav likumu bez izņēmuma. Arī šeit var no divām brūcēm izplaukt sārtais mīlas zieds. Ja arī rētas dažkārt sāp — maigas rokas glāsts, un sāpju vilnis mazinās.

Jāmin vēl viens aprēķinu laulības sevišķs veids. Tās ir laulības, kuŗās dodās nevis materiālu priekšrocību, bet intelektuāla aprēķina dēļ. Tā ir aprēķinu laulības tīrākā forma, kad svaru kausā liek partnera priekšrocības, īpašības un zināšanas.

Tie ir cilvēki, kas laulības laimi grib aprēķināt līdzīgi nolīdzinājumam ar diviem nezināmiem. Bet laulība ir nolīdzinājums ar tūkstošiem nezināmiem. Kas „x“ un „y“ vietā liek intelektuālas vērtības, tas bieži „x“ pārtaisa par „u“ un aprēķinā kļūdas galīgi.

Cik mistiski ir faktori, kas nosaka laulības laimi! Tā neļaujas iepriekšējam aprēķinam. Maza kļūda (no kuŗas reti kad var izvairīties) aprēķinā un rezultātā: nelaimīga laulība. Nav iespējams ar prātu, ar loģiskiem aprēķiniem noteikt „īsto“ partneri; tas vienkārši jāmeklē. Nenoteiktais kautkas, kas ārpus saprāta robežām, zemapziņa, tā meklē un atrod, un kļūdas daudz retāk kā apzinīgais „es“.

Nem divus cilvēkus ar viscēlākām īpašībām un apvieno tos laulībā. Liels jautājums, vai viņu laulība būs laimīga. Savstarpēji jāsaļaucas vienādam un atšķirīgam, cēlam un zemam, paviršam un dziļam, labam un ļaunam, aukstam un karstam, neskaitāmām pretējām sastāvdaļām, lai iegūtu to brīnišķo burvju dziru, kas nešķirāmi savienoja Tristanu un Izoti. Šī dzēriena noslēpumu pilnīgi neatklās nekad.

Modernā psiholoģija gan dažus šīs dziras elementus atklājusi; vienīgi šo noslēpumu pilno sakarību, kas ved no dvēseles uz ķermeņa spēkiem — dvēseles organu valodu un organu dvēseles valodu — kā tā viens uz otru iedarbojas, kā tā dvēseles elementus šķir un vieno — šo noslēpumu pilnīgi gan neizdibinās nekad. Eross un logoss šķiet nesamierināmi pretinieki. Bet ja tie ir vienojušies, tad bez šaubām indivīds savu mīlas problēmu ir atrisinājis.

Cīņa starp jūtām un prātu ir mūsaiķu bēdīgā parādība. Intellekta pārvērtēšana bieži noved pie jūtu izvarošanas. Partneri meklē garīgās, bet atstāj novārtā fiziskās un tīri dvēselīgās īpašības.

Meitene meklē vīru, kas būtu speciālists mākslas vēsturē; vīrietis meklē mūzikālu sievu, kas to varētu pavadīt uz klavierēm. Tie meklē partnerus tai pasaulei, ko es apzīmēju par sekundāro un ko uzskata par vienīgo, kas varētu uzturēt kopību. Bet intelektuālo prasību pārvērtēšanai ir tāpat savas briesmas, kā šo prasību neievērošanai. Jo intelektuālām prasībām pievienojas dziņu prasības. Logoss, patoss un eross ir tā trejsavienība, kas noved pie laimīgas laulības.

Pašlaik notiek erosa revolūcija, mūsu morāles jēdzienu pārveidošanās attiecībā uz seksuālītāti. Vai ar to jau būtu atrisināta mīlas un laulības problēma? Nebūt nē! Jāpiekrīt V. F. Kalverteenam, kad viņš savā saistošā grāmatā *Laulības bankrots* — saka:

„Mīlas iekarošana pagaidām ir tikai nenoteikta nākotnes vizija, kurpretī pati dzimumu problēmas atrisināšana nemaz nebūtu tik grūta, ja no tās izmestu mīlas elementa aitērisko ideālizēšanu. Bet, lūk, taisni šis mīlas elements padara visu problēmu tik komplicētu un rada grūtības, kas nav tik viegli caurredzamas un novēršamas. Varbūt šim jautājumam galīga atrisinājuma nemaz nav. Pat visideālākās nākošās sabiedrības apstākļos mīlas impulsu komplicētā izpausme radīs daudzveidīgajās dzimumu attiecībās neskaitāmas ciešanas un sarežģījumus. Var jau lolot karsto vēlēšanos, lai šāds neciešams stāvoklis reiz beigtos. Bet katrā ziņā nākotnē mums būs darīšana ar brīvības ēnas pusēm, kā mēr pagātnē mēs cietām no nebrīvības sekām. Ja teorētiski brīvība ir augstākā pilnība un ja to kā mērķi uzlūko par ideālu, tad taču būtu vairāk kā aplami iedomāties, ka tās praktiskā realizēšana notiktu bez kļūdīgiem starpgadījumiem. Vienmēr būs individuēlas grūtības, individuēlas katastrofas, sarežģījumi; bet tie nebūs

saimnieciskas vai sociālas dabas, par cēloni tam nebūs morālā nebrīvība“.

Šiem amerikāņa saprātīgiem vārdiem nav nekā ko piebilst. Nākotnei atliek prātu, jūtas un tieksmes sakausēt vienā veselā. Mēs atrodamies trijotnes cīņas vidū. Dziņu, jūtu un aprēķinu laulībai, katrai no tām ir savas ēnas puses. Modernā laulība nonākusi līdz bankrotam tāpēc, ka tā ir vienpusīga un neprot sintezēt šos trīs komponentus. Bet līdz ko pievērsamies sociālo parādību cēloņiem, mums atkal jāatgriežas pie individuēlā. Atsevišķais cilvēks ir saskaldījies. Viņā norit cīņa starp logosu, patosu un erosu. No nākotnes mēs gaidam sintezēto cilvēku. Psihoanalīze sagatavo ceļu psihosintezei. Veselīgiem cilvēkiem būs vesela laulība, kas vārda pilnā nozīmē būs pilnvērtīga laulība.

8. nodaļa

Ģenerālbikts pirms laulības. Pilnīga savstarpējā atklātība. Ir gadījumi, kad arī atklātībā jāievēro robeža. Noslēpums sagrauj laulību.

Laulības dibināšana uz vispilnīgākās atklātības pamatiem ir viena no svarīgākām modernās laulības prasībām. Iemilējušamies piemīt tieksme rādīt sevi tikai no labākās puses; arī savā partnerī tie saskata tikai gaišās, bet nekad ēnas puses. Tā ir jau manis agrāk minētā dievīnāšana, kam vēlāk seko vilšanās reakcija. Neapzinātā tieksmē izvairīties no šīm briesmām pirmslaulības „lielās bikts“ tikums izplatījies tādos apmēros, ka kļuvis par laimīgas laulības priekšnoteikumu.

Mūsu sociālos apstākļos vairums cilvēku var precēties samērā vēlu. Tā ikviens partners dodas laulībā jau ar zināmu pagātņi, kas bieži met garas ēnas nākotnē. Vērā ņemams jau iepriekš teiktais, ka daudzām modernām jaunavām ir jau lielākā vai mazākā mērā sava pagātne, ka viņas vairs nedodas laulībā neskārtas, ka jau gandrīz atmesto jaunavības prasību arvien retāk uzskata par „conditio sine qua non“.

Modernais vīrs vairs neprasa absolūtas neaizkārtības, bet gan absolūtas atklātības. Laulībai jādibinās uz patiesības pamatiem. Cik tālu var iet šai atklātībā? Vai pārāk liela atklātība nevarētu traucēt dzimumu savstarpējās attiecības? Vai pagātnes ēnas atkal un atkal neaptumšotu tagadnes laimes spožumu, ja tās atmiņā no jauna atdzīvi-

nātos, uzpeldētu līdzīgi rēgiem, kuŗus tik grūti at-
gaināt.

Ir gaužam grūti uzstādīt vispārīgu likumību. Cilvēku raksturi un to reakcijas savos pamatos ir ļoti dažādi. Tikpat kā neiespējami noteikt, vai absolūtā atklātība laulību stiprina vai grauj. Un neskatoties uz to stāvu par pilnīgu atklātību. Mīla, kas nesaprot un nepiedod, nav īsta mīla. Labāk ātras beigas, nekā ciešanas bez gala. Nedrīkst ar noslēpumu sirdī doties laulībā, kuŗai jāreprezentē īstā dvēseļu kopība. Es esmu tais uzskatos, ka katrs noslēpums grauj laulību, ka īsta saskaņa iespējama, pastāvot vienīgi pilnīgai savstarpējai atklātībai.

Protams, arī atklātībai, kā visam citam dzīvē, ir savas robežas, un arī laulībā noslēpumam, zināmā mērā, ir sava svarīga funkcija. Pie tās apstāsimies vēlāk, kad mēs apskatīsim kādu citu laulības veidu, ko esmu nosaucis par „analitisko laulību“.

Atklātība ir abpusēji griezīgs zobens. Tas var dziedēt, bet var arī sist dziļas rētas.

Man zināmi gadījumi, kad atklātību pirms laulības ir slikti atmaksājuši. Tie ir izņēmumi, bet mēs nedrīkstam atstāt šos izņēmumus neapskatītus, kaut arī tie neapstiprina likumu. Šī apcerējuma nolūks nav sniegt visu tikai rožainā gaismā, bet gan noskaidrot problēmu vispusīgi.

Pievērsisimies konkrētam gadījumam. Intelligenta jaunava saderinājas ar tikpat intelligentu vīrieti. Kādu dienu līgavainis izstāsta tai savu dzīves stāstu, savukārt prasot atklātību no viņas puses. Viņai īstenībā nav ko stāstīt. Bet viņš uzstājas! Vārbūt taču! Lai viņa pārdomājot, atceroties! Viņš dod tai pāris dienas laika. Atmiņā viņa pārbauda visus savus piedzīvojumus un beidzot atduŗas uz kādu nepatīkamu starpgadījumu,

ko tā gandrīz jau pavisam bij piemirsusi. Pirms dažiem gadiem kalnos, kādā būdiņā, kur tai bijis jāpavada nakts kopīgās telpās ar savu darba kolēģu, pēdējais, sākumā nedroši, bet tad arvien uzmanīgāk sācis viņu aiztikt. Pusmiegā tā cietusi šos pieskārienus, bet kad tas sācis palikt neatlaidīgāks, tā asi noraidījusi viņa tuvošanās mēģinājumus. Tas bijis viss! Šo gadījumu tā atstāstījusi savam ligavainim, kas ar pateicību saņēmis šo atzišanos un šķitis ar šo grēku sūdzēšanu pavisam apmierināts. Bet nākošā dienā tas jau vairs neieradies. Trešā dienā jaunava saņēmusi vēstuli, kurā tas paziņojis, ka minētam starpgadījumam viņš netiekot pāri, jo savu vārdu viņš varot uzticēt tikai pilnīgi neskārtai meitenei un reizē ar to uzskatot saderināšanos par nenotikušu. Tas jaunavu ļoti apbēdinājis, sarūgtinājis. Viņa zaudējusi katru ticību uz cilvēkiem un nekad vairs neatguvusi dvēseles līdzsvaru. Beidzot tā metusies kāda sveša vīrieša apkampienos, saslimusi un, savukārt aiztriebības par zaudēto ideālu, inficējusi ap divdesmit vīriešu. Tā viņa slīdējusi aizvien zemāk un zemāk.

Vai šis gadījums pierāda atklātības nevajadzību?

Nē, un trīskārt nē! Skaidrs, ka šim vīrietim vajadzēja tikai iemeslu saderināšanās atsaukšanai. Dārgāka par mīlu viņam bij brīvība. Iespējams, ka viņš lauza savu saderināšanos neapziņāti.

Jau agrāk esmu aizrādījis uz „brīvības velniņa“ svarīgumu. Lai izvairītos no saistības, daudz vīriešu tinās „ētikas mētelišos“. Tie iet pie ārsta un liek sevi izmeklēt. Viņi esot „nervōzi“; viņiem darot rūpes apziņa, ka tie saistīšot pie sevis veselīgu būtni; viņi baidoties, ka viņu nervōzitāte varētu iedzimt arī bērnos u. t. t. Ja šādas pārdomas

izvirzās pirms saderināšanās, tad tam pamatā var būt tiešām ētiski motīvi, kaut gan arī šīnī laikā „bailes no saistības“ var spēlēt lomu. Bet ja man šādus jautājumus uzstāda vīrietis, kas jau ilgāku laiku saderinājies vai arī tieši pirms laulībām, tad šādai spēlei mēdzu darīt galu ātri. Es ieskatos tam stingri acīs, šim savas dzīves aktierim, un noteikti jautāju: „Kāpēc jūs negribat precēties? Kāpēc jūs meklējat ceļu iemeslu, lai kā goda vīrs atgrieztos brīvībā“?

Vairums pēc šādas stingras uzstāšanās stostās, sarkst, izliekas pat aizkārti, dusmīgi, bet pie sienas piespiesti atmaskotie morālisti beidzot tomēr atzīstas īstos motīvos.

Šādi laulības dezertieri spēj sev iegalvot, ka viņi nesuši lielu upuri; viņi jūtas savas lielās mīlas mocekļi; viņi jau atteikušies tikai tāpēc, lai negrūstu savu partneri nelaimē. Iekšķīgi viņi tomēr liksmo, ka nepatīkamās saites tie tik pieklājīgā veidā sarāvuši.

Starp šiem tipiēm sastopāmi arī šaubu pilnie, spaidu neurotiķi, gribas vājie un nenoteiktie.

Pirms desmit gadiem izvairīšanos no laulības aiz ētiskiem motīviem es novēroju tikai pie vīriešiem, tagad turpretī, modernā sievietē, ja tā sirgst ar šo tik ļoti izplatīto slimību — bailēm no laulībām, nāk ar tiem pašiem jautājumiem.

Šādas sievietes pūlas vīriešus atbaidīt. Ģenerālbiktī tās tēlo savam pielūdzējam tikai savas ļaunās īpašības, rakstūro sevi pārāk tumšās krāsās. Tā, jaunavas mēdz sevišķi uzsvērt savu kaislīgumu un izsaka šaubas, ka viņas nebūšot spējīgas būt laulībā uzticīgas. Vīrieši ir brīdināti, varbūt šis brīdinājums atturēs tos no izšķirošā soļa. Vēlāk tiem nevar būt nekādu tiesību pārnest sievietei neuzticību un vieglprātību.

Palaikam vīrietis šādus brīdinājumus uzņemas viegli. Zināmos apstākļos tie var būt ļoti svarīgi un var viņa laulības laimi nopietni apdraudēt.

Kāds vīrietis lūdz jaunavas roku. Tā viņam paziņo, ka ciešot no savāda veida „splīna”. Sākumā viņa negrib atzīties, iekš kam tas pastāv. Kaunas Viņš uzstājas. Viņš baidas šausmīgus atklājumus. Beidzot tā atzīstas, ka tai esot nepārvaramas bailes no kaķiem. „Ja tik vien, tad tas mani netraucē”, tas priecīgi izsaucas. Bet šīs kaķu bailes sagandēja visu viņa dzīvi, padarīja to par viņas neizskaidrojamo bailu mocekli. (Šo kaķu fobiju tai bij noturējis par nenozīmīgu bērnišķu untumu, kurā tas bij domājis ar laiku pārvarēt.) Jau kāzās ceļojuma pirmā viesnīcā sieva uzduras kaķim Sekas: smags, stundām ilgs ģibonis. Trīs mēnešus vēlāk tai jātaisa aborts vienīgi tāpēc, ka pār ceļojumu bij pārskrējis kaķis. Viņu kopdzīvi galīgi samācēja tāja kaķu bailes. Vasaras atpūtas vietas bij jāizvēlas rauga bez kaķiem; ceļojumi kļuva neiespējami atkal un atkal kaķu epizodes ar vissmagākām sekām. Nabaga laulātais draugs galīgā neapmierinātībā šanā, tomēr padevās savam liktenim, jo viņš savai sievai ļoti mīlēja un cita nekā tai nevarēja pārņemst.

Sieva bij rīkojusies pareizi, brīdinādama savam nākošam vīram. Būtu viņš bijis psihologs, tad viņam nebūtu tik neuzmanīgi devies laulībā.

Man zināmi daudz gadījumu, kad viena vai otra puse ienesusi laulībā kādu lielu noslēpumu. Dažos no šiem gadījumiem ir abpusēja krāpšana. Ko mēs lai sakām par vecākiem, kas noslēpj savam nākošajam znotam, ka viņu meita jau divreiz bijusi vājprātīgo namā? Ir viena veida slimība, ko agrāk sauca par „cirkulāro vājprātību”. Prāta aptumšošanās iestājas pa laikam. Starpbrīžos pacients ir šķietami pavisam normāls. Tamlīdzīgu gadījumu piedzīvojis kāds pazīstams rakstnieks.

Citā gadījumā slēpa krītamā kaiti. Bet vīrs to nedabūja zināt, jo viņu pārliecināja, ka kaite izcēlusies pēc kāzām. Nav jāaizmirst riebīgie mākslotās nevainības gadījumi. Modernās tehnikas sasniegums! Jaunavas ar raibiem piedzīvojumiem dzimumdzīvē liek veklam chirurgam restaurēt savu jaunavību.

Nedrīkst aizmirst arī vīriešus, kas pirms laulības noklusē savas dzimumslimības. Mēs zinām, ka daudzu sievu ciešanu cēlonis ir vīra nepietiekoši izārstētās dzimumslimības. Tāpēc ir ārsti, kas ieteic veselības pārbaudi pirms došanās laulībā. Es domāju, ka sitiens neķers vainīgo. Vairums šo slimību vēlāk nav konstatējamas un vīrieši bez sirdsapziņas gan jau kādā nebūt ceļā iegūs tik nepieciešamo veselības apliecību. Turklāt jāņem vērā, ka ārlaulību sakari ir daudz biežāk par sakariem laulībā, un ka apliecības nedabūšanas gadījumā daudz pāru dibinās savu kopdzīvi bez valsts piekrišanas.

Ētika neļaujās ierobežot sevi likumiem! Tikai vispārīgo apstākļu noskaidrošana un izglītības spēš novērst sociālo ļaunumu!

Protams, var notikt, ka viena vai otra puse grib paturēt savu noslēpumu, cerībā, ka tai izdosies savu laulības kuģi izvadīt laimīgi gaŗām visām apakšūdens klintīm un beidzot nokļūt dvēseļu harmonijas ostā.

Franču rakstnieks Eduards Estonjē, kuŗu es skaitu par vienu no dziļākiem psihologiem, sarakstījis romānu „Labirinti“. Sižets šai gadījumā tik svarīgs, ka es to atstāstīšu.

Likteņa apiets, vislielāko trūkumu izcietis, augsti intellīgents jauneklis, manto bez testamenta no savas krustmātes miljonāres tās bagātību. Krustmāte agrāk par viņu nebij likusēs zinīs, bet viņš

zin, ka tai ilgāku laiku ir bijusi kompaņone, ko tā ļoti mīlējusi. Viņš neatrod izskaidrojumu, kāpēc nelaiķe nav šo meiteni nodrošinājusi testāmentā. Viņš nometas uz dzīvi mantotā pilī. Tā dzīve iegūst pavisam citu saturu. Viņš ir bagāts un tam nav nekādu rūpju. Pēc tūkstots likstām, beidzot nodrošināta dzīve! Kādu dienu viņš šķirsta savā bibliotēkā bībeli. Gadījums vai arī neapzināta nojauta? Viss viens! Tik šķirstot bībeli tas uziet testāmentu, kas par vienīgo mantinieci ieceļ kompaņoni, kurpretī viņš pats tanī nemaz nav pieminēts. Var iedomāties šo grūto konfliktu! Atteikties viņam no visas greznības un bagātības un uzsākt no jauna nomocošo dzīves cīņu bez izredzēm? Pēc smagām dvēseles cīņām viņš nolemj minēto mantinieci uzmeklēt un zem kautkāda iedomāta iemesla tai bagātīgi atlīdzināt zaudēto. Viņš atrod apbrīnojami ceļu un daļu radījumu, kas līdzīgi viņam izstumta no dzīves un mīlas; viņa piedāvājumu tā noteikti noraida. Kā zibens tam iesaujas doma! Viņš precēs meiteni un tādējādi izlīdzinās pārestību. Viņa pieņem bildinājumu. Laulības kontraktā viņš ieceļ to par visas mantas īpašnieci.

Laulība sākas laimīgi. Viņš iemīl viņu; no dienas dienā mīla aug. Šķiet divi vientuļi cilvēki sadevušies vienīgā tieksmē darīt viens otru laimīgu. Bet tagad noslēpums sāk izlaist savu graujošo indi. Vai viņš lai tai atzīstas patiesībā? Vai viņa ticēs, ka viņš to tiešām mīl? Vai viņa piedos tam šo maldināšanu, krāpšanu? Viņš nevar izšķirties, viņš neuzdrošinājās riskēt ar savu laimi. Testāments vēl glabājas turpat bībelē. Vai viņa to jau ir lasījusi? Vai viņa jau zin šo briesmīgo, neizsakāmo gadījumu?

Noslēpuma ārdošais spēks iedarbojas arvien vairāk un vairāk. Laulība ir sagrauta. Divus lai-

mīgus cilvēkus nomāc vislielākās šaubas, viņos iezogas skaldošas nesaskaņas un beidzot tie kļūst pilnīgi sveši, šķirti cilvēki.

Gardēžiem der šo sauso faktu savirknējumu izlasīt grāmatā. Man varētu iebilst, ka viss tas ir tikai izdoma, fantazijas auglis. Smieklīgs iebildums!

Dzejnieki ir tie, kas atsedz mūsu laiku brūces! Viņi ir gaišreģi un dvēseļu ārsti, viņi nojauž sakarības, kas ikdienas cilvēkam paliek apslēptas, viņi saskata ikdienas traģismu, kam mēs akli ejam garām, viņi nosprauž pieturas punktus nākošai zinātnei...

Esmu novērojis radniecīgus gadījumus. Ne tik smalkus, līdz virsotnei sakāpinātus konfliktus, bez romantikas, bet tāpat ikdienas traģēdijas, cīņā dēļ mīlas iegūtās nedziedināmās brūces.

Tikai viens piemērs: Kādu slimu dvēseli sievieti, kas izstaigājusi neskaitāmus ārstus ar savām sirdskaitēm, es daru uzmanīgu uz to, ka viņas ciešanu cēlonis meklējams dzīves konfliktos, par kuriem tā nav noteicēja. Viņa nobāl, ķer pie sirds — un izstāsta man savu laulības dzīvi. (Tas notiek lielā kaŗa laikā.) Viņas vīrs, no kuŗa tai ir jau trīs bērni, kādu dienu paziņo, ka viņa vecāki, no krieviem bēgdami, ieradīšies pie viņas Berlīnē. Pie reizes viņš tai arī gribot pateikt to, ko pirms kāzām noklusējis aiz bailēm, ka viņa to noraidīs. Viņš esot kristīts žīds! Viņa vecāki esot ticīgi žīdi. Šī ziņa sievu galīgi satriekusi. Viņas ģimenē visi esot antisemitiski noskaņoti. Tagad visam viņas lepnumam beigas. Viņa mīlējusi savu vīru. Nekā viņai neesot bijis tai ko pārnest. Bet kāpēc viņš neesot pirms kāzām tai atklājis savu žīdisko izcelšanos un vēlāko pāriešanu kristīgā ticībā? Kāpēc viņš to ir krāpis? Kāpēc viņš tās mīlai neesot uzticējies? Šai maldināšanai viņai neesot spēka tikt pāri.

Viņa palikusi bailīga, nosarkstot, ja kādā nebūt sakarībā ejot runa par žīdiem. Viņu pārņemot šausmas no domām, ka bērnu vaibstos varētu saskatīt žīdisko izcelšanos. Viņas vīrs nomiris, bet viņa — slima, salauzta.

Nemiet vērā šos piedzīvojumus! Nedibiniet laulību pirms jūs neesat savstarpēji nokārtojuši pagātnes rēķinus.

Dariet kā Lēvins Tolstoja „Annā Kareņinā“. Lēvins nodod Kitijai vēstuli, kurā uzskaita visus savus sīkos pagātnes grēcinus! Kitija ir dziļi satriekta, dabūdama zināt, ka viņš jau pirms viņas pazinis sievieti. (Cik naivas ir bijušas tā laika Kitijas! Tagad meitenes nicina vīriešus, kam aiz muguras nav piedzīvojumu, kuņģos atzīties.) Bet viņas mīla pārvar to, un viņa ir gatava ar viņu dibināt jaunu dzīvi kopīgi.

Atklātība un gadījums ir laimīgas laulības pamats. Kam nav drosmes atklāt savu pagātni, tam nav izredzes laulībā atraisīt visas dvēselīgās mīlas iespējamības. Cik bieži vēlāk jānožēlo, ka lielais noslēpums nav ticis laikus izvēdināts. Ar katru gadu, katru stundu, katru acumirkli bezdibens plēšas plašumā, līdz beidzot tas aprij laimīgo laulību.

9. nodaļa

Laulība nav seksuālo nenormālību dziedinātava. «Analitiskā laulība». Analitiskās atziņas nav ikdienas barība. Cilvēka iekšējais noslēpums. Domu brīvība. Dvēseles svētku stundas.

Cik tālu var iet savstarpējā atklātībā abi laulātie? Vai ir kāda neapjaužama robeža, kurai pāri nedrīkst iet, vai arī neaprobežota atklātība lai ir vienīgais un augstākais likums?

Pirmslaulības ģenerālbikts lielo nozīmi esmu pietiekoši uzsvēris. Bet jāņem vērā, lai abpusējā atzīšanās notiktu tikai attiecībā uz notikumiem, bet ne uz domām. Protams, ir arī domas, kuras nedrīkst noklusēt, ja tās dziļi skar mīlas dzīvi. Mēs šīs domas labāk sauksim par fantazijām. Katram ir savi specifiski mīlas noteikumi, kuri izpaužas noteiktās fantazijās. Ja šīs fantazijas ir slimīgās mīlas dzīves izpaušme, tad tās var kļūt par nopietnu šķērslī laimīgai laulībai. Piemēra pēc ņemsim vīrieti, kas savās fantazijās tēlo sev mazochistiskas situācijas. Ļoti bieži nāk priekšā, ka viņš iedomājas bērnu sodīšanas ainas un gūst pie tam seksuālu baudu. Šīs ainas ir viņa slepenais seksuālais mērķis. Vai arī viņš pats vēlas tikt pērts kā mazs zēns. Ja šīs fantazijas ir pārāk spēcīgas, tad tas var būt par iemeslu smagiem traucējumiem laulībā. Tā dēvētās „perversijas“ (es viņas saucu par parafilijām) pie gadījuma traucē vīrieša mīlas spēju, kurpretī sieviete šādos gadījumos objektīvi ir mīlas spējīga, bet subjektīvi nespējīga, normālā mīlas dzīvē tai ir lemts spēlēt „vēsās sievietes“ lomu.

Taisni šīs slimīgās tieksmes parasti noklusē, jo cer laulībā atrast ceļu uz normālo dzimuma baudu. Īstai mīlai arī pa laikam izdodas šo šķērslī pārvarēt. Bet par nožēlošanu šiem slimiem bieži trūkst spējas mīlēt. Laulību vienkārši uzskata par līdzekli veselības iegūšanai. Mīlas objekts tiem ir zāles, kuŗas lietājot iegūstama atbrīvošana un veselība.

Bet laulība nav nekāds līdzeklis nenormālās seksuālitātes ārstēšanai.

Bet kas gan visbiežāk nāk priekšā, ir laulības galīgā iziršana. Partners jūt, ka kaut kas nesažkan, viņš stāv neatrisināmas mīklas priekšā. Līdzīgi nepārkāpjamai klints sienai, aiz kuŗas rēģojas bezdībens, noslēpums šķir partnerus.

Kāds piemērs no dzīves. Mākslinieks, kas kopš savas jaunības apzinas savas homoseksuālās tieksmes, apprec brīnumdaiļu meiteni, kas pilnībā atbilst viņa sievietes ideālam. Pēc īsa mīlas pavasara, homoseksuālās tieksmes atdzimst, viņa iekāre iet agrākā virzienā. Neskatoties uz to, ka viņš neļauj savām iegribām realizēties, viņš tomēr nespēj pārvarēt savu pilnīgo vienaldzību pret sievu, kuŗu viņš gan ar prātu dievina, atzīst, bet kuŗa fiziski viņu atstāj pilnīgi aukstu. Notikumi iet savu gaitu. Viņš cīnas ar pašnāvības domām, ir pilns šaubu, nospiestu gara stāvokli, darba nespējīgs. Sieva cieš neizsakamā greizsirdībā. Viņš ir stalts, cēliem ģimja pantiem, vārdu sakot „skaists vīrietis“, ko dievina visas sievietes. Un pielūdzēju tam netrūkst, jo kā mūzikas skolas direktoru viņu vienmēr ielenc vesels bars sieviešu un meiteņu. Ko gan lai viņa sieva domātu citu, kā to, ka viņa tam vairāk nepatīk un ka viņš mīl kādu no savām skolniecēm.

Man izdevās šo stāvokli likvidēt. Ilgi cīnījos ar viņu, līdz beidzot pārliecināju, ka vienīgā izeja

atzišanās sievai patiesos motīvos. Tikai pēc ilgas svārstīšanās un daudzām ierunām viņš man atļāva ievadīt savu sievu šai noslēpumā. Kad sieva dabūja zināt lietas patiesos apstākļus, tā atviegloti uzelpoja. Uz vīriešiem un jaunekļiem viņa nebija greizsirdīga, tikai uz sievietēm. (Parādība, ko bieži esmu novērojis.) Psihoanalīzes ceļā izdevās viņu pilnīgi izārstēt un rezultātā viņu laulības kuģis laimīgi izvairījās bīstamās klintīs. Kur agrāk noslēpums kā melns mākonis nomāca apvārksni, tur tagad uzspīdēja istās mīlas patiesības saule. Man bieži jāanalizē vīrieši viņu homoseksuālītātes dēļ. Ja viņi grib doties laulībā, tad es tiem lieku pie sirds teikt savai izredzētai patiesību. Šis padoms neskaitāmas reizes attaisnojis uz viņa liktās cerības.

Nevar būt nekāda attaisnojuma! Nedrīkst doties laulībā ar seksuālām nenormālībām. Tā ir otrās puses nepiedodama krāpšana, kas vēlāk smagi atriebjas. Otrai pusei jāzin, kādas grūtības tai laulībā būs jāpārvar, ar ko jācīnās.

Protams, es domāju tikai smagus gadījumus, kur iekāre noteikti ir slimīga. Pilnīgi normāla cilvēka nemaz nav. Ikvienam zināmu novirzījumu robežās ir savi specifiski mīlas priekšnoteikumi. Bet tiem blakus pastāv lielākā vai mazākā mērā pilnīga mīlas spēja. Kam tās nav, tam pirms laulībām savam partnerim jāizstāsta viss.

Daža laba nelaime, dažāda laba laulības tragēdija būtu novērsta, ja starp abiem iecerētiem būtu bijusi analītiska vaļsirdība. Psihoanalīze mums ir darījusi zināmu, ka katrs cilvēks nes sevī savu zempasauli. Viss atkrājas no tā, vai zempasaule ir noteicēja par viņu vai viņš par zempasauli.

Nu esmu savā ētiskā prasībā nonācis līdz lielākās vaļsirdības robežām. Šāda vaļsirdība paredz augsti intelligentus cilvēkus, kuriem nekas „cilvēcis“ nav svešs, kā to H e b e l s savā dienas grāmatā par savu laulību skaisti saka. Viņi abi izsūdzējuši viens otram savu grēku tiesu un gribējuši mēģināt to nest kopīgi.

Vai tur kāds vainīgs? Nē! Tas ir liktens, gadījums, iedzimtība, apkārtējo apstākļu iespaids u. t. t. Cik niecīgs ir moments, ko mēs apzīmējam par vainu! Cilvēkam nav izvēles. Viņš kļūst slims negribot.

Tagad notiek bieži, ka abi partneri ar psihoanalīzes palīdzību atbrīvojas no slimīgajām tiekšanās un laulības kopdzīvi dibina uz pilnīgas atklātības pamatiem. Tas ir jauns laulības veids, ko es vēlētos nosaukt par analītisko laulību.

Daudzas analītiskās laulības beidzas nelaimīgi, jo cilvēki pārprot analīzes nozīmi. Analīzi var salīdzināt ar operāciju, kur slimīguš audzējus pūlas novērst ar gara nazi. Bet bīstami ir atkal un atkal analizēt, graizīt, bez pārtraukuma dzīvot apkārt ar tik aso nazi un pie katras izdevības ar to zibsnīt, ar to raknāties un pat vērst pret sava pretinieka krūti. Analīzi nedrīkst pazemot līdz ikdienai.

Norise, ko mēs ar F r e u d u saucam par izstumšanu (Verdrängung), ir dvēseles slimā izveseļošanās mēģinājums, un turklāt aizmiršanai nepatīkams. Ja aizmiršana līdz ar to nav pārvarēšana, tad tas nozīmē slimību. Aizmirst mēs drīkstam tikai tad, ja mēs tiešām esam zinājuši un pārvarējuši.

Aizmiršana ir nepieciešamība. Ja mēs dzīvei cauri nestu līdz pagātnes smago nastu, mums būtu drīz jo drīz zem tās jāsaļimst. Slimu dvēseli ir cilvēki, kas nevar aizmirst, kas izliekas, it kā tie

ar savu pagātņi būtu galā. Viņi nebūt nav galā! Tā iedarbojas dvēselē līdzīgi svešam ķermenim. Bet cik svētīgs ir spēcīgās un veselās dvēselēs šis pārvarēšanas mehānisms! Cik tam liela nozīme ikdienas dzīvē! Šo aizmiršanas dziedinošo dziņu mēs dzeņam ikdienas gan nomodā, gan miegā, līdz mēs atkal sasnieguši jaunās dienas krastu. Dzīvot nozīmē pagātņi pārvarēt. Aizvilkusies rēta vairs neskaitas par rētu. Ievainojums var dažkārt sāpēt, bet ar laiku sāpes apklust un netraucē ķermeņa funkcijas.

Bet ir arī šķietama aizmiršanās! Spēlēšanās ar nomākto pārdzīvojumu, it kā tas nebūtu noticis, it kā tas tiešām būtu aizmirsts. Tā ir atcerēties negribēšana, redzēt negribēšana, kas tomēr iedarbojas, laužās mūsu iekšienē un izpaužas slimīgu simptomu veidā. Tā ir slimīga izspiešana, kas līdzinājas šķietami sadziedētai vainai, kam zem maigās plēvītes sakrājušies pūžņi. Tad psihanalītiķa nazīm jāatver vaina un pūžņi jāiztīra, tad dvēseles ārsta zondei jāizmēro iekaisuma dziļums.

Šai operācijai jānotiek ātri un enerģiski, ja negrib, lai analīze pati izvēršas slimībā.

Esmu atkal un atkal uzsvēris, ka gadiem ilgstošās analīzes, kā to daži analītiķi piekopt, ir neprāts.

Pāranalizētie cilvēki gan atbrīvojas no saviem simptomiem, bet viņi sasīngst ar „analīzēšanas kaiti“. Viņi neuztver vairs brīvi, dabīgi. Viņi saskata viēnmēr tikai dzīves riebigās aizkulises un neredz priekšplana košumus. Divi pāranalizēti cilvēki kļūst nederīgi laulības dzīvei. „Analītiskā laulība“ gan laikam ir nelaimīgākā no visām laulībām. Kad abi partneri viens otru uz katra soļa novēro, uzmana un viens otram met acīs zemapziņas vēlēšanās. Neviens cilvēks savos sapņos nav

uzticīgs! Neviens cilvēks nav nāves vēlējumu un citu pirmatnējo instiktu brīvs. Nemitīgi cīnas pirmatnējais „es“ ar mātes „es“; „pats“ ar „citu“, tikai mūžīgi svešais, tas paliek. Brīvības, neatkarības tieksmes cīnas ar mīlu, kas, jo spēcīgāka tā ir, jo kā saiti to vairāk vērtē. Pārāk liela atklātība sadragā illūzijas, kuŗām dzīvē tik liela nozīme. Analīzes īstenība nav ikdienas maltīte. Tā ir dvēseles zaļbarība, kuŗai jāiztīra indes un netīrumi.

Es tuvojos svarīgam punktam. Katrai patiesībai ir divas puses. Arī laulībā ir kāds noslēpums, kam ir liela nozīme. Tas ir „iekšķīgā cilvēka“ noslēpums.

Daļai nezināmā vienmēr jābūt starp diviem mīlētājiem. Jābūt dvēseles apcirkņiem, kuŗos partners joprojām ar izbrīnu var izdarīt atklājumus. Pārāk zināmais jo drīzi paliek ikdienišķi garlaicīgs.

No šīs nezināmās daļas mīlošais var savam iemīlotam atkal un atkal atjaunoties un mainīties, viņš var partneri pārsteigt un no jauna saistīt. — Vienādaīs dažādībā — lūk, laimīgās laulības noslēpums!

Atklātībai ir savas robežas! Katram cilvēkam, līdz nekad nenoteicamai pakāpei, ir tiesības uz noslēpumu. Katram ir savi noslēpumu stūrīši, ielaušanās kuŗos ir noziegums.

Jāsaprot pareizi. Es domāju tiesības uz savām domām. Analītiskā laulībā šī tiesība ir gājusi zudumā. Valda analizētāja dūres tiesība. Sīkās ikdienas simptomus nežēlīgā kārtā analizē un aizliegtās vēlēšanās izceļ dienas gaismā. Sieva aizmirst pie zobārsta savu lietus sargu. Analizētājs vīrs tūlīt par vari grib izanalizēt viņas simpātijas pret zobārstu. Varbūt tam ir taisnība. Bet viņš dziļi aizvaino domu brīvības tiesības.

Agrākos laikos bij brīvvalstis, kur ikviens noziedznieks atrada patvērumu. Kamēr viņš tur uzturējās, tas bij likumam nepieejams. Arī mūsu domu pasaulei jābūt tādai brīvvalstij.

Zinu laulātu pāri, ārstu un ārsti, kuri sāka nodarboties ar psihoanalīzi. Viņi lasīja attiecīgo literatūru, un nu sākās viņu mierīgā dzīvē savstarpēja spīdzināšana, kas jo drīzi būtu izārdījusi laulību. Sieva atklāja vīra „pārnesumu“ (Übertragung) uz pacientēm, vīrs no sievas sapņiem izdibināja, ka tā nav vienaldzīga pret viņa draugu; greisirdības scēnas sekoja viena otrai līdz beidzot man bij jāiemaisās un, lai glābtu laulību, jānoliedz turpmāka analīze.

Bet arī šo likumu, kā ikvienu citu likumu, dažreiz pārkāpj mīlas vienības labā. Ir dvēseļu svētku brīži, kad mīlošie viens otram atver savus dvēseļu noslēpumu kambarus. Cilvēks parādas cilvēkam visā kailumā. Apvienība kļūst iekšķīgāka, dziļāka un savstarpējā saprašanās nozīmē savstarpēju piedošanu.

Augsti stādāma savstarpējā saprašanās tad, kad pa laikam var kopīgi klusēt, kad katra dvēsele dodas lidojumā domu pasaulē, šķietami šķirti, viens otru zaudējami — katrs citā pasaulē. Cik skaista tad atkal ir atrašana un izbrīna, ka attālināšanās notikusi tikai tādēļ, lai iegūtu distanci un tad atkal no jauna prieka pilni viens otru atrastu.

Visam dvēseles dzīvē ir divas puses. Noslēpums šķir un noslēpums vieno. Nojaustais bieži ir spēcīgāks par pilnīgi apzināto. Un beidzot ir valoda bez vārdiem. Mīlošiem nav sveša šī valoda bez vārdiem, kas izsaka gan atdošanos, gan noraidīšanu. Viens skats atklāj dziļumus, ko neizmērīt nekādiem vārdiem; viens vienīgs žests izdara atzīšanos, ko lūpas noklusē; liegs rokas spiedienu

rada kopības sajūtu, kas pārvar jebkuru bezdibeni. Bet kam vārdus un žestus? Divu mīlētāju dvēseles radio ieslēgts vienādā viļņu garumā.

Ir valoda bez vārdiem, ir saprašana un aptveršana, bez kam saprāts ņemtu kādu dalību. Jūt noslēpumu un ļauj draugam slēpšanas prieku. Šai stāvoklī starp atklātību un noslēpumainību, starp saprašanu un aptveršanu, starp runāšanu un klusēšanu slēpjas laimīgas laulības burvība. Taktam, diskrēcijai jāvalda arī starp cilvēkiem, kas vienmēr dzīvo kopā. Tiesība uz patiesību ietver arī tiesību uz noslēpumu. Katram pienāk brīdis, kad patiesība kļūst par noslēpumu un noslēpums par patiesību.

10. nodaļa

Normālā un slimīgā greizsirdība. Paša trūkumu projecēšana partnerī. Homoseksuālītāte (viendzimuma mīla) un greizsirdība. Mājas draugs. Cīņa dēļ mīlas.

Pirms mēs iedziļinājamies modernās laulības uz-būvē, mums jāapskata viena no svarīgākām problēmām, greizsirdības problēma. Katrs mēģinājums, atjaunot laulības formas un pildīt vecos traukos jaunu saturu, atdursies uz greizsirdīgo nepārvaramo pretestību. Neskatoties uz to, ka mūsu laika biedri itkā arvien biežāk mēģina greizsirdību reducēt, statistika tomēr uzrāda afekta rīcības pieaugumu uz greizsirdības pamatiem. Tā tagadnē atklājas problēmas abas puses: kriminālas rīcības pieaugums aiz greizsirdības. Mēģināšu jautājumu šaurāk un tiešāk formulēt: *normālā greizsirdība mazinās, kurpretī patoloģiskā pieaug.*

Katrai patoloģiskai izjūtai ir savs atspulgs normālā izjūtā. Lieta grozās tikai ap kvantitāti, ne ap kvalitāti. Greizsirdība pieder pie tām cilvēka jūtu izpausmēm, ko esmu apzīmējis par „pirmreakcijām“. Tās ir mūžīgas, rodas un mirst līdz ar cilvēku. Pie cilvēka pirmizjūtām pieskaitāma arī prasība iegūt sev pilnīgi iekāroto objektu. Cilvēku traģiskā īpašība: neiespējamība dalīties ar citiem! Katra attīstība, katrs cilvēces progress reducējams uz formulu: spēt dalīties ar citiem.

Nav pilnīgi greizsirdības brīvu cilvēku, bet ir cilvēki, kas par tādām izliekas. Taisni tie ir pastiprināti greiz-

sirdīgi, kas savas greizsirdības trakošanas baidās un tāpēc to šķietami izstūmuši, nomākuši.

Kas īsti mīl, tam jābaidās zaudēt mīlamo objektu, tam jāšaubās par savām priekšrocībām, jāsalīdzina sevi ar sāncenšiem, kas tam šķiet patīkamāki, pievilcīgāki nekā viņš pats. Bet viņš kļūs greizsirdīgs tikai tad, ja tam būs dibināts iemesls neuzticēties, turēt aizdomās.

Mīla un uzticība iet roku rokā. Uzticībai jābūt tai klintij, uz kuŗas var droši būvēties; bet zemestrīcēs pat stiprākās klintis grīļojas. Šādas mīlas zemestrīces pārdzīvo katrs mīlētājs, kad pēkšņas lāvas masas izlaužas cauri uzticības valnim. Greizsirdības krātērs vienmēr darbojas, vienmēr gatavs padarīt jaunu postu. Bet zemestrīces neieilgst. Tās ir pārejošas. Drebošā zeme nomierinājas, un mēs no jauna uzticamies zemes mātes klēpim, kas mūs līdz šim tik droši un mierīgi auklējis. Normālā greizsirdība pieejāma prāta analīzei.

Patoloģiskā greizsirdība ir bez pamata; tā ir nepārtraukta zemestrīce. Tā meklē vienmēr iemeslus greizsirdībai, un atrod tos. (Kas meklē, tas atrod, — saka vecs sakāmvārds). Nejaušs skats, kustība, neapdomāts vārds, aizmiršana, atceršanās — un greizsirdīgajam bagātīga viela neuzticībai.

Greizsirdība ir paša trūkumu projekcija partnerī.

Aizdomas vien, kaut vai aiz endopsīchiskiem pašizziņas motīviem, vēl mums nebūt nenoskaidro slimīgās greizsirdības fainomenu. Klāt nāk vēl cits faktors, kuŗu es šeit vēl neesmu minējis. Bet laulības problēmai ir ciešs sakars ar pārrunājamo faktoru! Šis faktors ir viendzimuma mīla, ko mēs zinātniski esam nosaukuši barbariskā „homoseksuālitātes“ vārdā.

Homoseksuālītātes ārkārtīgo nozīmi pietiekoši nenovērtē ne psihologi, ne sociologi. Tā ir neskaitāmu nomaldīšanos, saviļņojumu, noziegumu, uzticības laušanu un dvēseles slimību cēlonis. Tā ir modernās kultūras neatrisināmā problēma. Šeit varu tikai īsumā aizrādīt uz to, ko savā, ārstiem domātā, darbā „Onanisms un homoseksuālītāte“ esmu sīki iztīrājis.

Cilvēks ir biseksuāls un tāds viņš paliek visu mūžu. Mēs visi esam vīrieša un sievietes maisījums, viens vairāk, otrs mazāk. Bet kultūras attīstība prasa vienādā dzimuma komponentu nomākšanu. Arī homoseksuālais nav noskaņots tikai vienādā dzimuma virzienā. Savus heteroseksuālos komponentus viņš nomāc tikai aiz psihiskiem motīviem. Un tāpēc viņš ir parapatīķis, slimu dvēseli un tāpēc arī izārstējams. Izārstējams nevis š t e i n a c h a operācijas ceļā, bet ārstējot pakāpeniski dvēseli. Šis stāvoklis nav iedzimts bet iegūts. Daudzām par neurastēniju vai histeriju dēvētām slimībām cēlonis ir vienādu dzimumu komponentu nomākšana.

Bet kāds sakars greizsirdībai ar homoseksuālītāti? Greizsirdīgais identificē sevi ar savas greizsirdības objektu. Viņš domā un jūt, ko objekts varētu domāt un just.

Mazs piemērs padarīs „iejušanās“ fainomenu saprotamāku. Kāda ginaikologa sieva greizsirdīga uz visām sava vīra pacientēm un pieprasa viņam mainīt savu nodarbošanās veidu. Nomierināšanas labad tas atļauj viņai no apslēptas vietas novērot viņa izturēšanos pa pacientu izmeklēšanas laiku. Nelīdz! Sieva cieš vēl vairāk, tuvu izmisumam, līdz es tai noskaidroju, ka viņa ir homoseksuāli noskaņota. Viņas domu pavediens bij šāds: būtu es vīrietis, tad es nevarētu pretoties šiem daļumiem,

klūtu agresīva. Tā viņa projecēja savā vīrā to, kas pašā notika. Šis iejušanās veids patiesībā nav nekāda iejušanās, te notiek vienkārša pašas izjūtas pārņemšana partnerī. Parasti mēdz būt greizsirdīgs uz personām, kuŗas vai nu mīl pats vai arī varētu mīlēt, ja piederētu pretējam dzimumam. Otello nekad nebūtu varējis uz Kasio būt greizsirdīgs, ja viņš pats to nebūtu atradis par pietiekoši mīļu un simpātisku, ja viņš, šis melnais moris, pats nebūtu iemīlējies šai baltajā leitnantā.

Kāda loma homoseksuālitātei modernā laulības problemā ?

Kultūras noliedzošā izturēšanās pret homoseksuālitāti nav spējīga nonāvēt mums piemītošās vienādā dzimuma tieksmes. Var viņas apspiest, bet tās maskētas un sagrozītas atgriežas. (Izgrūdi velnu pa durvīm, viņš kāpj iekšā pa logu). Sievietes mainīšanās vīrietības virzienā izskaidrojama ar šo apspiešanu.

Tagad sievietai jāatvieto arī vīra draugs, un vīram savukārt sievas draudzene. Lūk, kāpēc zēngalviņa, sporta biksītes, slaidā līnija bez redzamas sievišķības, sieviešu smēķēšana, vārdu sakot: visas vīrišķīgās īpašības, kam drīzumā sekos bikses, bikses ikdienas dzīvē, šis vīrišķības atklātais simbols, kā modes pēdējais kliezciens.

Jau pirms divdesmit gadiem sievietes mēģināja ievest bikses. Toreiz bikšu kleitas atdūrās pret vīriešu iebildumu, kuŗi negribēja ļaut šo savas kundzības simbolu nolaupīt. Bet sieviešu bikšu uzvaras gājiens nav apturāms. Sievietes maz pa mazām iegūst visas agrākās vīriešu privilēģijas. Agrāk vīrietis gāja viens pats savā klubā, savos ēdienu namos, sapulcēs, kafejnīcās... Atceros laikus, kad uzskatīja par piedauzīgu, ja sieviete apmeklēja kafejnīcas, kaut vai sava vīra pavadībā. Tagad

vīvas ņem visur līdz. Pareizāk: viņas ņem sēņus vīrus līdz. Viņa ir netikvien laulātā draudzene, viņa ir arī biedrs; viņa ir netikvien mīlākā, viņa atviēto arī draugu. Viņa ir draugs un draudzene reizē, hetero- un homoseksuālitātes sinteze, tā tuvinās primitīvajai ideālam, biseksuālai dievībai.

Atgriezīsimies pēc šī paskaidrojuma izejas punktā. Sievietes bieži mēdz būt laimīgas, ja viņu partners ir greizsirdīgs; tā ir viņa lielās mīlas mēraukla. Tā ir bēdīga maldīšanās. Slimīgā greizsirdība nav lielas mīlas pazīme, bet gan drīzāk norāda uz to, ka mīlā viss nav kārtībā.

Ja vīrietis jau mīlas pirmā laikā, pirms saderināšanās, pirms laulības, ir pārāk greizsirdīgs, tad katra meitene lai labi pārdomā, apsver saistību ar šādu vīrieti. Veiningera W (sievietība) droši vien tad ir pārsvarā par M (vīrietību).

Daudz sievietes piedzīvo šo vilšanos. Saderināšanās laikā trakojošais Otello, no kuŗa tās gaida kaislību brāzmas, vulkāniska temperāmenta izpausmi, laulības dzīvē izrādās vēss partners. Atgādās bieži, ka viņa kaisle uzliesmo greizsirdības brīdī pret kādu vīrieti. Tā var rasties stāvoklis, ka greizsirdības brīžos viņa mīlas izpausme sasniedz augstāko pakāpi. Mīlas kvēles uzturēšanai katrā ziņā nepieciešams trešais.

Te mēs rodam arī izskaidrojumu mājas drauga un draudzenes funkcijai. Pēteris N a n s e n s savā meisterdarbā „Laimīga laulība“ (romāns) izsmeloši attēlojis šī trešā (ko esmu nosaucis par tertium cohabitionis) nozīmi.

Sliktu laulības prognōzi uzrāda arī greizsirdīgas meitenes, kuŗas vienmēr pārmet savam iecerētam, ka viņš to nemīl, ka citas tam labāk tīk, viņas moca to vienmēr ar savu greizsirdību. F o r e l s dibināti saka: Desmit reiz labāk neuzticīgs, nekā

S

greizsirdīgs vīrs. Lietai var pieiet arī no otras sie-
ses: priekšroka būtu dodama neuzticīgai sievai.
Neuzticīga sieva aiz savas vainas apziņas pārģēr-
tīs vīram mājas dzīvi paradīzē, greizsirdīgā —
ellē.

Vismocošākais un netaisnākais no visiem greiz-
sirdības veidiem ir greizsirdība uz pagātņi (la
jalousie du passé), par kuŗu tik daudz zin stāstīt
franči. Ja es agrāk uzsvēru savstarpējas bikts ne-
pieciešamību pirms laulībām, tad es to domāju ti-
kai kā vienreizēju biktī. Vēlāk, aiz smalkjūtības,
tā vairs nav piemināma. Vai tai sievietei, kas krīt
pagātņes atgremotāja rokās, tāda vīra rokās, kas
atkal un atkal no jauna grib dzirdēt notikušo visos
sīkumos, kas visu grib redzēt kā uz delnas, kas at-
kal un atkal uzstāda arvien jaunus jautājumus, no
jauna šaubas, atkal un atkal izdomā jaunas lama-
tas, viltības un mocības . . .

Viņš uzbūz šīs ainas, jo tās viņu sakaitē; šī se-
vis mocīšana tam sagādā baudu. Pagātņi, savu
greizsirdību, savu mīlu viņš nelietīgi izmanto no-
lūkā, lai radītu ap sevi fantastiskā trešā illūziju,
bez kuŗa klātbūtnes viss ritētu drūmi un neiepri-
cinoši. Šādi cilvēki slimo ar greizsirdību un no
pēdējās atbrīvot tos var vienīgi psīches ārstēšana.
Atklātība pret viņiem būtu lāča pakalpojums. Tā
netiek novērtēta.

Ikviens sieviete drīkst no sava partnera prasīt,
lai tā to mīlai varētu iedegt un atbrīvot bez rafi-
nētiem paņēmiem, bez fantazijas palīdzības, bez
aplinskiem homoseksuālītātes ceļiem. Izklusīsies
neticami, ka homoseksuālā ziņā latentie vīri, paši
tā neapzinādamies, savas sievas dzen kārdināšanā
apgādāties ar mīlākiem.

Mazs piemērs. Sieva, kuŗas vīrs ir slimīgi greiz-
sirdīgs, nevar saprast, kāpēc vīrs tik bieži atstāj to

vienu sava labākā drauga vai brālēna sabiedrībā. Parasti viņš sakot: šiem goda vīriem es varu tevi mierīgu sirdi uzticēt! (Kāda liekulība un izlikšanās sevī pašā priekšā! Viņa otrā „es“ vēlēšanās ir, lai sieva tam kļūtu neuzticīga). Kādu dienu sieva izmisusi ierodas pie manis. Pēc ilgākas pretošanās tā beidzot kādā vājākā brīdī esot atdevusēs brālēnam. Viņa esot paradusi vīram visu izstāstīt, tā nevarot vairs ilgāk turēt noslēpumu pie sevis. Ko darīt? Es zinu, ka tad būs vētrains scenas, varbūt pat traģiskas beigas. Es viņai varēju ieteikt tikai vienu: nest nastu joprojām vienai. Viņa gribot vīram atzīties, lai atvieglotu savu sirdi. Vai viņa maz spēj aptvert, kā viņš cietīs un kādas tam būs sekas? Viņai reiz par visām reizēm jānoliedz brālēna apmeklējumi vai arī viņa nekad nedrīkst to pieņemt vīra prombūtnes laikā.

Viņa sekoja manam padomam. Tai bij jāiztur trīs smagi gadi. Viņa gandrīz saļima zem savas vainas apziņas (viņa bij ļoti tikumīga sieviete). Bet vēlāk viņa dabū no vīra zināt, ka viņas neuzticību tas nekad nespētu piedot. Neskatoties uz bērniem, viņš būtu šķīries...

Atklātība nedrīkst izvērsties necilvēcībā. Bieži vien atklātība ir tikai maskēts sadisms. Cik bieži mūsu ētiskā rīcība ir tikai tuvāko mīlestības plivurītiņa nežēlība!

Greizsirdība un homoseksuālitate ir tie divi galvenie dzinējspēki, kas mūsu kaislības novirza uz neceļiem. Iepazīsti pats sevi! Iepazīsti sevi, cik tevī vīra, cik sievas! Un mācies uzticēties! Esi tu pats sevi izpazinis, vari tu pats sev uzticēties, tad izpratīsi un uzticēsies arī savam partneram. Bibeles ir radījusi dzimumu satiksmei skaistu vārdu „atzīt“. Atziņā meklējama īstās un ilgstošās mīlas atslēga!

Mīla ir cīņa ar tumšiem spēkiem. Kastic, ka mīla ir kaut kas ilgstošs un mūžīgs, tas rūgti viņas. Mīlētājiem vienmēr jācīnās par savu laimi. Iekš tam, kā jau teicu, ir laulības traģisms. Ja cīņa norit atziņas gaismā, tad tā var beigties ar uzvaru.

11. nodaļa

Laulība ar savstarpēju brīvības klauzulu. Laulība "četratā" ir absurds. Brīvība pirms un pēc laulības ir abpusīgi griezīgs zobens.

Ikviens jauns kultūras etaps paredz pirmreakciju, dvēseles primitīvo, atavistisko izpausmju nomākšanu. Bet nomāktais ar jo lielāku ietiepību laužas uz āru. Tikai pārvarēšana nozīmē cilvēka uzvaru pār zvēru cilvēkā. Tāpēc labais cilvēkā pūlas visai kultūrai naidīgās izpausmes pārvarēt un ziedot tās augstākai kopības izjūtai. Greizsirdība ir atavistiska atlieka, bet arī tā padota progresa sociālai ietekmei. Kopības izjūta nozīmē spēju dalīties! Greizsirdība nozīmē: nespēt dalīties. Greizsirdības pārvarēšana, tā tad, nozīmē iespēju dalīties seksuālobjektā ar citiem partneriem.

Ideālai vienlaulībai, kas dibinās uz absolūtas uzticības, pretī stādams kāds samērā diezgan bieži sastopams modernās laulības veids. Tā ir apvienība, kurā abi partneri pametuši īpašuma tiesības vienam uz otru, laulība bez mocošās greizsirdības un tās traģiskām sekām. Šīs laulības normas ar savstarpēju brīvības klauzulu, ir dažādas. No vienlaulības tā var izvērsties četr- vai daudzlaulībā. (Protams, ar laulību tai vairāk nekā kopēja nav, kā vienīgi ārējā forma un vārds „laulība“.).

Bieži pēc monogāmās uzticības neilgā laika iestājās pārsātinātība, prasības notrulināšanās, rodas ilgas pēc pārmaiņas. Parasti vīrs ir tas, kas spēj pirmo soli šai virzienā, atstāj novārtā sievu, rekompensējas citur un beidzot liek sievietei priekšā brīvas mīlas izvēli laulības robežās. Daudz sievu uz šādu priekšlikumu reagē ar dusmām, izmisumu.

Viņas pilnīgi dibināti saprot, ka daļa mīlas un, galvenām kārtām, viņām svarīgākā mīlas fiziskā daļa aizplūst citām. Tās sacelās pret savu ideālu sagraušanu. Tās pārspilē tad uzticības principu. Tās atsakās no tādas brīvības, kas līdz ar to dod brīvību viņu vīriem. Gandrīz varētu teikt, ka neuzticība tās nekārdina tāpēc, ka tā nav slepena un nav aizliegta. Atļauts grēks zaudē grēka saldumu. Tikai aizliegts auglis ir salds. Gudrākās tad spēlē atteikšanos un izmanto brīvību tikai slepus, noklusē vīram savas ekskursijas erosa valstī, jo līdz ar to tās patur zināmu pārsvaru morālā ziņā.

Godīgās un kaislīgās pieņem priekšlikumu un laulība, šķiet, bez greizsirdības nodrošināta pret iespējamām briesmām. Pa lielākai daļai bērnu dēļ ielaižās šai kompromisā. Viens otru ciena taču, palaikam iespējama pat fiziska tuvināšanās, sargā ārējās formas, rūpējas pat par to, lai ār pasaule nedabū nekā zināt par izirušo laulību. Spēlē laimīgu laulību un mīļu pāri. Maskas noliek tikai vienatnē esot.

Bet gadas, ka seksuālā vajadzība piespiež partnerus izlīgt. Vīrs negūst no sievas savu vēlēšanu piepildīšanos, sieva ilgojās savādākas mīlas, citāda mīlīguma, nekā viņas laulāts draugs to var sniegt, un pie intelligentākām personām, kas pūlas izklūt no poligamijas burvja loka, nodibinās stāvoklis, ko es gribētu nosaukt par laulību četratā.

Vīram ir oficiāla mīļākā, sievietai — mīļākais, dzimumsakari laulāto starpā pārtraukti, garīgā kopība līdz zināmam mēram vēl pastāv. Šādējādi situāciju pūlās glābt bērnu dēļ. Turklāt mīļākā arī savukārt precējusies un nevar pamest savu vīru; mīļākais arī precējies, bērnu tēvs, un nemaz nepieļaiž domu par šķiršanos — un visi kādu laiku, šķiet, atraduši atrisinājumu savai nepanesamai laulības dzīvei. Bet tikai neilgu laiku. Zemapziņā darbo-

jas greizsirdība un gatavo krīzi! Neskatoties uz pašapmānīšanos viena puse tomēr jūtās no otras puses atstāta novārtā. Vīru nodarbina doma: vai sieva laimīgāka sava mīlākā, nekā viņa apkampienos; sieva savukārt, neskatoties uz to, ka viņa aiz pieklājības un aiz vēlēšanās apslēpt sakaru ārpusaulei, izturas laipni pret vīra mīlāko, viņa tomēr nevar pārvarēt rūgtumu, ko tā izjūt no mīlākās sāncensības.

Sievietes nekad nepiedos otrai sievietei savas mīlas objekta nolaupišanu. Pat ja tās nemīl, pat ja tās ar to nezaudē nekā, viņas tomēr to uzņem kā pazemojumu. Ikvienas sievietes ideāls ir un paliek: ikvienu vīrieti neatraisāmi saistīt pie sevis, būt un palikt viņam par vienīgo un neatvietojamu.

Drīz vien šķietamo „laulības četratā“ mieru sāk traucēt slikti gara stāvokļi. Meklē iemeslus partnera kaitināšanai, meklē iemeslus ķildām, bet iemeslus ārpus mīlas sfēras. Plaisa palielinās. Kas vēl bij kopējs: uzskati par mākslu, politiku, dzīvi, audzināšanu — tam visam gals. Beidzot durvju priekšā nostājas jautājums: vai labāk nešķirties?

Ir bēdīgi, ja abi cilvēki sirdsdziļumos viens otru mīl un tikai nav atraduši ceļu viens uz otru. Te lielu lomu spēlē „dzimumu cīņas“ fainomens. Divas būtnes cīnas dēļ saprašanās, cīnas ap savstarpēju atzīšanu, mīlas parādīšanu un uzticību. Abi par lepniem, lai pirmais padotos. Abi viens otru novēro, neapdomāta vārda, pavirša žesta, noraidītas laipnības aizkārti. Mīla pārvēršās naidā, kuņģā viens otram negrib atzīties. Atbrīvotais daimons grauj mīlas cietokšņus, čukst viņinošus vārdus

par citiem tēliem, kas sniegtu vairāk svētlaimības un izjūtas. Bezdibens plēšas plašumā un viens otru, šķiet, nemīlam, atdodās brīvībai, izliekas laimīgi jaunā situācijā un tomēr iekšīgi noasiņo. Divi nelaimīgie, kas kļūtu laimīgi, ja tie prastu viens otram pieiet!

Retos gadījumos izdodas atjaunot noārdītos tiltus. Ievainotam lepnumam grūti atzīties, ka tomēr mīl, ka vēsums ir bijis tikai izlikšanās; bet mīla pārvar visus šķēršļus, vainas sadzīst, atkal un atkal notikušais atgādina nenoārdīt visus tiltus, jauns mīlas pavasaris savieno laimīgos, kas tik viegli viens otram bij pazuduši un tik grūti viens otru atraduši, jo pazaudēšana ir vienmēr vieglāka par atrašanu . . .

Tie ir reti gadījumi. Bet tādi ir un tie rāda, cik lielas sāpes aiz pārpratuma var darīt viens otram divi mīloši cilvēki. Ikviens no tiem grib valdīt. Neprātīgie cilvēku bērni, kas savu mīlas laimi ir gatavi ziedot varaskārei. Vai būtu iespējams ticēt, ka valdīšana ir svarīgāka par mīlu? — Un taču — tā ir.

Laulība četratā! Šis atrisinājums nav nekāds atrisinājums; tā ir atraisīšanās, šķiršanās bez drosmes šķirties, brīvība ar iekšēju saistību, šķietama izeja, kas galu galā noved strupceļā.

Bet ir kāds pavisam jauns modernās laulības veids, kas jau pašā sākumā noslēgta uz savstarpējas brīvības pamatiem. Šādā laulībā greizsirdībai neesot vietas! Laulība ar savstarpēju brīvības klauzulu.

Tādas laulības pa lielākai daļai noslēdz slimīgi greizsirdīgi cilvēki, bet kas instinktīvi greizsirdības traģiskās konsekvencēs izvairās.

Varbūt mazs piemērs mums tuvāk noskaidros šo laulības veidu.

Viņš: ģeniāls vīrietis, augstākiem uzdevumiem aicināts, apburošs kā persona, bet garīgi nelīdzsvarots, iekšīgi saskaldīts, parapatisks, intelektuālās virsbūves varā, rūpēs par savu jūtu dzīvi, ko pastāvīgi kontrolē un pūlās to apvaldīt.

Viņa: vidusmēra cilvēks, iedzimta labsirdība, mietpilsoniska, kā radīta normālai laulības dzīvei, bet to nomākusi spīdoši pasniegtā doma par brīvo laulību bez seksuālā momenta ierobežojumiem (kurā sieviete gan gribētu būt citu acīs vecmodīga?).

Viņa uzstādītā un viņas akceptētā formula skan: ja tev patīk kāds vīrietis, tad tu man to saki, tu drīkstēsi ar to ielaisties sakaros. Es sev paturu tādas pat tiesības Vienīgais noteikums: atklāta rīcība. „Mūsu starpā nevajaga būt noslēpumam!“

Līgumu noslēdza, laulības dzīve sākās, tie bija laimīgi. Pagāja divi gadi. Sieva netīkoja cita vīrieša. Viņas vīrs kļūst nepacietīgs. Viņa snaudošā homoseksuālitate prasa tās atdošanos citam vīrietim. Protams, viņam pašam patīkamajam vīrietim (ko gan viņš, līgumu slēdzot, nebij minējis). Tāds drīz gadās. Viņa vilcinās kļūt neuzticīga. Sekas: uztraucošas scēnas. Viņš pārmet tai drosmes, atklātības trūkumu; viņš laiž darbā savas analītiskās zināšanas, lai pierādītu, ka viņa pret minēto vīrieti nav vienaldzīga — un beidzot tā padodās.

Drīz pēc tam sekoja arī viņa pirmais lēciens sāpus. Ledus bij laužts! Mīlas objektu maiņa noritēja kinematografiskā ātrumā, un viņi šķietāmi jūtās laimīgi. Bet viņa vienmēr atgriezās pie vīra un apgalvoja mīlam tikai viņu, uz ko tas bija ne mazums lepns. Viņš taču varēja triumfēt kā uzvarētājs pār saviem sāncenšiem. Bet liktenīgā stunda pienāca. Viņš to burtiski piespieda atdoties kādam savam draugam un politiskam domu biedrim

(anarķistu vadonim). Viņa paklausīja un neatgriezās vairs. Viņa atrakstīja tam, ka šo cilvēku tā patiesi mīlot un ka viņi abi esot nolēmuši nodibināt kopdzīvi uz absolūtas uzticības pamatiem. Jā, viņa pieprasīja pat šķiršanos, lai varētu doties no jauna laulībā.

Nabaga vīrs! Beidzot viņš sastapās ar stiprāku! Tagad viņa sistēma sagruva. Bet savā greizsirdībā viņš tomēr vēl nespēja atzīties. Cilvēki, kas negrib atzīties savā jūtu dzīvē, ķerās pie apdullinošiem līdzekļiem. Viņi kļūst dzērāji, morfinisti, kokainisti, vārdu sakot: tie krīt par upuri noslēpumainai kaitētei, ko mēs saucam par narkomaniju. Reibumā viņi drīkst izdzīvot savas īstās jūtas. Skaidrā prātā viņi ir truli pret savu sirdsbalsi, kurli pret nomākto iekšējo balsi, nejutīgi pret dominējošo izjūtu.

Liktenis gāja savu ceļu. Sieva bij izglābusies, bet viņš krita par upuri morfija daimonomam un grima arvien dziļāk un dziļāk.

Šādi izbeidzās divu brīvu cilvēku laulība, cilvēku, kas gribēja izvairīties greizsirdības. „Naturam expellas furam, tamen usque recurret“, saka latīņu paruna. Tu vari dabu ar sienu dakšām izdzīt, bet viņa atkal un atkal atgriezīsies...

Šāda veida eksperimenti ir vienmēr bīstami. Cilvēku sīkumainību nevar pacelt līdz dievības apreibinošiem augstumiem. Neviens cilvēks nestāv tik augstu, lai viņš citu priekšā varētu justies taisns, saka Ebnere - Ešēnbacha. Mūsu dvēseles mērogs izrādās vienmēr neīsts, tas vienmēr dibinās uz mūsu paša „es“ priekšrocībām. Līdzīgi tam, kā nevar būt objektīvas kritikas, nevar arī viens partners objektīvi spriest par otru partneri, ja viņa iekšējais „es“ taīsa savu slēdzienu. Sieviete nopietni jāapsver, pirms tā seko šādiem sava vīra priekšlikumiem. Viņām vienmēr jāpatur acīs, ka greizsir-

dība, kas savu vielu gūst no homoseksuālītātes avotiem, ir neatkarīgs spēks, kas līdzīgi mežonīgai straumei noārda visus saprāta valņus.

Mācīsimies no cita piemēra!

Vienkāršs amatnieks, audzināts reliģiskā garā, nomāktu dzimumdzīvi, kautrīgs, pilns mazvērtības apziņas, iepazīstas ar meiteni, kas pēc ilgākas pretošanās beidzot kļūst viņa. Zin viņš sevi mīlas mākslinieku neesam. Viņa mīlas fiziskie komponenti zem parapatijas iespaida atrofējušies, aizsprostoti, neapbrēķināmi. Sakars ilgst dažus gadus: meitene uzstājas par laulību. „Es nevaru tevi vēl precēt“, viņš tai saka, „tu taču nezini, kādi ir citi vīrieši. Tu mani laulībā krāpsi. Ja tik vienreiz iepazīsi citu vīrieti, tev pāries vēlēšanās ar mani precēties.“ Viņa apstrīd to. Viņš uzstāda noteikumu, lai tā izmēģina ar citu vīrieti. Spēcīgu vīrieti, kam donžuana un uzdzīvotāja slava, izrauga mēģinājumam. Viņa sajūsmā dodās pie sava izredzētā. „Vakar atzinu citu vīrieti. Tagad es zinu kā tas ir. Man tam nav nekādas nozīmes. Tagad noteikti vairs negribu vilcināties ar precībām.“

Sekas: satrīcinoša mīlas traģēdija. Viņš nevarēja pārvarēt notikumu, ko pats bij izvēlējis. Viņš bij satraukts līdz dziļumiem, cieta no bezmiega, palika darba nespējīgs, bija spiests vienmēr domāt par to, kas starp viņa līgavu un tās partneri varēja būt norisinājies. Viņš nozuda no pilsētas bez vēsts.

Bet meitene nepadevās. Tā rakstīja tam katru dienu, svētdienās pat divas mīlas pilnas vēstules. Viņš neatbildēja. Tā tas vilkās pāris gadus, līdz viņš beidzot nomierinājās un viņi sadevās kopā. Bet viņš nebij laimīgs. Viņš domās vienmēr atgriezās pie notikušā. Tikai analīze atvēra tam acis, atbrīvoja no šī spaidu priekšstata un ievadīja viņa greizsirdību normālās sliedēs.

Brīvība laulībā un pirms laulības ir abpusēji griezīgs zobens. Ja cilvēki stāvētu tik augstu, kā tie iedomājas, ja intelekta aprēķinam atbilstu samērīga jūtu dzīve — jā, tad šāda brīvība būtu domājama. Bet — kas esam mēs, lepnie uz savu brīvību? Pagātnes vergi, primitīvu impulsu nesēji, miglā tītas nākotnes meklētāji.

12. nodaļa

*Žorža Anketila laulība trijatā un tās aplamie priekšnoteikumi.
Bērnū jautājums. Ir tikai viena laulība: laulība divatā.*

Ja labākā sieva ir tā, par kuŗu vismazāk runā, tad tas tik pat labi attiecināms uz jebkuŗu sociālu iestādījumu. Labākais iestādījums, bez šaubām, būs tas, kas vismazāk nodarbina cilvēku prātus, ko negrib labot, pārveidot, reformēt. Šādu mērauklu lietājot modernā laulība ir caurim cauri slima. Katra diena nes mums jaunas grāmatas, jaunas brošūras, jaunas aptaujas, jaunus priekšlikumus, jaunus projektus. Nekad nav tik daudz rakstīts un runāts par laulību, kā mūsu dienās. Dzejnieki, filosofi, ārsti, advokāti, tiesneši, politiķi un sieviešu tiesību pionieres — viņi visi pārspriež jauno un veco laulību un tās reformas nepieciešamību. Konservatīvie mēģina veco aizstāvēt, ņem palīgā ētikas, reliģijas, eugenikas smago artilēriju; reformātori grib iesakņojušās normas izskaust un radīt jaunas. Īsts bābeles sajukums, kuŗā viena balss pūlas otru pārkliegt.

No visām balsīm, šķiet, Žorža Anketila (George Anquetil) balss patlaban tā spēcīgākā. Tā ir asa balss, līdzīga auto sīrēnai. Viņa grāmata *Legālā mīļākā* („La maitresse légitime“) Francijā izplatīta miljoniem eksemplāros. Protāms tā tulkota visās valodās un Vācijā ar viņinošo titulu „Laulība trijatā“, (Ehe zu dritt) ar apakštitulu „tiesības uz mīļāko“, arī jau iznākusi vairākos izdevumos.

Grāmatai pievienota aptauja, kuŗā par minēto problēmu izsakās vadošie gari, mākslinieki un zi-

nātnieki. Aptauja nedod gaidīto atrisinājumu. Atbildes raibas, tās ir gan piekrītošas, gan noliedzošas, daļa par, daļa pret. Vienā ziņā visi vienis prātis: tie atzīst, ka modernā laulība ir mūslaiku problēma, kas katrā ziņā jāatrisina.

Ak — man šķiet, ka šī un arī citas atbildes netver problēmas smagumpunktus un atstāj neievērotus svarīgākos dzimumdzīves faktoros. No kuras vietas sākt kritiku, jā gandrīz katra vieta prasās kritikas? Sāksim ar statistiku. Statistika ir māksla melot ar skaitļiem. Šis Anketils par izejas punktu ņem „stingri nodibinātus statistikas“ datus, kas rādot, ka Eiropā sieviešu skaits pārsniedzot vīriešu skaitu par 18 miljoniem, un tālab, pēc viņa uzskata, 18 miljonu sievietēm jādzīvo jūt celibātā vai arī jāpiekopjot prostitūcija.

Šī pamatteze jau pamatos ir aplama. Es negribētu pārbaudīt, cik daudzas no šiem 18 miljoniem (Vācijā vien sieviešu pārsvars pārsniedz 2,5 miljonus) mirst ar fizisko mīlu neiepazīnušās. Anketils izlaiž no acīm, ka vairums vīriešu pēc, lielākā vai mazākā mērā, poligāmas pagātnes dodas laulībā. Šie pirmslaulības dzimumsakari droši vien pamazinātu pārspīlēto skaitli (18 milj.) ļoti jūtami. Tālāk viņš nav padomājis, ka statistikai nepieejams tas vīriešu skaits, kas laulībā paliek uzticīgi, bet kuŗi īstenībā, pateicoties patreiz valdošai promiskvitātei, ir gaužam niecīgs procents no visu precēto vīriešu skaita. Jāņem vērā arī milzīgais skaits neuzticīgo vīru, ja runā par 18 miljonu sieviešu, kas nolemtas celibātam vai prostitūcijai.

Pilnīgi aplams ir uzskats, ka ar divkāršu laulību (Doppelehe) oficiālu ievēšanu izzudīs prostitūcija. Anketils un viņa tulkotājs šteinfelds, šķiet, nezina, ka 40—50 procentu sieviešu modernās laulībās ir frigidas un ka prostituētās tikai tālab

spējīgas paciest savu amatu, ka arī viņas tāpat ir frigidās vai arī lielākais, baudu gūst tikai no sava pieturētāja (sutenēra) un ka viņas apmierinājumu pa lielākai daļai gūst lesbosa ceļā. (Tuvāk par šo jautājumu var iepazīties apcerējumā „Zur Psychologie d. Dirnenkomplex“, kas nodrukāts „Fortschritten d. Sexualwissenschaft u. Psychoanalyse“ 2. sējumā).

Visi šī autora apgalvojumi ir pašos pamatos nepareizi un turklāt viņš nemaz neņem vērā, ka ap 40 procentu sievu pat laulībā negūst apmierinājuma, kālab var teikt, ka pat laulībā pastāv celibāts. Vērā nav ņemts arī tas, ka modernās kultūras vīrietis, iekšķīgu aizsprostojumu dēļ, bieži nespēj apmierināt pat vienu vienīgu sievieti, kur nu vēl divas. Bet par to vēlāk. Kāds ir pārdrošā laulības reformatora priekšlikums? Kādā ceļā viņš cer novērst celibātu un prostitūciju? Vienīgi ar bigamijas paragrafa atcelšanu. Divkāršās laulības nesodamība, lūk, esot tā brīnumzāle, kas novērsīsot visus dzimumkopdzīves trūkumus.

Priekšlikums nav jauns. Tas jau vairāk reizes cilāts un pirms 20 gadiem filosofijas profesors Kristjāns fon Ērenfelss pamatoja to vienā no saviem darbiem. Savā laikā tas radīja diezgan plašu savilņojumu sabiedrībā.

Tā saucamā divkāršā laulība, „laulība trijātā“, nav nekas jauns. Tā ir bijusi un būs vienmēr, ja seksuālā vajadzība uz to spiedīs. Šim nolūkam nav jāizmanto neviens likums un neviens noteikts paragrafs. Tā pastāv uz vīra un sievas savstarpējās vienošanās pamata. Par nožēlošanu, ir ļoti daudz frigidu sievu, kas saviem vīriem labprāt dod brīvību, ja tām atstāj tikai garīgo kopību un dzīvošanu draudzībā. Ir sievas, kurām kādas kaites dēļ jāievēro abstinence; aiz šī iemesla tās neceļ

iebildumus, ja vīrs apgādājās ar kādu indiferentu būtni, pie kuŗas tas var apmierināt savas fiziskās prasības, protams, ar noteikumu, ka viņa nezaudē sava vīra garīgo mīlu un draudzību. Galvenām kārtām ap to tik lieta grozās. Jo nav iespējams divus cilvēkus no sirds mīlēt.

Dvēselīgā mīla prasa monopōltiesības, tā pazīst tikai secību, ne parallēlismu, ko, diemžēl, par fizisko mīlu nevar teikt. Fiziskā mīla padota variācijas likumam, tā mīl pārmaiņas, tā meklē jauno vecā, veco — jaunā.

Divkāršā laulība var rasties arī tad, ja sieva ir neauglīga un vīrs ilgojās bērna. Te varētu minēt Zolā divkāršo laulību, kas piedzīvoja dēlu un meitu no savas kādreizējās saimniecības vadītājas. „Zolā sieva uzaudzināja abus bērnus un pēc vīra nāves tos adoptēja. Tas viss notika saskaņā ar bērnu īsto māti, kuŗa apzinādamās augsto misiju Zolā pēcnācēju radišanā, dziļi satriekta ar abiem bērniem Zolā bērnu svinībās Medanā pieklājīgā at-tālumā stāvēja blakus likumīgai sievai“. („Philosophie u. Leben“, Oktober 1928.).

Jā, — bet vai kāds var pateikt, kas norisinājās mātes sirdī? Vai spēj kāds nojaust iekšējās cīņas, aptvert neizsakāmās ciešanas, greizsirdības mokas Zolā sievas sirdī? Un cik daudzām sievietēm, līdzīgi Zolā sievai, piemīt šī lielā augstsirdība, spēja saprast, piedot, atteikties un tomēr mīlēt tur, kur citas ienīst un nespēj piedot!?

Grāmatas autors nostāda „laulību trijātā“ tik vienkārši, itkā lieta grozītos ap nedzīvām mašīnām, bet ne ap dzīviem cilvēkiem.

Nevar paiet vienaldzīgi garām arī jautājuma oikonomiskai pusei. Cik maz ir to vīriešu, kas spētu apmierināt divu sieviešu vajadzības (materiālās)! Pat tai gadījumā, ja abas sievietes strādātu, ja vi-

ņas no vīra nekā neņemtu, — pat tad būtu daudz konfliktu un viena puse katrā ziņā ciestu. Pats par sevi saprotams, ka otrā sieva (legālā mīļākā — la maîtresse légitime) būs jaunākā un, katrā ziņā, pievilcīgākā. Kā lai izvairas modināt greizsirdību vecākajā sievā? Ir tikai viena (pilnīgi gadījuma rakstūra) iespēja, un proti, ja abas sievietes savstarpēji homoseksuāli saistas. Tādas laulības trijatā man pazīstamas: divi vīri, viena sieva, viens vīrs, divas sievas, bet tie ir tikai izņēmumi un turklāt slimīgi izņēmumi, kas nav vispārināmi.

Vēl viens svarīgs jautājums: ko lai iesāk ar bērniem? Ja bērni ir no abām laulībām, tad rāsies bērnu sacensība, kas pēdējos ietekmēs parapatijas virzienā. Kādas būs bērnu attiecības pret dažādiem partneriem? Bērnu jautājums ir laulības trijatā lielais X.

Visbeidzot mums jākonstatē, ka priekšlikuma realizēšana būtu vislielākā netaisnība, ja sievai arī nebūtu „legālā mīļākā“ tiesības. (Gan esot sagatavošanā grāmata, kurā būšot apskatīts šis jautājums). Bet tad jau mums būs atkal laulība četratā. Ko tas nozīmē, to jau augstāk teicu. Katrā ziņā laulības kopdzīves iziršanu.

Man varētu iebilst, ka šādas laulības trijatā faktiski jau pastāv, ka vienīgi atliek to oficiāli atzīt. Bet laulība trijatā, kādu to mēs šobrīd sastopam, tomēr ir pavisam kas cits. Tā bieži rēķinās ar partnera jūtām, saudzē to. Un viens otrs vīrs pēc mazas ekskursijas „nelegālās mīļākās“ valstībā, beidzot tomēr atgriežās pie savas sievas. Ir sievas, kas epizodiski padzīvo vaļīgāk, viņas nožēlo (vai arī nenožēlo), bet tomēr atgriežās pie vīra, sargā mājas mieru, paliek par savu bērnu māti, sagādā savam vīram uzticības illūziju.

Nenovērtēt pārāk zemu šīs illūzijas nozīmi!

Anketils cer ar savu priekšlikumu padarīt laulības laimīgākas. Viņš atsaucas uz to, ka Parīzes morāles - politikas akadēmija esot izdibinājusi, ka no 96834 laulībām tikai 17 apzīmējamas par laimīgām.

Esmu jau aizrādījis, ka „nervozitātes“ pieaugumā meklējams daudzo nelaimīgo laulību cēlonis. Nervōzi cilvēki ir nelaimīgi cilvēki. Kāpēc gan taisni lai laulība pārvērstu un padarītu šos cilvēkus laimīgus, ja parapatiskie traucējumi ir tie, kas dzimumdzīves psihisko mēchanismu grauj un ievada nenormālā virzienā.

Kādas ir Šteinfelda (Anketila grāmatas tulkotāja) domas šai lietā? Viņš saka: Ja vīriem būs tiesība blakus likumīgai sievai turēt arī likumīgu mīļāko, tad greizsirdības traģēdijām reiz par visām reizēm būs gals; daudzas laulības, kuŗas līdz šim šķīra, turpmāk pastāvēs kā laimīgs sakars; bērni, kuŗiem likums laupīja tiesības uz vecākiem, augs mierīgā mājas atmosfairā un jaunava, kas patreizējos apstākļos nonāktu prostitūcijas rokās, varēs likumīgi atzītā sakarā ar jau precētu vīrieti kā sieva tik pat labi dzīvot, kā kad lieta grozītos ap monogamu sakaru. — Ar vienu rāvienu dzimumliekulība nozustu no zemes virsas, šis bēdīgais mantojums no tā laika, kad seksuālās normas radīja pēc pasaules svešā askēzes ideāla.

Es nezinu, vai man par autora naivo pārliecību smaidīt vai to nožēlot.

Greizsirdībai un prostitūcijai vairs nebūšot vietas tikai tāpēc, ka likums pieļaušot otru sievu! Ar vienu cirtienu novērsīs dzimumdzīves liekulību! It kā bez otrās sievas vai otrā vīra nebūtu vairāk neviena vērā ņemamu sarežģījumu! It kā ar to izlikšanās, illūzijas nepieciešamība kļūtu lieka...

Nē! Nopietns pētnieks nevar būt viens prātis ar Anketilu. Viņam ir iespējams eksakti pierādīt vīrieša poligamo un sievietes poliandro dabu. Bet kurš gan tajā ir šaubījies?

Šeit mēs atduŗamies uz svarīgu problēmu. Uz uzticības problēmu modernā laulībā. Šīs problēmas pārspriešanu mēs atliksim uz nākošo nodaļu. Līdz ar to būs jāatgriezās pie „laulības trijatā” problēmas.

Slepenai laulībai trijatā ir aizlieguma pievilcība. Kas ir legālā mīlākā? Otra sieva ar visām rūpēm, pienākumiem, saistībām, nepatīkamiem starpgadījumiem; otra laulība, kurā atkal jāievēro uzticība. Vai vienas laulības spaidu spēj mazināt otras laulības spaidis? Vai divējas važas lai būtu vieglākas par vienējām? Ilgas pēc neatkarības un pārmaiņām pamudinās vīru apgādāties ar trešo mīlāko un krāpt tagad jau divas sievas.

Vienu aizmirst abi autori, kas tik ļoti sajūsmnājušies par laulību trijatā: bērnu likteni!

Mani pētījumi man ir pierādījuši, ka vissmagākās dvēseles brūces rodas tad, ja bērni sāk apšaubīt vecāku tikumību. Visās, manis analizētās, spaidu neurozēs esmu atdūries uz šaubām par savu vecāku, sevišķi mātes, tikumību. Vecāki uzstāda bērniem ideālus, kurus pēdējie pūlas piepildīt; vecākiem jāuzvedas nevainojami, un bērnu domas par tiem nedrīkst apēnot ne kritizēšana, ne nosodīšana. Bērns ir ļoti stingrs savu vecāku tiesnesis. Viņš nepazīst vēl ne jauno, ne veco morāli, viņš ir savas greizsirdības varā; viņam ir jāiztur liela cīņa savas mīlas sadalīšanā starp tēvu un māti, brāļiem un māsām, un savas daļas pretīmlas iegūšanā, no tam neko neciešot; pēc iespējas vairāk uzmanības un maiguma viņš grib gūt no ve-

cākiem. Laulībā trijatā rāsies jauni sarežģījumi, jaunas brāzmas, jauni konflikti, un bērniem būs jābūt šādu laulību upuriem.

Laulība trijatā ir ūtopija. Tā nav laulība, tā ir dzimumkopdzīve trijatā, kāda tā ir bijusi un būs arī turpmāk. Atzīt to, nozīmētu izņēmumu pārvērst likumā, nozīmētu laulības svarīgāko uzdevumu — jaunas paaudzes audzināšanu — pārvērst izsmieklā.

Ir tikai viena veida laulība: laulība divatā. Protams, tas ir ideāls un bieži tā prasa pārcilvēcīgu savaldīšanos, pat personīgas laimes ziedošanu. Ļoti bieži šo ideālu nerasniedz. Diemžēl — ļoti bieži!

13. nodaļa

Monogamija ir kultūras cilvēka ideāls. Uzticība laulībā un tās divi komponenti (sastāvdaļas). Flirts. Briesmas, kas draud laulātiem, kas jau nodzīvojuši sava mūža lielāko pusi. Laulība bez uzticības.

Modernās laulības problēma nav atrisināma sociālā, bet gan tikai individuālā ceļā.

Tālab visi labi domātie reformu projekti ir tikai pa daļai vispārpieņemami. Tie ir un paliks tikai atrisinājumu mēģinājumi, kas var līdzēt tikai atsevišķos gadījumos, bet nav pieņemami visumā. Man nav jāatkārto un vēl reiz jāuzsver, ka par kultūrcilvēka ideālu es uzskatu monogamiju. Bet cik grūti šis ideāls sasniedzams! Cik daudz sīku noteikumu jāizpilda, cik daudz pretešķību jāpārvar, lai beidzot ideāls kļūtu īstenība!

Ja mēs no lietas garīgās puses pievērsīsimies problēmas fiziskai pusei, tad mums būs jāpiekrīt, ka cilvēks ir poligami noskaņots. Iegūšana pati par sevi padara objektu mazvērtīgāku. Jaunu kairinājumu, dažādības un pārmaiņas prasībai cilvēkā jāizpaužas arī dzimumu attiecībās. Šai dziņai pēc jaunā, nezināmā, negaidītā, šim erētiskajam atklājuma priekam stāv ceļā viss jūtu kompleks, ko mēs apzīmējam ar vārdu „uzticība“.

Mums jāpatur acīs, ka uzticība nav dabas dots stāvoklis. Doma, ka būtu cilvēki, kas jau no dzimšanas esot nesatricināmi savā uzticības cēlumā, ir tikai skaista fikcija. Ir arī cilvēki, kas tuļas pie vecā, kas arī savās izjūtās ir zināmā mērā konzer-

vātivi, kas baidās jaunā, negaidītā, nezināmā. (Šos abus stāvokļus zinātniskā valodā apzīmē par neofiliju un neofobiju). Cilvēka dvēselē mājot (manis atklāta) likumība, ko esmu nosaucis par bipolāritāti. Visas izjūtas izpaužas reizē gan pozitīvā, gan negatīvā veidā. Pretējie elementi — neofilija un neofobija reizē mitinās ikvienā cilvēkā, vienā mazākā, otrā lielākā mērā. Viss atkarājas no samēra maisījumā.

Uzticība nav nekāds dabas dots stāvoklis.

Tā ir jaunā un vecā cīņas rezultāts, tieksmju, audzināšanas, aizsprostojumu un bailu sekas. Mēdz būt patoloģiski uzticības gadījumi. Ja paši par sevi saprotamie priekšnoteikumi uzticībai trūkst, tad tas jau iederās slimo parādību apcirknī.

Normālā uzticība sadalāma divi komponentos: dvēselīgā un fiziskā. Vīrs var savu sievu dvēselīgi mīlēt, bet miesīgi var būt neuzticīgs. Tas pats sakāms arī par sievieti. Bet Keizerlings ne bez pamata uzsvē, ka pie sievietes miesīgā, pie vīrieša — garīgā uzticība vairāk no svara. Varbūt tāpēc, ka sieviete, vīrietim atdodoties, pieder tam arī ar savu dvēseli. Sievietes atdodas pilnīgi, vīrieši pa daļai. Pēteris Altenbergs taču ne bez pamata saka: sievietes pasaule ir mīla, vīrieša mīla ir pasaule. Neuzticīgais vīrs mīlas aktu ārpus laulības uzlūko par vienkāršu fizisku funkciju. Bet kultūras sievietes ceļš uz augstāko baudu ved vienmēr caur dvēseli.

Šeit mēs atduramies uz laulības pamatproblēmu. Laulība iesākās ar savstarpējiem uzticības solījumiem uz visu kopdzīves laiku. Visi iemīlējušies tic cēlam maldam, ka mīla ir „mūžīga“. (Tev pieder un mūžīgi piederēs mana sirds!). Mīlas ekstāzes brīdī apreibušais prāts nespēj pielaist domu,

ka milas attiecības nākotnē varētu mainīties. Mīlas zvērstu, kas ietver sevī mūžīgas uzticības solījumu, dod ticībā uz svētāko jūtu nesagraujamību. Tas ir īsts, par cik tas zīmējās uz tagadni. Tas vienkārši nerēķinājas ar varbūtībām nākotnē.

Istenības un šķietamības attieksme attiecībā uz uzticības problēmu ir groteskas un rāda lieku reizi, cik lielu lomu spēlē illūzijas vidusmēra cilvēka dzīvē. Cik daudz būs to mīlētāju, kas apšaubīs patreizējās kaisles mūžīgumu. Mēs visi atrodamies pastāvīgā cīņā ar pārejošo. Mums nepieciešama mūžīgu vērtību illūzija, kas mīkstinātu apziņu par mūsu īso dzīvi. Tāpēc mūs tik lielā mērā nodarbina uzticība. Uzticība ir mūsu ideāls, mūsu tieksmju mērķis, mūsu ētiskā „es“ prasība.

Modernās dzīves raibums kā vīrietim, tā sievietei ideālo uzticības prasību padara ļoti grūtu. Dzīve jauc dzimumus vienu caur otru. Sieviete iegājusi atklātā dzīvē. Birojos, uzņēmumos, sportā, dejā jaucas dzimumi. Un kur vīrietis ar sievieti sastopas, tur vienmēr rodas seksuālā sasprindzinātība, kas izpaužas te slepus, te atklāti. Kur iespējamības nespēj vai nedrīkst realizēties, tur ieviešas flirta netikums. Savstarpējo vēlējumus akceptēšana, atzīšanās savstarpējās simpatijās, rotaļājas ar uguni, kas gandrīz robežojas ar vēlējumus piepildīšanos un ko pārtrauc brīdī, kad partners šķiet savu mērķi jau sasniedzis. Sevišķi mīl žonglēt sievietes, kas svārstās starp morālo aizspriestojumu un spēcīgās dziņas impulsiem.

Tādas sievietes ir gaužam lepnas uz savu pretošanās spēju un uzskata flirtu nevis par uzticības laušanu, bet par savas uzticības pierādījumu. Bet cik plāna ir siena, kas šāda veida „uzticību“ šķir no „uzticības laušanas“. Vai domās nevar būt ne-

uzticīgs? Protams, neviens cilvēks nevar palikt domās uzticīgs; šī rotaļošanās ar riskantām situācijām, šī reālītātes iznīcināšana, kas fantāzijai ļauj šķētināt to, kas ir pretrunā ar morāli — vai tā nav garīgās uzticības laušana, kas vērtējama līdzīgi fiziskai neuzticībai? Sievietēm dažkārt ir savāds priekšstats par uzticību. Viņas piekāpjas tik tālu, cik tālu piekāpjas „demi - vierge“ savam mīļākam, līdz — „pēdējam“. Pēdējo (cik pretīgs apzīmējums norisai, kas būtu stādama pirmā vietā) tās rezervē uzticīgam laulātam draugam. Es zinu vīrus, kam ir smieklīgais uzskats, ka uzticības laušana atvainojāma, ja „pēdējais“ nav noticis. (Sieva atzīstas flirtāt. Uztrauktais vīrs jautā par flirta apmēriem: Vai „pēdējo“ arī? — Kas par niekiem! Par ko tu mani turi? — Paldies dievam! — atviegloti vīrs, „pēdējam“ viņš nebūtu ticis pāri.)

Bet ir daudz sieviešu, kuŗām pēdējais nespēlē nekādu lomu. Skūpstī, glāstī, partnera fiziskais tuvums dejojot, tas vien jau viņām sniedz augstāko baudu. Ir sievietes, kas ar skatiem atdodas un turklāt gūst augstāko tīksmi. Vispārpieņemtās morāles nozīmē uzticība nav lauzta, ja nav noticis „pēdējais“. Tverot pamatos, mums tikai jājaudā, kad viņš vai viņa ir izjutuši augstāko tīksmi. Augstākās tīksmes izjūta ir īstās uzticības laušanas mērogs.

Varētu teikt: katrai sievietei un katram vīrietim ir savs uzticības kodekss, kas, sirdsapziņu neapgrūtinot, pielaiž dziņu zināmu izdzīvošanos. Bet ja nu mēs to visu gribēsim ievērot tik prēcīzi, tad par uzticības laušanu mums būs jāuzskata viss, kas mums sagādā prieku vai baudu ārpus laulības, ārpus mūsu vienīgās mīlas. Tad sievas, kas five o'clock tea dejas taktī šūpojas ar jauniem vīriešiem, būtu jāsauc par neuzticīgām. Viņas

drīkstētu deļot tikai ar saviem vīriem. Neuzticīgi būtu vīri, kas savā darba istābā flirtē ar savām darbiniecēm . . .

Absolūtā uzticība ir nepiepildāma prasība. Flirts un tamlīdzīgas norisas ir mūsu dziņu ventilātori. Aiz šī iemesla tad arī seksuālā sasprindzinātība nevar kļūt tik spēcīga, ka tā varētu apdraudēt sabiedrību. Mazās neuzticības ir lielās uzticības pasargātājas. Es esmu neuzticīgs uzticības labad. Es rotaļājos mazām liesmiņām, lai izvairītos no lielām briesmām (tevi un sevi pazaudēt).

Nospiedoša kļūst uzticība, kad vīram un sievai iestājās kritiskais vecums, kad apslēpto vēlējumos piepildīšanai vairs palicis gaužam īss laika sprīdis. Pavecāks vīrs un nobriedusi sieva — laimīgi savā kopdzīvē, viens pret otru uzmanīgi, viens otru mīl, bet, ieraduma un ikdienas vienmuļībā iejūgti, ilgojās kaislības brāsmas, ilgojās jaunības svaiguma, kurā cerē atjaunoties — lūk, visbiežāk sastopamā uzticības laušana. Laikmetiska parādība, uz ko jau esmu aizrādījis: vecāks vīrs iemīlas savā istabas meitā, savā stenotipistē, savā sekretārē; nobriedusi sieva, pieaugušu bērnu māte aizraujas mīlas sakarā ar jaunu zēnu, aizmirzdamā visu: uzticību, mīlu, pienākumu, uzmanību . . . Līdzīgi sausai malkai tā strauji uzliesmo; viena pavirša slepena rendez - vous dēļ tā gatava ziedot visu savu dzīvi.

Jaunie zēni, jaunās meitenes, lūk, ilgāku laiku laulības kuģi braukušo bīstamākās zemūdens klintīs. Pa daļai te ir arī kara iespaids. Jaunie un vecie palika mājās; tiem bij jāpadodās neatlaidīgajai dziņai. Piepildījās kontrastu iedarbības likums šī jaunā un vecā sajaukšanās turpinājās arī pēc kara. Sieva pusmūža gados un tās partners, padzīvojušais vīrs un tā mašīnrakstītāja — lūk, tīpi skākie neskaitāmo laulības traģēdiju piemēri, kas,

šķiet, neskaitāmas reizes atkārtojamies pēc viena un tā paša šablona.

Vai arī psīchoanalīze nav sekmējusi notikumu gaitu šai virzienā? Vai mēs, analītiķi, neesam darījuši visu, lai celtu godā līdz šim nicināto dzimumdziņu, dziņu ko pat uzlūkoja par iedzimu grēku? Vai psīchoanalīze pati nav radusēs aiz tā apstākļa, ka cilvēcei draudēja bojā eja dēļ pārāk aplāpētās dzimumdziņas?

Kā arī tas nebūtu, bet viens ir skaidrs, ka modernā dzīvē laulātiem ļaudīm ir ļoti grūti palikt uzticīgiem. Par daudz labvēlīgi apstākļi dažādiem kārdinājumiem. Arī sabiedrības tikumības groži vaļīgāki. Neuzticīgās sievas vairs nenomētā akmeņiem, nesien pie kauna staba. Ikviens, apzinādamies savu vainu, sargājas mest uz viņu pirmo akmeni, un kas to dara, tiem vienkārši jāizliekas dziļi sašutušiem, vai arī tie dara to aiz skaudības, ka sievietei ir bijis tik daudz ticības sev, drosmes grēkam, ko tagad tikpat kā vairs neskaita par grēku. Gandrīz jau sāk kaunēties par savu tikumību. Mēs ciešam no morāles imperātīva izlikties nemorāliem.

Svarīgs jautājums: vai laulības saglabšanai uzticība ir absolūti nepieciešama? Ir laulības, kas izirst, līdz ko nodrūp mazs gabaliņš tepes (ķites), kas šo laulību saturējusi. Ir laulības, kas apstiprina š n i c l e r a skaistos vārdus: uzticība nozīmē mūžīgu atgriešanos pie sava mīlas objekta.

Klasisks piemērs ir H u m b o l d t a laulība. Agri noslēgto laulību neaptumšoja neviens mākonītis pa visu kopdzīves laiku. Humboldta sieva dāvāja dzīvību astoņiem bērniem. Vai visi bij Humboldta bērni? Apšaubāmi, jo abi laulātie draugi ievēroja vislielāko savstarpējo brīvību. Humboldts bieži bij ilgāku laiku prombūtnē, viņš bij par daudz cilvēks, lai nesaprastu, ka viņa prombūtnes laikā arī sievietei

varētu būt cilvēcīgas prasības. Viņš tādā pat veidā brīvi rīkojās, nebūt to neslēpdams savai dzīves biedrei. Un viņa mīla pārdzīvoja viņas nāvi. Šī retā pāra sarakstīšanās mums ir uzglabājusēs; tā ļauj mums mest dziļu skatu divu intelligences ziņā augsti vērtējamu cilvēku attiecībās. Vienu tie nespēja: aprobežot viens otra brīvību.

Cik daudz ir tādu cilvēku, kam šādos augstumos dvašu neņem ciet? Vairums spēlē komēdiju, lai tik nezaudētu sava partnera uzmanību un mīlu.

Laulība trijatā, četratā ir neiespējama. Bet iespējama gan ir zināma brīvība laulībā, ne aiz vieglprātības, ne aiz vienkāršas pārmaiņas patikas, ne aiz intereses vēl neizjustas tīksmes dēļ. Nē — kustības brīvība, kas rodās apstākļu spiesta, ko radījusi brīža nepieciešamība. Priekšnoteikums: augsti kultūrāli cilvēki, kas pazīst savas vājības un tālab spējīgi piedot sava partnera vājības. Priekšnoteikums: cilvēki, kas spēj dalīties, kas spēj pārvarēt egoistisko piederības neprātu.

Mīla nav ilgstošs stāvoklis. Mīlēt nozīmē tuvākā vājības mīlēt, bet mīlēt nozīmē arī rūpēties par mīlu, arvienu no jauna to atsvaidzināt, iegūto ikdienas no jauna iegūt, savu tuvāko saistīt pie sevis gan ar laipnību un uzmanību, gan ar saprātu un iejūtu.

Šādas saites ir nesaraujamas. Lai arī erosa magnets dažkārt novirzas, lai arī jauni objekti mūs iekārdina, sola un arī sniedz mums neizjustas baudas, tomēr pēc neilga laika magnets atkal pievēršas un norāda uz vienīgo, neatvietojamu.

Tā neuzticība sargā uzticību, Ģētes vārdi piepildās: Die Krankheit erst bewähret den Gesunden“.

14. nodaļa

Van de Velde un viņa darbs.

Iedomāsimies slimnieci, kam pie gultas stāv ducis ārstu, kas šaubās, apspriežas, apsver, nevar izšķirties; mums būs skaidrs, ka slimniece ir grūti slīma. Vairums gadījumos šāds konsiliūms ir consilium abeundi!..

Tāda veida slimniece ir modernā laulība. Gandrīz katru dienu ierodas jauns brīnumārsts, kas norāda vienīgo ceļu kā slimniecei līdzams; gandrīz katru dienu cits novērotājs nāk pie slēdziena, ka neviens to neglābs, ja tā pati sevi neglābs. Vai kaite ir fiziskas vai psihiskas dabas? Ak, uz šo jautājumu nespēj atbildēt neviens no daudziem izredzētiem un neizredzētiem ārstiem.

Te piesakās svešs, tikai šaurās aprindās pazīstams ārsts un jautājumu izšķir: kaite ir fiziskas dabas un slimo būtu iespējams izārstēt, ja jūs mani uzklausītu.

Šis ārsts ir Van de Velde. Viņa grāmatas ārkārtīgie panākumi radījuši tam daudz nelabvēļu un pretinieku. Bet taisnīgam tiesnesim jāatzīst, ka ikviens panākums atbilst kādas vajadzības apmierināšanai. Ka šī holandieša — laulības ārsta grāmatas simtstūkstošais tirāžs nebūt nav nekāds argūments pret viņu. Van de Velde nav izmantojis konjunktūru. Simtiem to ir mēģinājuši un ne tuvu nav ieguvuši viņa populāritāti. Cik aplams ir uzskats, ka atsevišķi cilvēki rada kustību. Katrs laikmets rada sev nepieciešamos cilvēkus. Freuds pirms gadasimta būtu izvēlēties pavisam citu pētniecības lauku. Ceļu viņam bij sagatavojuši Krafts

Ēbingš, Havelokš Ellis, Binē, Ferē, Žanē, Bernheims un daudz citu. Kļūt par to, kas viņš kļuva — seksuālzinātnes un erotiskās metafizikas nepārspējamo ģeniju — viņš varēja tikai tāpēc, ka mēs bijām nobrieduši to saņemt un tāpēc, ka vienā laikā ar to iedegās varonīgā cīņa pret novecojušos morāli, cīņa, par kuŗu mēs nezinām, kas tai uzvarēs, vai morālā reliģija vai anti-reliģiozā morāle. Freuds ir kļuvis par otru Russo, kas dodas pretī kultūras tērauda barjērai un, pamatos tverot, sludina „atgriešanos pie dabas“. Bet vai Russo praktiski ko sasniedza? Vai ar katru stundu, kopš esam mēchanizējuši un ūtilizējuši dabas spēkus, mēs no tās pašas dabas neattālināmies arvien tālāk un tālāk? Niecīgā elektrības spuldze mums saules gaismu padara lieku; tā nevajadzīga cilvēkam, kas savā kambarī grib lasīt nopietnu grāmatu. Nekad mēs vairs netīsimies lāču ādā, nekad mēs vairs nedzīvosim alās, nekad mēs vairs nespēsīm atteikties no izsmalcinātās kultūras ērtībām.

Arī Van de Veldeš darbs ietverams formulā: atpakaļ pie dabas. Viņš mēģina laulības problēmu atrisināt no fiziskās puses. Viņš ir Freuda papildinājums, jo viņš grib padarīt laulības laimīgas, tādējādi trāpot parapatijas pašā saknē. Ja Freuds un viņa sekotāji cilvēku nelaimes cēloni meklē neapmierinātajā libīdo, ja ir tiesa (ko esmu vienmēr apgalvojis), ka parapatīķi ir nelaimīgo laulību bērni, tad Van de Velde ir modernās cilvēces glābējs. Raugi, es nesu jums laimi un veselību! Sekojiet manam padomam un jūs atspīrsit, kļūsit laimīgi!

Trīs solīdas grāmatas: Pilnvērtīga laulība, Novirzieni laulībā un Auglība laulībā. Bez tam vēl saistošs bilžu krājums: Laulības spogulis, kas gan vairāk skar skaistuma, ne laulības problēmu.

Kāds milzīgs darbs, cik piedzīvojumu un ērudīcijas slēpjas šais grāmatās, kas gan rakstītas plašākām lasītāju aprindām, bet kuŗas sniedz daudz ierosinājumu pārdomām arī lietpratējam. Līdz šim vēl nav izpildīta prasība par seksuālzinātņu katedra atvēršanas pie augstskolām. Ārsti uzsāk praksi bez nepieciešamām zināšanām par tās dzināšanas izpausmi, kas blakus izsalkumam un godkārbai ir viens no cilvēces svarīgākiem faktoriem. Van de Velde varēja un viņam vajadzēja kļūt par visas kultūrpasaules padomdevēju aiz tā iemesla, ka oficiālā zinātne nav laikus parūpējusēs nodrošināt savus pārstāvjus nepieciešamajām zināšanām ikdienas praksei.

Ja Van de Velde s grāmatām pieiet no šī viedokļa, tad tās jāapzīmē par nepieciešamību, kas nes gaismu ikvienam, kas to vēlās, tās apgaismo problēmas, kas tik ilgi gulējušas tumsā. Nav ne mazāko šaubu, ka mīlas māksla kultūras tautām gājusi zudumā un ka tā no jauna jāizceļ. Ja salīdzina slavenās indiešu mīlas mācības grāmatas ar Van de Velde trim sējumiem, tad redzams, ka pēdējās satur sevī austrumu mantojuma niecīgu daļu. Maza, homoiopatiska porcija, taisni tik, cik mūsu pārāk nostāvējusēs kultūra spēj panest. O v i d a Ars amandi ir tikai poētiska pamācība sieviešu šķietāmās pretestības pārvarēšanai un tai īstenībā ar mīlas mākslu kā tādu nav nekā kopēja. Bet ko dievišķais A r e t i n o kā dzejnieks savā laikā pasniedza, visas fiziskās mīlas variācijas, to mums stingrās normālās un valdošās morāles robežās pasniedz ārsts un cilvēks Van de Velde.

Palikt normālam nenormālā laukā, saviem iztirzājumiem piešķirt to skriptatiņu morāles, kas tos lai pasargātu no ierindošanas pornografijas ražojumos (briesmas, kas draud ikvienam zinātniekam, kas mēģina apgaismot dzimumdzīves tumšos ap-

cirkņus) — tam visam Van de Velde tiek veikli pāri. Kā pasargāt seksuālzinātnieku no kā-rīgā lasītāja nelietīgās izmantošanas, lasītāja, kas pamācības vietā meklē seksuālu kairinājumu, kas seksuālzinātņi vienkārši prostituē?!

Van de Velde, bez šaubām, sniedz mums izsmeļošu dzimumdzīves tehnikas aprakstu un domā ar to parādījis īsto ceļu uz ilgstošu laulības laimi. Savu lielo darbu viņš pabeidzis un uzcēlis jumtu uz četriem stūra pīlāriem. Šie pīlāri, viņa paša vārdiem sakot, ir: 1) pareiza dzīves biedra izvēle, 2) labvēlīgs savstarpējs psiholoģisks noskaņojums, 3) laulātā pāra vēlēšanām atbilstoši pēcnācēji, 4) harmoniska, veselīga dzimumdzīve.

Skaisti! Bet vai ar to jau ir izteikts viss, kas sevī ietver laulības laimi? Vai, neskatoties uz trim sējumiem pamācību, nelaimei tomēr nav durvis atvērtas?

Vai mūs jau pirmais „stūra pīlārs“ nemulsina? Pareiza dzīves biedra izvēle? Vai holandiešu ārsti mūs varētu pamācīt, kā aiztaupīt vilšanās objektu izvēlē? Vai viņam ir zināms, ka izvēle jaunībā negarantē saskaņu pēc desmit gadiem, jo partneri attīstās neatkarīgi viens no otra un viņu mērķi ir atšķirīgi?

Protams, es būtu viens no pēdējiem, kas gribētu noliegt harmonisku, veselīgu dzimumdzīvi Van de Veldes nozīmē. Bet taisni partnera izvēles ziņā šis punkts ir pārāk neskaidrs. Mēģinājumu laulību noliedzošais kultūrcilvēks ir padots briesmām izvilkt laulības loterejā tukšu biļeti. Laulības laimi nav iespējams dibināt uz tehnikas prasmī.

Laulības problēma nav atrisināma, ja, līdzīgi Van de Veldem nostājas uz laulības neatrisināmības viedokļa, ko viņš arī „Laulības spoguļi“ uzstāda par neapstrīdamu morālisku prasību. Savā darbā „Novirzieni laulībā“ viņš mēģina šos novirzienus

ārpus laulības apkaņot. Bet ko tad, ja šie novirzieni nav pārvarāmi? Ja uz visiem tehniskiem paņēmiem tie tomēr nepadodas? Ja vīrs un sieva arvien vairāk viens no otra attālinās?

Holandes pētniekam trūkst tās dziļās atziņas, ko mums devusi psihoanalīze. Viņam apslēpti novirzienu īstie cēloņi. Viņš glābiņu redz tikai seksuālajā pievilkšanās spējā, kas pārvar visus šķēršļus un noved līdz dvēseļu harmonijai. Viņa grāmata ir un paliek vienpusīga, neskatoties uz to, ka savu tiesu vērības tas piegriež arī dvēselīgiem komponentiem. Bet dvēselīgais faktors izskan tikai kā intermecco grandiozajā laulības dzīves triloģijā.

Beidzot gribu uzsvērt, ka tehniku nevar iemācīties no grāmātām. Cilvēkam, kas labprāt grib iemācīties klavieres spēlēt, var dot vislabākās pašmācības grāmatas, bet bez laba skolotāja vadības viņš negūs nekādas sekmes. Īstai mīlai mācības grāmatas nav vajadzīgas. Mīla ir atjautīga. Bet jauni kairinājumi jau vēl neradīs mīlu.

Vēl viens svarīgs jautājums. Kad un kur vīrietim jāmacās mīlas māksla, ar ko tas varētu aplaimot savu sievu? Šo jautājumu uzstādīju Van de Veldem, kad viņš sēdēja manā darba istabā. Viņa sieva kaunīgi smaidīja. Arī viņam pašam bij jāpiekrīt, ka tā esot problēma. Jābūtot sievietēm, kam šī misija jāveicot. Tā tad sagatavošana veselīgai laulībai? Bet ko tad, ja laulības objekts nereaģē uz šo tehniku? Ko tad, ja objekts fiksēts pie infantiliem pārdzīvojumiem, fiksēts pie ģimenes, pie kādas perversijas, kā to mēs, izdarot analīzes, ikdienas konstatējam.

„Laulības bankrots“, kā to mums aprakstījis amerikāņu autors V. F. K a l v e r t e n s savā atziņības vērtā grāmatā, nav pat spējīgākajam ārstam novēršams. Van de Velde mēģina rast izeju, dodot ieinteresētiem izredzes uz situācijas labošanu. Vai viņi ar to apmierināsies? Es to apšaubu. Modernā laulība atrodas atrisināšanas stadijā. Gatavojas kaut kas jauns, jauns kopdzīves veids; kā tas izveidosies, mēs varam tikai nojaust. Mēs saskatām gan patreizējos trūkumus, bet kā izveidosies nākotnes formas, mēs vēl pateikt nevaram. Ir viens ārsts: laiks. Katram laikmetam ir savas normas un sava morāle. Kas gan var noteikti iepriekš pateikt, kas dzims no patreizējā laulības chaosa. Grandiozajam eksperimentam, ko tagad taisa Krievijā, arī ir viena kļūda: tam pamatā ir tikai kaila prāta aprēķins.

Vienā ziņā mums Van de Veldem jādod gods. Viņam netrūka drosmes iestāties par dzimumdzīvi un pārspriest atklātībā tematus, par kuriem līdz šim mēdza tikai sačukstēties vai runāt intīmā guļamistabu žargonā. Ar pilnu tiesību, līdzīgi H u t e n a m, viņš var saukt: „Es uzdrošinājos!“ un drīkst mierīgi baudīt savu panākumu augļus.

Varbūt vienu otru naivo un neprašu laulības tehnikas grāmata ierosinās, varbūt vienai otrai mīlas alkstošai sievietai tā sagādās vilšanos, varbūt sniegs plašākām aprindām tik nepieciešamo pamācību, nesīs laimi vieniem, sarūgtinājumu otriem, — bet viens ir skaidrs: pilnvērtīga, veselīga laulība dibināma uz gluži citiem pamatiem. Laulības problēma ir daudzdimensionāla.

Taču nemazināsim viņa nopelnus! Nepārmetīsim viņam, ka viņš griežas pie ārstiem un lajiem, jo dažs labs ārsts ir lajs šais jautājumos un dažs labs lajs varētu pamācīt vienu otru ārstu dzimumdzīves tehnikā. No mīlas dzīves, seksuālās fron-

tes, mīlas ierakumiem viņš mums ir sūtījis vēstules, kas zinātājam sniedz tik pat maz jauna, kā Remarka „Rietumu frontē bez pārmaiņām“. Mēs, kas mīlas ierakumos bijām padoti pretojošos impulsu viesuļu ugunīm, mēs zinām, cik daudz viņam patiesības fiziskās mīlas nozīmes uzsvēršanā. Bet ārpus tā mums ir zināšanas, kādas nav autora rīcībā.

Vienpusība sekmē panākumus. Vienpusība ir nepieciešama, ja Van de Velde atkārtoti uzsver laulības neatrisināmību. Morāles mētelītis nepieciešams, ja draud briesmas tikt izkliegtam par imorālu. Arī tāds ideālists, kā Van de Velde, nav ticis sveikā gažām šīm briesmām. Ir ļoti gudri valdošai morālei izsniegt koncesiju, ja esi izgājis uz viņas sagraušanu. Tāds ir viņš, šis holandiešu ārsts: anarķists augstā priesterā tērpā, noliedzējs ar piekrītošiem vārdiem mutē, skeptiķis ticīgā izskatā. Nogaidīsim viņa tālāko attīstību. Panākumi uzliek pienākumus. Arī Van de Veldem jāizaug laukā no sevis, lai varētu piepildīt mūslaika svarīgāko misiju: pilnvērtīgās laulības radīšanupēc mazvērtīgās sagraušanas.

15. nodaļa

Brīvība vieno, spaidis grauj laulību. Vienādas tiesības abiem dzimumiem. Cienību pret partnera personību.

Es jau minēju dažus vārdus par Humboldta priekšzīmīgo laulību, kas 24 gadu vecumā pārveda mājās savu karsti mīļoto 23 gadus veco Karolīni. Viņa mira pēc apmēram 35 gadi laimīgas laulības dzīves. Pirms nāves viņa nobeidz savu dienasgrāmatu šiem skaistajiem vārdiem: *mums paliek tikai mīla. Viss atkrīt no mums, bet paliek mūžības oreola ap skaidrotā mīla.*

Šai laulībā abi dzīves biedri pielaida brīvību zināmās robežās. Pēc Karolīnes nāves Humboldts savai meitai izsakās: laulības laime, ko mēs ar tavu māti kopš laulības dienas līdz nāves dienai piedzīvojam, meklējama tai apstākļi, ka mēs viens otram pratām nodrošināt savstarpējo iekšējo brīvību, kas sekmē arvien lielāku un lielāku tuvību.

Cik tālu var un drīkst pielaiest šādu iekšēju brīvību?

Ikviena laulība ir lēciens tumsā. Ikvienā laulībā tuvojas brīdis, kad attiecības var sākt traucēt trešā un ceturtnā iemaisīšanās. Vai iekšēja brīvība laulībā nozīmētu neierobežotu vaļu ikvienai iegribai? Kur sākas brīvības robežas, kad spaidis pārvēršas likumā un brīvības likums kļūst spēcīgāks par spaida likumu?

Pilnīgi neiespējami uzstādīt vispārīgu likumu. Ir tikai viens laulības jautājuma individuāls atrisinājums, kā to jau daudzkārt esmu uzsvēris un ko

dod arī Marianna Vēbere savā teicamajā brošūrā: Dzimumu kopdzīves ideāli (Die Ideale d. Geschlechtergemeinschaft). Viņa saka: Tādā veidā paša ētiskai izjūtai vai sirdsapziņai jāizšķiras konkrētā situācijā par turpmāko. No šī viedokļa ideāla akceptēšana kļūst manis paša lieta. Man to neuzspiež un savukārt to neuzspiežu nevienam arī es, pat ne aiz sociālās atbildības motīviem, jo es zinu, ka paklausība būs panākama tikai brīvā izvēlē, paklausība, kas mani ideāla vārdā spiež atsacīties no laimes un kas dos jaunus spēkus manai dvēselei; šī paklausība nebūs panākama, ja tā pret gribu būs uzspiesta. Nav šaubu: daudz cilvēku kļūst niecīgi un nožēlojami uzspiestu tikumu dēļ.

Rahele fon Varnhāgena šo domu izteikusi pāris vārdos: patiesi skaista tikai pilnīga brīvība! Un sava laika ziemeļnieku lielais gaišregis un tulks Ibsens savā darbā „Sieviete no jūras“ brīvo izvēli licis sievietes rokās. (Es varētu, ja es gribētu. Neviena manis nespiež, es atsakos labprātīgi).

Tā ir veca patiesība, ka spaidis rada pretspaidu. Aizliegtais vilina, atļautais rada pārdomas un novērš spīts reakciju.

Protams, abpusēja brīvība nedrīkst izvērsties neaprobežotā vaļībā, uz ko tik ļoti mīl aizrādīt spaidu morāles sludinātāji. Taisni otrādi! Ja atkrit ārējais spaidis, iekšējais spaidam, ko Kants nosaucis par kategorisko imperatīvu, jo lielāka iespēja izplēsties.

Ikvienu cilvēku valda iekšējie ētiskie likumi. Ja viņam dos brīvību izšķirties, ja viņam pašam būs jānes atbildība par savu rīcību un uzvešanos, tad viņš savai iekšējai balsij daudz vairāk klausīs, nekā tad, ja viņš būs padots ārēja spiediena varai.

Laimīgas laulības māksla (ta ir māksla, bet ne zinātne) atkarājas no tam, vai partneri prot savstarpējās attiecībās izolēt „dzimumu cīņu“. Pilnīga dzimumu līdztiesība arī laulībā ir pirmā un svarīgākā laulības reformas prasība.

Bet ikdienas mums jākonstatē, ka gandrīz katrs partners mēģina par otru valdīt, mēģina tam uzspiest savus uzskatus, savus ieradumus, savu morāles kodeku. Rezultāts ir bēdīgs. Agrī vai vēlu nonāk pie vergu sacelšanās, pie nospiesto sasliešanās, pie saistītā, kas nav pats sevi saistījis, slepenas atriebšanās. Daudz vīru un sievu kļūst neuzticīgi aiz atriebības par savu nospiešanu un pazemošanu.

Ir vīrieši, kas izvēlas nepiedzīvojušas, maigas meitenes, lai tad izveidotu tās sev par sievietēm pēc savas gaumes. Tie domā: šie radījumi ir mīksts māls tēlnieka stingrās rokās. Kāda maldīšanās! Sieviete ir gatava uz visu, viņa ir šķietami laimīga, viņa noliedz savu personību, viņa kļūst par viņa piedēkli, viņa tam piekrīt visur un vienmēr, viņa to apbrīno.

Bet cik ilgi pastāv šis malds? Drīz iestājas „nervu sāpes“, slikti garastāvokļi, neizskaidrojamas kaites. Spīts, kas nekad nedrīkstēja atklāti izpausties, laužas uz āru slimības veidā. Nomāktais „es“ meklē patvērumu slimībā.

Gadus divdesmit atpakaļ mani uzaicināja pie slimnieces, kas paralizēta vairāk gadus pavadījusi gultā. Paralīzes organiskie cēloņi nebija saskatāmi, un diagnozi ātri uzstādīju. Tā skanēja: histerija. Kas gan histerija ir vairāk, kā neatšķetinātu dzīves konfliktu izpausme, bēgšana slimībā, brīvprātīgs aizsprostojumu un solījumu klosteris, dvēselīgo traucējumu ķermeniska izpausme? Jau otrā stundā slimā man atzinās: es nemaz negribu kļūt vesela! Vīrs pret mani izturās mīļi tikai pa slimības

laiku. Līdz ko esmu vesela, viņš mani vajā savā greizsirdībā, spiež mani bezgala pastaigāties kopā ar viņu, kas mani tā garlaiko un nogurdina. Atstājat mani patreizējā stāvoklī. Man nevar līdzēt. Mans vīrs ir tiranns, kas mani grib pārveidot, bet pret manu slimību viņš ir nespēcīgs. Gultā piesietu jūtos brīva. Manas domas ir vienīgais patvērums, kas viņam nav pieejams.

Greizsirdīgie vīri, kas stingri sargā savas sievas, sievas, kas izseko savus vīrus, nopratina viņus par katru ārpus mājas pavadītu soli (kur tu biji ap četriem pēc pusdienas? Es veltīgi zvanīju tev uz biroju?), sievas, kas izmanto tālruni nenozīmīgām izziņām un īstenībā ir mierīgas tikai tad, ja tās jūtas pastāvīgā kontaktā ar savu greizsirdības objektu — viņi visi krīt par upuri briesmām, no kurām tie tik neatlaidīgi pūlas izvairīties.

Nevienu vīru, nevienu sievu nav iespējams tā nosargāt, ka būtu izslēgta uzticības laušana! Cik bieži sievietes man ir atzinušās: es piekrāpu vīru nevis aiz iekšējās prasības, nē, vienkārši, lai atriektu viņa neuzticēšanos man. Manas dzīves lielākais triumsfs bij tad, kad es šo Otello tomēr apvedu ap stūri.

Tagad kļūst saprotams, ka Humboldts ir izvēlējis vienīgo īsto ceļu savas mīlotās sievas saistīšanā pie sevis uz mūžu. Ir augstu stāvošas būtnes, kas spējīgas sevi izraisīt tikai brīvības gaismā. Kas vienus pazudina, tas otriem atraisa jaunus spēkus; kas vienus grauj, tas otru ceļ, kas vienus šķir, tas otru sakausē nešķirāmā vienībā.

„Tikumība“ ir mainīgs sociāls jēdziens. Īstenībā ir tikai viena, individuāla tikumība un viens, individuāls netikums. Augstāk par visiem pienākumiem stādāms pienākums cilvēkam pašam pret sevi. (Skati manā grāmatā „Dzīvotgriba“ (Der

Wille zum Leben) nodaļu „Ikdienas pienākumi“ (Die Pflicht d. Tages). Ir cilvēki, kas aiziet bojā, ja tie nepilda pienākumu pret sevi.

Cilvēka garīgais mugurkauls ir viņa personības izjūta. Ir cilvēki, kas pēc vienas vienīgas uzticības laušanas iet bojā un tas tikai tāpēc, ka viņi rīkojušies pret savu iekšējo imperatīvu. Citi atkal aizlūzt tāpēc, ka viņi atturējušies no uzticības laušanas. Svarīgākā uzticība gan ir tā, ko esi pats sev, savam iekšējīgajam cilvēkam parādā. Un šo uzticību iespējams atraisīt tikai galīgā brīvībā.

Pirmais likums laulībā: cienību pret partnera personību! Cienību pret viņa vājībām, viņa spējām, viņa reliģiju, viņa kaislībām, mākslinieciskām tieksmēm, viņa prasībām pēc dabas un kustības, rotaļu un darba prasībām. Izdodas laulībā izslēgt piederības ārprātu (Besitzerwahn), izdodas izvairīties no uzpurēšanās izjūtas, stāv viens otram pretī brīvi cilvēki, tad laulības traģēdijas reducējamas tikai uz lieliem elementārnotikumiem, ne uz sīkas dabas untumiem.

Par elementārnotikumu es saucu to, kad laimīgā laulībā mīlas apatijas, atvēsināšanās brīdī ielaužās trešā persona, kas draud saraut saiti. Ikvienam piemīt tieksme pa laikam iemīlēties. Ir periodiskas mīlas izpausmes, kā to Mēbiuss rāda pie Gētes, kas pēc katriem 7 gadiem pārdzīvojis atjaunotu pūbertāti, paaugstinātu radīšanas prieku, ko ietekmējusi sieviete, kurā tas tobrīd bijis iemīlējies. (Vīnes ģeniālā filosofa Svoboda s grāmata „Septiņgadu posms“ (Siebenjahr) sniedz bagātīgu vielu šīnī jautājumā).

Mīla var būt mūžīga, bet iemīlēšanās ir pārējoša. Tā nāk un iet; tā ir dabas likums, pret kurā velti cīnīties.

Kā izvairīties laulībā no šiem elementārnoteikumiem, kā novadīt tos līdzīgi lavīnai ielejā pirms nav sadragāta vecās mīlas sarga būda? Tikai tad, ja abas puses saprotas, ja viena puse otrai palīdz tikt pāri briesmām, kaut arī tas dažkārt sagādātu personīgas nepatīkšanas. Bieži piepildīšana, par nožēlošanu, ir vienīgā pārvarēšanas iespējamība.

Gandrīz visi cilvēki alkst lielā romāna. Mūsu dzīve ir kļūvusi pārāk tukša, pelēka. Jaunā mīla ir sengaidītā romāna piepildījums, regulētā un aizdambētā dzimumdzīves strauta atriešanās. Prātīgi cilvēki zin, ka romāns jau pēc pirmajām nodaļām ievarzas ikdienas gultnē. Vienkāršie mirstīgie nespēj ilgi uzturēties galvu reibinošos augstumos. Ilgojas lejas miera. Jaunais zaudē savu pievilcību brīdī kad tas sāk līdzināties vecajam. Cik sērīgs ir mājās miers pēc vētras brāzmām! Atgriežas labprātīgi, ja tikai ļauni vārdi nav radījuši nepārejamu plaisu starp vīru un sievu. Viss atkarājās no tā, kā mēs saprotamies. Cik tuvas viena otrai ir saprašanās un mīla. Franči nemaldās, kad saka: *être compris, c'est être aimé*. Saprast ir mīlēt. Bet romāns var būt arī sākums jaunai dzīvei, ja viņš no nelaimīgas kopdzīves noved laimīgā laulībā. Bet cik daudz gan ir īsti labu romānu starp tūkstošiem, kas katru gadu parādas?

Katra laulība ir mēģinājums. Ja tā kļūst pilnvērtīga, gan tad viņa pārvarēs visas krīzes. Ja laulība divus dzīves cietumniekus pārvērš cietumniekos, kas viens otram neder un nav spējīgi sniegt laimi, tad jaunās mīlas brāzma sadragās veco, slinko, satrunējušo mīlu un varbūt sniegs īstu laimi — varbūt arī jaunas vilšanās. Laulības laime ir nolīdzinājums ar daudz nezināmiem. Īstā mīla vienmēr atradīs izeju, vienu vai otru.

Bet vienu likumu, man šķiet, mēs drīkstam uzstādīt: brīvību laulībā, iespēju attīstīties personībai, savstarpēju iejušanos, saprašanos un piedošanu — tie visi pasargā mājas no ļaunām vētrām.

Un kad nāk trakojošā vētra, tā atdužas uz stingri būvētu ēku, kas, par spīti atbrīvotam elementam, iztur jebkuru krīzi. . .

16. nodaļa

Dzimumu cīņa. Neīstais lepnums. Vīra pasivitātes pārvarēšana. Mākslinieku laulību grūtības. Lindseja »draudzības laulība«.

Ikvienā laulībā notiek klusa, apslēpta cīņa varas dēļ. Abas puses cikstas dēļ atzīšanas, pretimnākšanas, dēļ savas personības. Tikai īstā mīla spēj šīs pretešķības izlīdzināt. Divi cilvēki, kas sadod rokas uz visu mūžu, līdzinājas neaptēstiem akmeņiem, kam savas pieskares virsmas vispirms jānoslīpē, lai no viņiem rastos šķietama vienība.

Varbūt izlikšies neticāmi, ka tūkstošām laulību sadrūp tāpēc, ka pieskares virsmas pārāk maz nāk sakaros, tāpēc, ka tās savstarpēji nepielaikojas. Mūsdienu dvēseļu ārsts ir vairāk kā vienkāršs laulības padomdevējs. Bieži viņam jābūt par tiesnesi un sev par lielu pārsteigumu jāatklāj, ka pa laikam pavisam niecīgi sīkumi, maznozīmīgas pretešķības ir iemesls laulības iziršanai. Jā, bieži „sīkumi“ izrādas svarīgāki par lielām pretešķībām, kuŗas pat nefigurē cīņā. Pretējības nav pārvaramas! Kāpēc tad cīnīties? Vīrs var būt pārliecināts brīvdomātais, sieva ļoti reliģioza, jā, pat fanātiski reliģioza, viens otra pārliecību respektē un nemaz nemēģina viens otru pārliecināt. Šim bezdibenim neved pāri tilti.

Bet sīkos jautājumos (vai nakti turēt logu ciet vai vaļā) notiek visādas sadursmes. Protams, aiz sīkumiem bieži slēpjas lielās pretešķības, un cīņa atvērtā loga dēļ var nozīmēt daudz dziļāku motīvu cīņu. (Piemēram: Vaļējais logs kļūst par simbolu brīvam pasaules uzskatam ar plašiem apvārķ-

šņiem, pievērtais logs simbolizē horiconta ierobežošanu reliģioziem aizsprostojumiem.

Cik dīvaini! Cilvēki, kas viens otru mīl, sāk atsvešināties, viens otru ienīst, jo tie domā pārprasti tiekam, un gaida pretimnākšanu un saprašanu no otrās puses. Neviens negrib piekāpties pirmais. Viņiem to liedz lepnums, tas aizvainotu dziļi viņu personības izjūtu. Esmu diezgan izsacījies par laulībām, kuņās sūdzas par dažādiem sīkiem blakus apstākļiem, sīkumiem, nesaprašanos. Visas sūdzības iziet no šāda formulējuma: Viņš (vai viņa) mani pietiekoši nemīl! — man ir pierādījumi. — Ja prasa pierādījumus, tad pieved, ka pretējā puse nav pietiekoši laipna. Scēna norit tipiski sekoši:

Es: Jūsu vīrs žēlojas, ka jūs pret viņu nekad neesot laipni.

Viņa: Es — nelaipna?! Smieklīgi! Es esmu vienmēr laipna, ja viņš ir pret mani laipns. . .

Es: Kāpēc jūs negribat laust ledu pirmā?

Viņa: Mans pašlepnums to neļauj! Sieviete spert pirmo soli! Ko tad viņš par mani domās? Viņš iedomāsies, ka es bez viņa nevaru iztikt. Ka es esmu kāras dabas. Nē, un tūkstoš reiz nē! Es nesperšu pirmo soli, kaut mūsu laulība vai izirtu!

Kāds pēdējo dienu piemērs: sieva sūdzas, ka vīram pastāvīgi esot kāda draudzene, ka par viņu tas neliekoties zinīs, atstājot to novārtā. Viņš tai diezgan bieži sakot, ka mīlot tikai viņu vienu, bet viņa neizrādot tam nekādu temperāmentu, nekādu pretimnākšanu. Viņa zinot ļoti labi, ka viņa spētu savu vīru saistīt pie sevis, ja ta izturētos savādāk. Bet šo triumfu viņš nepiedzīvošot nekad.

Saruna ar šīs sievas vīru:

Es: Kāpēc jūs atstājat novārtā sievu un dodat priekšroku draudzenei? Vai jūs viņu vairs nemīliet?

Viņš: Es viņu mīlu tāpat, kā pirmās dienās. Bet viņa manis nesaprot, neizrāda ne mazāko pre-timnākšanu.

Es: Kādā nozīmē?

Viņš: Es prasu laipnību arī no viņas puses. Es nevaru, nespēju būt mīļš, ja pret manis nav mīļi. Manu kaisli var pamodināt tikai ar mīlīgumu. Bet sieva nekad neiesāk. Viņa gaida, lai es nāku pie viņas. Tā es nevaru. Manas draudzenes izturās pavisām citādāk. Un tomēr es būtu laimīgs, ja es spētu būt sievai uzticīgs.

Slēdziens: viens otru mīl, viens otru bailōda-mies gaida, novēro, sāk viens otram neuzticēties, sagādā viens otram sāpes sīkiem dūrieniem, izlie-kas viens otru nemīlam, aiz spītības paliek neuzti-cīgi, noasiņo, nespēdami savu spīti pārvarēt. Šādi cilvēki aiz savas spīts aiziet postā. Šķiras divi, cil-vēki, kas viens otru mīl; viens otru padara nelai-mīgu tikai tāpēc, ka neviens no viņiem dzimumu cīņā negrib padoties. Aiz smieklīgajām bailēm no pazemošanās neviens no viņiem negrib sniegt pir-mais roku uz izlīgšanu.

Smieklīgais pašlepnums dzimumu cīņā sagrā-vis jau neskaitāmas laulības. Daudz sieviešu ne-zin, ka laipnība no viņu puses ir daudzu vīriešu specifisks mīlas priekšnoteikums. Ir vīrieši, kas par tādiem sevi spēj parādīt, ja viņus uz to izaicina. Izdodas ārstam sievu pārliecināt, ka viņa rīkojas pretī pati savām interesēm, ka lieta grozās ap mī-las dzīves savādību, ka tikai viņas aktivitāte spēs grozīt vīra uzvešanos, tad viss vēl var pieņemt lab-vēlīgu virzienu. Tad, pateicoties sievas diplomāti-jai, viena otra pairusē laulība var pārvērsties lai-mīgā laulībā.

No otras puses, ir sievas, kas vienmēr vēlas tikt iekārotas, apbrīnotas, kas alkst glaimu, kam nepa-cietīgā vīra aktivitāte ir nepieciešams mīlas priekš-

noteikums. Te atkal vīram jāņem vērā sievas īpatnība. Diemžēl, dzīve piespiež spēlēt lomas, kas atbilst partnera prasībai. Cik laimīgi ir tie cilvēki, kam sava daba nav jāizvaro, kuri var būt droši, ka tos sapratīs un viņi paši sapratīs skaidrā apziņā! Laulība patiesībā nozīmē īpatnību pārkausēšana jaunā vienībā.

Minētais ir mazs piemērs no tām bezgala daudzajām variācijām, kas izpaužas kā dzimuma cīņā sarežģīto specifisko mīlas priekšnoteikumu sekas.

Bet ja grib šo dzimumu cīņu studēt, tā sacīt, tīrkultūrā, tad jāņem mākslinieku laulības zem analīzes pavairojamā stikla. Es domāju tās laulības, kur abas puses ņem aktīvu dalību mākslas dzīvē. Mākslinieka laulība ar nemākslinieku ir jau pati par sevi grūta problēma, kas atrisināma tikai tai gadījumā, ja viens no partneriem bez naida un greisirdības pieņem otra partnera māksliniecisko nodarbošanos, jā, pat sevi nodod radošā kalpībā. Šis mākslinieku laulības veids bieži vien nozīmē ciešanas tai pusei, kas uzpurējās. Slavenību vīrs vai sieva, cik bēdīgs stāsts, cik daudz uzpurēšanās, pacietības, pazeģmošanās, ciešanu viņu labad! Cik smagi nest viduvējības zīmogu, nepiederēt sev pašam, nevarēt saplūst kopā ar pūli, nespēt saglabāt mieru, nespēt dalīties nemierā, cerībā un vilšanās, sajūsmā, dusmās, nospiestībā! Cik daudz pašuzpurēšanās vajadzīgs, lai atsacītos no savas dzīves un mestu godkārības elkam priekšā diendienā savas mīlas bērņus!

Daudz ļaunāk, ja abas puses ir mākslinieki, ja ir kopējs darba lauks, ja viens otru grib pārspēt, viens otra panākumus apskauž un tomēr izliekas, itkā viens otram šos panākumus novēl. Alfons D o d ē savā grāmatā „Mākslinieku laulības“ (Ma-

riages d'artistes) sniedz mums dažus dziļi satricinošus paraugus. Es varētu šo skaitu pavairot dučiem.

Sevišķi nāk atmiņā kāda gleznotāja laulības. Viņš pārtrauca nodarboties ar gleznošanu, kaut gan viņš jau bij iekarojis vārdu, guvis atzinību, godalgas. Viņš palika pār mākslas priekšmetu tirgotāju. Kāpēc? Tā viņš nezina. Viņš vienkārši nespēj vairs gleznot. Viņš nespēj radīt nevienu apmierinošu gleznu. Man drīz vien izdevās izdibināt īstos motīvus. Viņa grimšana sākās ar to brīdi, kad viņa sieva sāka gūt arvien lielākus panākumus. Viņas gleznai Parīzes zalons piesprieda vienu no pirmajām godalgām. Arī viņš bij izstādījis, bet neguva nekādas atzinības. Viņas gleznu nopirka, viņa — palika. Viņš novirzījās pakalējā plānā un palika par slavenības vīru. Laulības kopdzīve kļuva dien no dienas neciešamāka, bet neviens no viņiem nezināja uzrādīt īstos iemeslus.

Dzejnieki, gleznotāji, tēlnieki dzīvo samērā laimīgās laulībās, ja ir cik necik abpusēja laba griba. Bet daudz ļaunāk ir ar skatuves māksliniekiem. Visi mākslinieki ir narcisi, paši sevī iemīļjušies, atzinības alkstoši bērni ar visiem bērnišķīgiem tikumiem un kļūdām. Bet aktieri ir bērni ar pieaugušo prasībām un pieaugušie ar bērnu prasībām. Tas dod iemeslu sasprindzinātībai, greizsirdībiņām, gan dibinātām, gan nedibinātām lielām greizsirdības scēnām; ikviens no viņiem prasa uzmanību pret savu māksliniecisko „es“, ikviens prasa vērā ņemšanu, iejušanos, saprašānu. Ir arī izņēmumi. Ir arī laimīgas mākslinieku laulības. Tās paredz savstarpēju iejūtu; tie ir cilvēki, kas tiešām saprotās... Nekas nerada tik viegli visādas nesaskaņas, kā abpusējā slimīgā prasība pēc „vai saproti“.

Viņš vai viņa manis nesaprot! Cik komplicēts mēchanisms slēpjas aiz šī vienkāršā teiciena! Cik daudz neapmierinātas seksuālitātes, kaistošas godkārības, cik daudz vilšanās un neveiksmju mīlas laukā! Turklāt viņi iedomājas viens otru saprotam un tomēr turpina savas gaitas cauri dzīvei, kā sveši cilvēki, ikviens ar savām slepenām domām un savu slepeno vainas apziņu.

Cilvēki, kas paši sevis nesaprot, apellē pie citu saprašanas. Divu īstu mīlētāju valoda ir bez vārdiem. Jo zin, ka tevi mīl un saprot. Vairums laulībās trūkst savstarpējās iejušanās, ir viens otram sveši šķietamā tuvībā.

Laulībā ikviens ziedo savu brīvību, savas poli-gamās tieksmes, daļu savas individuālitātes. Šo upuri vēlāk izlīdzina lolotais iegūvums. Vai tur ko brīnīties, ka tāpēc, ka pārāk daudz esam gaidījuši, laulības bilance beigās uzrāda pasīvu. Laulības, kas sākas ar upuri, dod sliktas izredzes nākotnei. Piemērs: dziedātāja, kas atteikusies no savas karjēras, katrā nesaskaņas gadījumā gausies: Kāpēc es šī cilvēka dēļ atteicos no mākslinieciskās karjēras?! Zinu virsniekus, kas pirmskaŗa laikā kaucijas dēļ izstājušies no armijas un pievērsušies cīvilam darbam, lai iegūtu savu izredzēto. Cik bieži man nācies konstatēt, ka viņi to vēlāk nožēlo! Cik bieži man bijis jāredz, ka šie cilvēki rausta savas vaŗas un nespēj tās saraut! Tas bērnu dēļ, par kuŗu nākotni bij jāpadomā agrāk un pie kuŗiem abas puses pieķērās tai pārspīlētā mīlā, kas iestājās, kad kaisle vienam pret otru izdzisusi un kad slimīgi meklē objektu savai nepiepildāmai prasībai: mīlu ņemt un dot.

Ar to esmu nonācis pie pirmās un svarīgākās modernās laulības prasības: kā mērlaulātie nav viens otru iepazinūši, kā mēr viņiem nav drošas pārliecības par

kopdzīves ilgstošo raksturu, tikmēr nedrīkst laist bērnus pasaulē.

Pa lielākai daļai cerē panākt mīlas stiprināšanu ar bērniem: tie došot laulībai jēgu un mērķi! Bet piedzīvojumi rāda, ka veselīgi un līdzsvaroti cilvēki nāk tikai no laimīgajām laulībām. Nelaimīgiem cilvēkiem nav tiesības savu laimi meklēt vecāku pienākumu pildīšanā.

Sakarsētā laulības diskusijā Lindsējs iemetis daudz zināto vārdu: draudzības laulība. Ar to viņš apzīmē „tiesiski noslēgtu laulību pie tiesiski atzītas dzimstības kontroles ar tiesību bezbērnu pāriem, pie abpusējas vēlēšanās, katrā laikā šķirties, neparedzot šinī gadījumā pat vispārpieņemto uzturas maksu. Kāda nevajadzīga izšķērdība vārdiem, likumiem, priekšlikumiem. Kam šī liekā izrunāšanās par mēģinājumu laulību, laulību uz laiku, draudzības laulību?

Vaj ikviena laulība nav mēģinājumu laulība, tikai ar to izņēmumu, ka tanī neatzīstas? Vai ikviena laulība nebūtu jāslēdz ar to bēdīgo atziņu, ka tā, sliktākā gadījumā, var izvērsties laulībā uz laiku? Vaj ikviena laulība nevar būt draudzības laulība? Un kādā ceļā būtu izvedama dzimstības kontrole? Katrs likums ir spaidis, kas iekārdina tā apiešanu ar likumu. Aizliegumi automātiski rada to pārkāpšanu.

Šeit problēma skar svarīgo aborta jautājumu, ap kuŗu šobrīd norisinās asas cīņas visās zemēs. Šeit izvirzās cenšanās ierīkot laulības skolas, kas vīrus un sievas apmācītu izdarīt dzimstības kontroli... Šeit izvirzās jautājums par laulības šķiršanas atvieglināšanu vai apgrūtināšanu — visi jautājumi, kuŗiem atbildes esam spiesti pataupīt nākošai nodaļai.

17. nodaļa

Mēģinājumu laulības neiespējamība. Dzīvokļu trūkuma ļaunais iespaids. Sievas un vīra mātes problēma. Dzimstības kontrole.

Visur paceļas balsis par mēģinājumu laulību. Ir pat autori, kas prasa „laulības uz laiku“ likumīgu nodrošināšanu. Neviens nedrīkstētu slēgt ilgstošu laulību, pirms abi partneri nav uzrādījuši apļiecību, ka viņi jau divi gadus ir „mēģinājuši“. Neapstrīdu, ka šī prasība sociālā ziņā nebūtu dibināta. Tikai es to uzskatu par dzīvē neizvedamu; mēģinājumu laulības sankcionēšana, pēc manām domām, ir utopija. Jo piedzīvojumi rāda, ka laulības izirst pēc četriem, desmit, pat divdesmit gadu ilgas kopdzīves. Divgadīgajam mēģinājumam nav nekādas nozīmes. Vienu otru nelaimi varbūt novērstu, bet cik nebūs vietā?

Kā sāktos šāda mēģinājuma laulība? Vai viņi drīkstētu nodibināt savu iedzīvi, ja tiem vienmēr jāpatur acīs, ka tas viss tikai, varbūt, pagaidām. Nē, tas būtu neiespējami, sekas būtu neskaitāmi konflikti! Kam piederētu atstātā iedzīve? Ir tikai viens atrisinājums: irētās telpās vai arī pansijā nogaidīt sākumu un beigas. Tā nebūtu nekāda laulība, tikai tāda kopā dzīvošana. Jo laulībā iedersas iedzīve un mājība, ko vairums cilvēku tagad zaudējuši.

Jau Žans Pols teica, ka cilvēkus vajadzētu mācīt vairāk uzkavēties mājās. Bēgšana no mājas tagad ir kļuvusi par ļoti izplatītu parādību. Greznās kafejnīcas, trokšņainie bāri, elegantie restorāni, ērtie klubi vilināt vilina cilvēkus no dzīvokļiem.

Savs mājoklis mīlētājiem būtu jāierīko pašiem, līdzīgi tam, kā putni paši ligzdu ierīko. Izvēlas visu lietu pēc otras, apsverot daļo un ērto; mājoklim jāatspoguļo savu iemītnieku garīgā seja, bet nevis kādas zināmas arhitektūras skolas gaume (stils). Tikai pašu izvēlētā, individuālām prasībām pieskaņotā mītne būs ne tikai patvēruma vieta, bet mājoklis šī vārda vislabākā nozīmē. Pielaidīsim, ka mēģinājumu laulībā sadevušies partneri būtu ierīkojuši mājokli pa savai gaumei. Vai viņiem tad vairs būs iespējams no savām mājām šķirties? Vai aiz bailēm no vientulības neiekalsies važās cilvēki, kas citādi nekad nebūtu sagājuši kopā?

Nevajaga par zemu novērtēt mājības burvīgu. Šeit, šai mīļajā stūrītī, lampas gaismā lasīju grāmatu, kas man sagādāja tik liksmus brīžus; tur, tas rakstāmgalds maksāja manus trīsmēnešu ietaupījumus; šī glezna ir dārga piemiņa, kas uzbur manā atmiņā daļas ainas; tur, tas rokudarbs ar kuŗu sieva man sagādāja patīkamu ziemassvētku pārsteigumu. Nē! Nav nedzīvu lietu! Viss dzīvo, viss runā, visur redzu mīlu, darbu, atsacīšanos, ieguvuma prieku, rūpes. Kas ir svešas mājas? Tur viss uz mani auksti noraugās. Neviena lieta nemodina mani slepeno dvēseļu zvaniņu, kas par pagājušām dienām runā un dod spēkus jaunai dzīvei.

Apcerējums par moderno laulību būtu nepilnīgs, ja mēs nepieminētu vispārvaldošo dzīvokļu trūkumu un ar to saistītos sarežģījumus. Savas iedzīves modibināšana kļūst aizvien grūtāka. Tā prasā līdzekļus, kā vairumam laulāto nav. Sekas: irētas telpas, viesnīcu vai panziju telpas vai dzīvošana pie viena vai otra vecākiem. Šis modernās laulības veids (jaunlaulātie kā savu vecāku apakšīrnieki) prasā sevišķu pārrunu. Stāvoklis mainās atkarībā no tam, vai vīrs pāriet dzīvot pie saviem vai sievas vecākiem. Jau pašu dzīvokļu trūkums, vecāku at-

rašanās blakus istabā rada situācijas, kas no vienas puses traucē mīlas spēles brīvību, no otras — konfliktsituācijas, kas sākumā skaidro laulības dzīvi drīz sedz tumšiem mākoņiem.

Vispirms apskatīsim pirmo iespējamību. Jaunsalaulātie pāriet dzīvot pie vīra vecākiem. Te jaunai sievai jādzīvo naidīgās greizsirdības atmosfērā, kas sākumā apslēpti, bet ar laiku izpaužas pilnīgi atklāti. Mīlotā vīra māte vienmēr saskatīs dēla sievieti savā sāncensi. Viņa jūt tikai vienu, ka sava dēla mīlu tā ir zaudējusi. Ja viņa ētiski augstu stāvēs, tad tā pūlēsies šīs nejaukās jūtu izpausmes apslāpēt, viņa mēģinās greizsirdību un naidu pārvērst mīlā.

Bet tas ir grūti, gandrīz neiespējami. Pret savu gribu, naidā asimātām acīm, viņa ieraudzīs savā vedeklā drīz mazākas, drīz lielākas kļūdas; vispirms viņa maigi, saudzīgi aizrādīs, tad pamācīs, beidzot nosodīs; savas pamācības tā motivēs ar sava dēla labāku pazīšanu, ar to, ka vienīgi viņa patiesi zin kā savu dēlu padarīt laimīgu. Starp abām sievietēm sāksies kļūda, bet jo nesaudzīgāka cīņa dēļ vīra (dēla) sirds un dēļ varas mājās.

Neviena māte labprātīgi neatsakās no dēla par labu citai sievietei. Ikviena māte dreb, gaidot to brīdi, kad „cita“ ienāks dzīvē un iekaro viņas dēla sirdi. Tik daudz gadu viņa par to rūpējusēs, to sargājusi, sniegusi tam visu savu mīlu — un nu „cita“ visu to ievāks, ko viņa rūpju pilnos gados stādījusi un kopusi! Cels ierunas: tik patmīlīgas mātes nav! Bet viņām taču ir tikai viens mērķis: sava bērna laime.

Zinu, ir izņēmumi, zinu, ka ir cēlas mātes, kas spēj pacelties pāri savam egoismam. Bet beidzamajos gados esmu pieredzējis daudz dziļi satricinošu gadījumu. Un pie tam nekad neatzinās greizsir-

dībā atklāti. Ir arī slimīgi greizsirdīgas mātes, kas to nebūt neslēpj. Pa lielākai daļai greizsirdību racionālīzē, t. i. meklē iemeslus vedeklas vērtības mazināšanai, kam tikai šķietami, āriņi nav nekā kopēja ar greizsirdību. Ar prātu izskaidro to, kam pamatos ir jūtas.

Katrā cilvēkā snauž jaunības ilgas, tieksmes, liesmojošas iekāres pārdzīvot vēl reiz skaisto laiku. Mūžīgā cīņa starp veco un jauno. Vecie skauž jaunus, tie iedzīvojas viņu izjūtās, tie asu skatu novēro jauno pāri, tie iekaist jauniem iekaistot. Iestājas dažādi sarežģījumi. Māte kļūst parapatīke, viņa meklē patvērumu „nervu“ kaitēs, krīt melancholijā, ar savām kaitēm tā mēģina traucēt jauniešu laimi. Vai arī vēl ļaunāk: arvien vecāks kļūstošais tēvs iemīlas jaunajā sievietē, viņš apskauž savu dēlu; viņš to nezina, tā ir neapzināta mīla, neapzināta tieksme ar tādu pašu rezultātu kā vīra mātei. Jaunie cilvēki nekad nevar būt vieni. Gribēs tie uz teātri aiziet, vecie grib līdz; arī izbraukumos, apciemojumos — visu viņi grib līdzī taisīt, viņi grib dzīvot līdz ar jauniem. Pusdienas ietur kopīgi, sirsnīgāks vārds nav iespējams; valda nospiepts gara stāvoklis, no sīkām nenoziņīgām piezīmēm aužas smagi apvainojumi.

Lietas apstākļi nebūt nemainās, ja jaunais pāris pārvelkas pie sievas vecākiem. Te sievas tēvam jācieš vairāk kā viņa sievietei, kuņai ātri var gadīties, ka tā iemīlas savā znotā. Pa lielākai daļai visas šīs jūtu saistības un iekāres norit zemapziņā. Arī šeit laulība cieš no vecāku tuvuma. Bieži jaunā pāra guļamistaba atrodas blakus vecāku guļamistabai. Ir gadījumi, kur māte dzīvo vienā istabā ar jauniešiem. Kādas disonances, dvēseles sarežģījumi tam ir kā sekas, tas man nemaz nav jāsaka.

Modernās laulības problēma ir sociāla problēma. Līdzekļu trūkums padara jo grūtāku tās atri-

sināšanu. Līdzēt var tikai sociālā stāvokļa vispārīgā uzlabošanās. Mums jāapsver, ka mēs dzīvojam smagākās saimniecības krīzes laikā. Bezdarbs pieaug un vidējās šķiras iztikas minimums mazinās no gada uz gada.

Mēģinājuma laulība, kā to prasa Lindsejs un citi laulības reformātori, paredz arī dzimstības kontroli. Bērņus nedrīkst pasaulē laist, pirms laulības nams nebūs galīgi nostiprināts un pret visām vētrām nodrošināts. Vārds „dzimstības kontrole“ ir viegli izsakāms. Bet cik gaužam grūti tas izveidams dzīvē! Tā paredz, lai dzimstības kontrole būtu sasniegusi augstumus, kas absolūti izslēgtu vilšanos un nepatīkamos pārsteigumus. Bet neviens līdz šim lietātais aizsarglīdzeklis nav pilnīgi drošs pret apaugļošanos. Tāpat jāņem vērā, ka ne visi vīrieši pieprot mīlas tehniku, kas tik nepieciešama dzimstības kontroli ievērojot. Neskatoties uz visiem aizsarglīdzekļiem, tomēr nāk priekšā grūtniecības gadījumi — un tad pārīm jāizšķirās: vai nu ievadīt augļa nodzīšanu vai arī samierināties ar notikušo faktu.

Es nevēlētos šeit sīki pārrunāt svarīgo jautājumu par grūtniecības pārtraukšanu. Pagaidām likums, izņemot Krievijā, visur to noliedz un bargi soda. Turklāt jāņem vērā, ka šī manipulācija nebūt nav tik nekaitīga, arī tai gadījumā nē, ja to izdara piedzīvojis ārsts. Dažai labai sievai, kas laulības pirmos gados likusi izdarīt šo operāciju, tas vēlāk rūgti jānožēlo, jo ilgas pēc bērna nepiepildās. Citas vēlāk zaudē bērnu un sēro pēc dīglī nospīstās dzīvībiņas, pastāvīgi sev pārmet, lai arī desmit gadu pa to starpu būtu pagājuši.

Visam dzīvē ir divas puses. Mēģinājuma laulība uz papīra izskatās spīdoši. Mūsu, dvēseļu ārstu un sociālpētnieku, pienākums ir pārbaudīt teoriju īstenības plāksnē. Dažs labs, kas grāmatās šķiet

galīgs atrisinājums, dzīves īstenības priekšā neiztur kritikas. Cilvēki ir dažādi, cik vienādi tie arī neizskatītos. Kas vienus atbrīvos, tas citus iedzīs bezgala izmisumā. Nav vispārīgu likumu!

Likums ir vienmēr tikai kultūras prasību caurmērs un ir kā vidus līnija starp taisnību un netaisnību. Arī mūslaiku laulība ir kultūras aizsprotojumu un individuēlās vajadzības kompromiss. Saskaņojot kultūras prasības ar laika garu, jāgroza arī likumi. Bet process norit augšup, lejup, viļņveidīgi. Kultūras līkne un likums nekad viens otru nesegs. Cilvēcības traģisms: gribēt labāko, lai izvairītos nelaiemes un vienmēr atkal ziedot atsevišķā intereses kopinteresēm.

18. nodaļa

Laulības sociālā nozīme. Modernās laulības neatrisinājamā problēma. Audzināšanas reforma kā labākā sagatavotāja laulībai. Nākotnes laulības vienīgā norma: mīla, kas visu aptver, saprot un piedod,

Es neiedomājos šai apcerējumā izsmēlis visas modernās laulības komplicētās problēmas. Esmu sniedzis vienu otru ierosinājumu, esmu mēģinājis drusku apgaismot tumšos seksuālpesicholoģijas apcirkņus. Bet katrā ziņā lasītāji būs sapratuši, cik ļoti no svara šīs problēmas atrisināšana, kā atsevišķam cilvēkam, tā sabiedrībai. Laulība ir valsts un sabiedrības stūrakmens. Šis fakts ir nesatricināms, tur nekas nav grozāms. Visi priekšlikumi, kas iziet uz laulības sociālās nozīmes graušānu, kas pūlas noliegt laulības nozīmi nākošās paaudzes izveidošanā, visi šie priekšlikumi ir kailas utopijas, kabinetzinātnieku smadzeņu produkts, kam nav nekādu sakaru ar dzīvi.

Bērni jāatraujot vecākiem un valsts audzināšanas iestādēs jāizveidojot par dzīves spējīgiem indivīdiem! Šāds eksperiments smagi atriebtos i vecākiem, i bērniem. Laulība būtu pazemota līdz kailai seksuālai un oikonomiskai savienībai un bērni tiktu garīgi sakropļoti. Nekā nepierāda pret laulību, kā audzināšanas institūtu tas apstāklis, ka ir nespējīgi vecāki, vieglprātīgas mātes, dzērāji, egoisti, sadisti, noziedznieki, bērnu nīdēji. Tādiem bērni būtu atņemami. No divi ļaunumiem jāizvēlas mazākais ļaunums. Vājo, neaizsargāto, patoloģisko vecāku bērnu aizsardzība jāizved daudz lielākā mērā un daudz neatlaidīgāki, nekā tas darīts līdz šim. Pie-

dzīvojumi neapšaubāmi rāda, ka bez mātes mīlestības patversmēs uzaugušie bērni nespēj attīstīties ne miesīgi ne garīgi. Ibrahims aprāda, ka atradeņi patversmēs, neskatoties uz labvēlīgiem higiainiskiem apstākļiem un rūpīgo ēdināšanu, lielā skaitā iet bojā aiz mātes mīlestības trūkuma. Ja tiem dod mātes vietnieces, tad tie izplaukst un raisās līdzīgi stādam, kas dabūjis savu nepieciešamo daļu saules gaismas. Jaunavām un sievietēm no turīgām aprindām jāadoptē patversmju bērni, kuriem tad tās varētu sniegt trūkstošo mātes mīlu. Bērns nespēj dalīties. Likums būtu: pa bērnam uz māti. Tas grūti realizējams un prasītu lielu apmēru organizāciju. Bet kāpēc gan tas būtu neiespējami, kur tik daudz sieviešu cieš no savas mīlas pārpilnības un neapmierinātām mātes jūtām. Būtu līdzēts abām pusēm.

Esmu šai apcerējumā vairākkārt teicis: modernā laulība ir neatrisināma problēma. Var būt tūkstots atrisinājumu mēģinājumu, tūkstots labi domātu priekšlikumu, bet acīs vienmēr jāpatur, ka ikvienai sociālai problēmai jā-sabrūk pret individuālisma mūri. Likumi, konvencijas, ieradumi un morāles kōdeki ir vienmēr tikai caurmērs, daudz dažādu prasību caurmēra aprēķins. Atsevišķais indivīds vienmēr cietīs no caurmēra formulas spaida. Jo nav vispārīgas morāles, ir tikai individuēla morāle, individuēla ētika, individuēla ticība.

Dzīves māksla nozīmē individuālītāti pieskaņot kopībai sociālā spaida robežās un reizē neatsācīties no savas individuālītātes, tā nozīmē kompromisu starp „es“ un sabiedrību.

Mūsu dienu morāle spiež īpatni savu individuālismu izdzīvot paslepeni. Likumi šķiet esam pār-

kāpšanai. Sevišķi tas zīmējas uz laulības likumu. Miljoniem vīriešu noziedzas, paved nevainīgus bērnus, izvaro, inficē vientiesīgos upurus — un neviens likums tos netraucē. Necīga daļa aiz gadījuma krīt justīcijas rokās.

Laulības reforma likumdošanas ceļā atdurtos pret pārmērīgām grūtībām. Visa posta pamatā gan ir novecojušies laulības likumi, kas apgrūtina laulības šķiršanu un saista divus nelaimīgus cilvēkus uz visu mūžu.

Laulība bez mīlas runā preti ētosam; tā vēršas pret laulības iekšējo jēgu.

Laulība būtu šķirama, jā viens no partneriem neatrod par iespējamu turpināt kopdzīvi.

Man iebildīs: Kas notiks ar bērniem? Sievām? Šīs brīvības ļaunprātīgai izlietāšanai nekas nestāvēs ceļā.

Šie iebildumi ir dibināti. Šī laulības dzīves vaļīguma ļaunprātīgai izlietāšanai nekas nestāvēs ceļā, neviens likums negarantēs apiešanu un sekas tam būs jauns laulības spaidis, vai arī atkārtotas laulības aizliegums. Krievijā, kur šo laulības saišu vaļīgumu sankcionējis likums, mēs dzirdam notiekam daudz ļaunprātību. Ir vīrieši, kas šo brīvību izmantojot, precas vairākas reizes gadā. Valdību pašlaik nodarbina jautājums, kā šo ļaunprātību novērst likuma ceļā. Vai tas izdosies? Vai laulības instituts būs ar to ieguvis, ja sievieti piespiedīs palikt kopā ar šiem neliešiem? Vai vīrieši labosies jā tiem noliegs atkal precēties. Tie vienkārši nodibinās sakarus, ko nespēj noliegt neviens likums, pavedīs nepiedzīvojušas meitenes, mainīs sievietes — lietas būtībā nekas nebūs mainījies.

Nē — ir tikai viens līdzeklis laulības stiprināšanai un tās pārveidošanai ilgstošā vienībā: tā ir

mīla. Bet kas ir mīla? Kā pazemo, apkauno šo brīnišķo vārdu, apzīmējot ar to vai nu kādu tiek-smi vai pievilksanas spēku, vai kādu nebūt seksu-ālās baudas variāciju! Īstai mīlai nav vajadzīgi ne likumi, ne cita veida spaidi. Tā ir stipra tepe, viņa ir cements, kas no klints un klints rada vienu vienību. Pavisam nomirt tā nenomirst nekad. Vi-ņa var pairt, var skārt to laika zobus. Arī nesagrau-jamais padots laika zobam. Bet kas gan būtu lau-lība bez mīlas? Kāda nozīme spaidam, ja tas pa-radīzi ellē pārvērš?

Visskaistāk mīla uzzied pilnīgā brīvībā. Mīla uzliek lielu atbildību mīlētājiem. Viņi ir priesteri, kam jāsargā svētā uguns. Vai tiem, jā tā izdziest! Tad sagrūst brīnumu pasaule, kas nekad vairs tik skaista, tik spoža turpmāk nebūs.

Bet — bēdīga atziņa — vairums cilvēku zau-dējuši spēju mīlēt.

Viņi sirgst ar savu bērniību, sirgst aplamās au-dzināšanas, savu aizspriedumu dēļ.

Ir tikai viens sarežģītās laulības problēmas at-risinājums: a u d z i n ā š a n a s r e f o r m a u n a u d z i n ā š a m a, k a s i z v a i r ī t o s n o v i s ā m k ļ ū d ā m u n k o v a r ē t u s a u k t p a r a u d z i n ā š a n u d z ī v e i u n s a g a t a v o š a n u l a u l ī b a i. Laulības skola ir ģimene, ve-cāku piemērs. Harmoniskā ģimenē izaugs harmo-niski bērni.

Tālab došanās laulībā ir ļoti atbildīgs solis. Es atkārtoju — un es vēlētos tūkstoškārt atkārtot: tikai laimīgiem vecākiem ir tiesības uz pēcnācē-jiem. Tikai iekšķīgi brīvi cilvēki radīs iekšķīgi brī-vu paaudzi. Nāk prātā Nīčes pravietīgie vārdi: Es gribu, lai tava uzvara un tava brīvība bērnam ilgotos. Tev būs dzī-vus pieminēkļus celt savai uzva-

rai un savai atbrīvošanai. Tev no sevis laukā jāizaug. Bet pirms tev jāizveidojās pašam, miesā un dvēselē, taisnstūrīgi. (Über dich sollst du hinausbauen. Aber erst musst du selbst gebaut sein, rechtvinklig an Leib und Seele.)

Jau citā vietā uzsvēru, ka visām mātēm un sievietēm vajadzētu uzstādīt sev jautājumu, ko lielais psihologs (Niče) kā svērti met dvēselē: Vai tu esi tas cilvēks, kas drīkst bērna vēlēties? Bērni nav nekādi mīlas surrogāti, bērni nav sadragātās mīlas aizvietotāji, bērni nav mūsu tukšās dzīves pildmateriāls. Bērni ir atbildība un svarīgs uzdevums. Bērni ir brīvās mīlas koka cēlākie ziedi.

Atziņa, pie kuŗas mēs nonākuši, nav iepriecinoša. Modernās laulības problēma nav atrisināma, mazākais mūsu paaudzei nē. Nekādi likumi, nekādi pastāvošās morāles grozījumi neizskaudīs nelaimīgās laulības, kamēr cilvēki savu personīgo nelaيمي slepus nesīs līdz laulībā. Gan jaunatnes asā seksuālā vajadzība tiecās pēc atrisinājuma, gan dzimumi viens otru vieglāk atrod, pārbauda viens otru, zaudē viens otru un meklē no jauna vajadzīgo papildinājumu. Bet logoss un eross ir vēl joprojām nesavienojami.

Modernai psiholoģijai jāveic milzīgs darbs: — jāizpazīst likumi, pēc kuŗiem jaunais cilvēks attīstas un jāmāca vecāki, kā šie likumi lietājami. Tad varbūt no modernās laulības attīstīsies jaunas mīlas veidi, nākotnes veidi, kuŗus mēs šobrīd tikai vispārīgos vilcienos tumši nojaušam. Varbūt tad iestāsies laiki, kad mīla un laulība būs sinonīmi jēdzieni. Ir ļauns izteiciens, ka laulība esot labākā zāle pret mīlu. Vai nākotnē teiks: mīla ir vienīgā laulības zāle?

Vai audzināšana mīlai iespējama šai naida pilnajā laikā? Vai mūsu slimajai cilvēcei, kas sociālās cīņas noasiņo, vispirms nav pašai jāmācās, ka ir tikai viena reliģija — mīlas reliģija?

Laulības reforma paredz jaunus cilvēkus, jaunus sociālus nosacījumus, jaunu iekārtu. Nākotnes laulību spēš nodibināt tikai nākotnes cilvēki.

Bet mēs dzīvojam pārejas laikā, stāvam starp divi pasaulēm, vecās un jaunās pasaules uzskatu cīņas centrā. Cīņas karstumā nav nosakāms uzvarētājs. Personīgi es ticu cilvēces attīstībai augšup, neskatoties uz visiem pagriezieniem pagājušo barbarisko laiku virzienā.

Šī attīstība nonāks līdz brīvai laulībai. Brīvā laulība ar brīvo mīlu nepazīst komūnisma. Viņa pazīst gan secību, bet ne līdztecību. Secībai var būt pamats cilvēka dabā. Bet šīs secības ierobežošana būs nākotnes laulības uzdevums, kurā brīvie cilvēki pazīs tikai vienu vienīgu saistību, pazīs tikai vienu vienīgu pienākumu, tikai vienu likumu, un tas būs augšupvirzošais mīlas likums, kas aptver visu, kas piedod visu.

Dvēseles jaunās dzīves normas esmu mēģinājis apcerēt savā grāmatā „Mīlais es“ (Das liebe Ich) un par dzīves prieka pilno reliģiju esmu sniedzis norādījumus savā grāmatā „Dzīvotgriba“ (Der Wille zum Leben).

Retāk sastopamie svešvārdi

- akceptēt** — pieņemt.
agresīvs — tāds kas uzbrūk.
afekts — gara uzbudinājums, kaislība.
adekvāts — piemērots.
amalgamēties — iznikt.
analītiķis — cilvēks, kas izdara dvēseles sarežģījumu analīzi, kas šos sarežģījumus izceļ apziņas gaismā, reizē ar ko šie sarežģījumi izzūd.
anestētisks — nejutīgs.
aseksuāls — vienaldzīgs dzimumjūtu ziņā.
atavisms — atgriešanās pie priekšteču tipa.
atrofija — kāda organa, jūtas panīkšana.
bigamija — divkārša laulība.
bipolaritāte — likums, kas apgalvo, ka visas dvēseles parādības izpaužas gan pozitīvi, gan negatīvi.
biseksuālitate — abu dzimumu normālā izjūta cilvēkā, tas, ka ikviens cilvēks ir vīrieša un sievieša maisījums.
celibāts — dzīvot neprecējusāms.
daudzdimensionāls — daudzpusīgs, daudzveidīgs.
dēpresija — apspiešana, nospiests gara stāvoklis.
duālisms — iekšējā saskaldītība.
endopsīchijs — iekšējipsīchisks.
ētoss — tikums.
eudaimonisms — mācība, pēc kuras dzīves prieks, laime ir cilvēka rīcības augstākais mērķis.
eugēnika — mācība, kas norāda, kā uzlabot cilvēka suga.
fiksācija — piestiprināšanas, pieķeršanas, ģimenes fiksācija — pieķeršanās ģimenei.
fobija — slimīgas bailes.
frigīds — vēss, auksts, sevišķi dzimumjūtu ziņā.
homoseksuālitate — viendzimuma mīla; vīrietis mīl vīrieti, sievietē sievieti.
heteroseksuāls — kas attiecas uz pretējo dzimumu; pretējs homoseksuālam.
impotents — nespējīgs, sevišķi dzimumdzīvē.
impuls — ierosme, dziņa.
incests — asins grēks.
indiferents — kādā nebūt ziņā vienaldzīgs.
infantils — bērnišķīgs.
inficēt — pielīpināt, pielaizt (slimību).
kaucija — drošības nauda.
klauzula — ieruna, noruna, sevišķs noteikums līgumā.
komplekss — atsevišķu, līdzīgu daļu sakopojums.
komponents — sastāvdaļa.
konvenciju laulība — norunu laulība.
lajs — nezinātājs, nemācīts (tauta).
latents — snaudošs.
lesbosa, lesbiskā mīla — neda-
biskā mīla starp sievieti un sievieti.

- libido** — dzīva, iekāre, dzimumdzīva.
- logoss** — prāts.
- matriarchāts** — laiks, kad sievietei bij noteicošā loma ģimenē, valstī.
- mazochists** — tāds, kam sāpes sagādā tīksmi.
- melancholija** — grūtsirdība.
- mnēme** — atmiņa.
- monogamija** — vienlaulība, laulība starp vienu vīrieti un vienu sievieti.
- narciss** — kas pats sevī iemīlējies.
- neurastenija** — nervu vājums.
- Oidipa komplekss** — bērnībā zēna seksuālmērķis ir māte, tēvu tas uzlūko par sāncensi; šo sacenšanos dēļ ar tēvu dēļ mātes, psihoanalizē apzīmē par Oidipa kompleksu.
- ortopaidija** — kroplu locekļu ārstēšana.
- parafilija** — skati: perversija.
- parapatisks** — ar slimu dvēseli, nervozs.
- pataloģisks** — slimīgs.
- patriarchāts** — kur tēvs, vīrs, vīrietis ieņem noteicošo lomu ģimenē, valstī.
- perversija, parafilija** — ačgārņības, nenormālības dzimumdzīvē.
- platoniskā mīla** — uz draudzības dibināta mīla, mīla bez miesīgām iekārēm.
- poliandrija** — daudzvīrība.
- poligāmija** — daudzsievība.
- pornografija** — netikli raksti, zīmējumi.
- potence** — spēks, pakāpe.
- projecēt** — pārnest.
- promiskvitāte** — jaukšanās, neregulēta dzimumsatiksme.
- psichosinteze** — dvēseles spēku sakopošana, apvienošana.
- reducēt** — atvedināt.
- renomists** — lielība, kas lielās.
- sadists** — cilvēks, kam sagādā tīksmi citu cilvēka ciešanas, sāpes.
- simulants** — kas izliekas, liekulis.
- sinteze** — sakopošana, apvienošana, pretējs analīzei.
- tabū** — aizliegums.
- totems** — sevišķi kāda zvēra cienīšana, turēšana par svētu aiz asinsradnieciskiem motīviem.
- trauma** — vaina, rēta.
- vaginisms** — sieviešu maksts krampji.

Minēto personu vārdi

- Altenbergs, Pēteris 20, 106.
Anketils, Žoržs 97—98.
Aretino 114.
Bachofens 24.
Baumbachs 47.
Bernheims 113.
Binē 113.
Blochs 10.
Dodē, Alfons 129.
Doplers 14.
Ebnere — Ešenbacha 94.
Ērenfelss, Kristjāns 99.
Estonjē, Eduards 69.
Ferē 113.
Fliss 40.
Forels 10, 85.
Freuds, Sigmunds 10, 24, 29,
44, 45, 76, 113.
Gaborgs, Arne 21.
Ģēte 39, 111, 123.
Hauptmans, Gerhards 21.
Haveloks — Ellis 10, 113.
Hebels 76.
Humboldts 110, 119, 122.
Ibrahims 140.
Ivens 12.
Kalvertens, V. F. 62, 117.
Kants 120.
Keizerlings 21, 22, 23, 106.
Krafts — Ēbingš 10, 112.
Lindsejs 12, 13, 132, 137.
Lunačarskis 26, 27.
Maļinovskis 24.
Mēbiuss 25, 123.
Nansens, Pēteris 85.
Niče 11, 16, 59, 142, 143.
Ovids 114.
Remarks 118.
Russō 113.
Semons 26.
Stendāls 55.
Svoboda 40, 123.
Šillers 32.
Šniclers 110.
Šopenhauers 22, 23.
Šteinachs 14, 83.
Šteinfelds 102.
Tolstojs, Levs 15, 72.
Van de Velde 13, 37, 112-118.
Varnhāgena, Rahele 120.
Vēbere, Marianna 120.
Veiningers 85.
Vērtings 28.
Voltērs 40.
Voronovs 14.
Zolā 100.
Žanē 113.
Žans Pols 133.

„ĒRA'S“ izdevumā

iznākusi autorizētā latviskā tulkojumā

Dr. ŠTĒKELA grāmata:

VĒSTULES MĀTĒM

(A. JAUNBĒRZINAS tulkojumā)

Vēstulēs mātēm autors galveno vērību piegriež tam, kā izaudzināt bērnus stipriem raksturiem, dzīves prieka pilnus un darba spējīgus? „Vēstules“ ir nepieciešama rokas grāmata visiem vecākiem, audzinātājiem un skolotājiem.

Dr. ŠTĒKELS savas atziņas dibina uz

PSIHOANALĪZI

Maksā Ls 1.—

Sagatavošanā atrodās psihoanalīzes nodibinātāja

prof. Sigmunda Freuda

„TRĪS APCERĒJUMI PAR
SEKSUĀLTEŌRIJU“.

Izdevniecība „ĒRA“, Rīgā, Tērbatas ielā № 61, dz. 34

[0,60]

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0306020547

